

20^{ος} αιώνας
Η τέχνη της
Κιθάρας

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**“Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΚΙΘΑΡΑΣ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ”
(ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΑ ΠΛΑΣΙΑ ΠΟΛΥΜΕΣΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ)**

ΕΚΠΟΝΗΤΗΣ: ΡΕΝΟΣ ΦΙΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ: ΝΑΤΑΛΙΑ ΜΙΣΣΑΝΙΤΣ, ΜΑΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

Ρέθυμνο 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΕΡΜΗΝΕΥΤΕΣ	3
ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ	3
ANDRES SEGOVIA (1893-1987)	3
AGUSTIN BARRIOS MANGORE (1885-1944).....	18
MIGUEL LLOBET (1878-1938).....	22
EMILIO PUJOL (1886-1980).....	24
REGINO SAINZ DE LA MAZA (1896-1981).....	28
ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ	30
ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΟΙ.....	31
IDA PRESTI (1924-1967)	31
NARCISO YEPES (1927-1997)	34
JULIAN BREAM (1933-).....	35
JOHN WILLIAMS (1941-).....	45
ALIRIO DIAZ (1923-).....	51
ABEL CARLEVARO (1916-2001)	52
ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ	54
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ	54
MANUEL BARRUECO (1952-).....	54
DAVID RUSSELL (1953-).....	57
THE ROMEROS	58
SERGIO & ODAIR ASSAD.....	61
ROLAND DYENS (1955-).....	64
ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ	67
ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ – ΕΚΔΟΣΕΙΣ.....	69
ΤΑ ΡΕΣΙΤΑΛ ΚΙΘΑΡΑΣ (1909-1919) ΜΕΤΑ ΤΟΝ TARREGA	69
ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟΥ – ΕΚΔΟΣΕΩΝ (1920-1930).....	70
ΣΥΝΕΧΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (1930-1935).....	73
ΤΑ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (1936-1938).....	76
ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1939-1945).....	77
ΤΑ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (1945-1949)	78

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (1950-1956).....	79
ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ (1956-1959).....	80
ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ (1961-1964)	81
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ (1965-1976).....	83
ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '70, ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΑ ΠΕΥΜΑΤΑ.....	85
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ANTONIO LAURO (1970-1986).....	87
ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980.....	88
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ.....	96
HERMANN HAUSER I (1882-1952)	96
HERMANN HAUSER II (1911-1988).....	97
JOSE RAMIREZ III (1922-1995).....	97
ROBERT BOUCHET (1898-1986)	98
DAVID RUBIO (1934-2000).....	99
JOSE ROMANILLOS (1932-).....	100
IGNACIO FLETA (1897-1977).....	101
GREG SMALLMAN (1947-)	101
ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ.....	102

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο “*Η Τέχνη της Κλασικής Κιθάρας τον 20ό αιώνα*” (μελέτη στα πλαίσια πολυμεσικής εφαρμογής), εξετάζονται τα πρόσωπα που έλαβαν μέρος στην εξέλιξη της μουσικής για κιθάρα (ερμηνευτές, συνθέτες, κατασκευαστές) και το αποτέλεσμα της δράσης των προσώπων αυτών. Αναφέρονται γεγονότα από ιστορική σκοπιά και ταυτόχρονα γίνεται εμβάθυνση στις παραμέτρους της κιθαριστικής τέχνης, όπως το ρεπερτόριο, η τεχνική και η ερμηνεία της.

Όλα αυτά παρουσιάζονται με τη συνδρομή των μέσων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία, δηλαδή με την κατασκευή μιας πολυμεσικής εφαρμογής (μέσω του software προγράμματος Macromedia Director MX 2004) η οποία, τολμώ να προτείνω, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και ως διδακτικό πρότυπο. Το περιεχόμενο εμπλουτίζεται προσεκτικά με επιλεγμένο υλικό μουσικής (σε format mp3), φωτογραφιών και βίντεο (Apple QuickTime – το οποίο απαιτείται για την προβολή των βίντεο) σχετικών με το κείμενο, προσφέροντας έτσι στο χρήστη μια πολυδιάστατη εικόνα του θέματος.

Η έρευνα είναι βασισμένη στο βιβλίο “Wade, Graham. *A Concise History of the Classic Guitar*, εκδόσεις Mel Bay, 2001” και σε ανάλογα άρθρα ιστοσελίδων του διαδικτύου.

Ο θάνατος του Francisco Tárrega (Ισπανία 1852-1909), όπως και το καλλιτεχνικό ντεμπούτο του Andrés Segovia (Ισπανία 1893-1987) την ίδια χρονιά, οριοθετούν την αφητηρία της σύγχρονης κιθαριστικής τέχνης. Τα δύο αυτά πρόσωπα θεωρούνται οι θεμελιωτές της σύγχρονης σχολής κιθάρας, με τον πρώτο να χαρακτηρίζεται ως ο τελευταίος σημαντικός κιθαριστής του 19ου αιώνα και ο δεύτερος ο αναμορφωτής της. Η εξέλιξή της τον 20όν αιώνα επικουρείται άμεσα από την τελειοποίηση της κατασκευής του οργάνου που ολοκληρώνεται ήδη στα τέλη του 19ου αιώνα από τον κατασκευαστή Antonio de Torres (Ισπανία 1817-1892).

Η κλασική κιθάρα στην Ελλάδα, έως το πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα βρισκόταν σε πολύ μειονεκτική θέση σε σχέση με τα άλλα όργανα. Λόγοι όπως η προκατάληψη για τον λαϊκό χαρακτήρα του οργάνου, τα ολιγάριθμα ρεσιτάλ που διακρίνονταν από ερασιτεχνισμό,

οι περιορισμένες εκδόσεις, η ανύπαρκτη δισκογραφία, και άλλα, ανέστειλαν δυσανάλογα με τον υπόλοιπο κόσμο τη διάδοση της μουσικής μελωδίας του ήχου της κιθάρας. Δεν άργησαν όμως να ανατραπούν τα δεδομένα κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα. Διακρίνεται ήδη στις αρχές της δεκαετίας του '60 κατακόρυφη αύξηση του ενδιαφέροντος σχετικά με το όργανο της κιθάρας. Τούτο οφείλεται στην ανάδειξη σπουδαίων Ελλήνων δασκάλων του οργάνου, δάσκαλοι που υπήρξαν μαθητές του Μεγάλου Πρωτοπόρου Segovia και των οποίων τόσο η τεχνική όσο και η μουσική ευαισθησία αναγνωρίζονται διεθνώς. Προωθούν και μούν μαθητές οι οποίοι με τη σειρά τους αναδεικνύονται σε σολίστ με διεθνή αναγνώριση. Οι τελευταίοι με το ίδιο πάθος των δασκάλων τους παραδίδουν τη σκυτάλη στους νεότερους. Έτσι φθάνουμε στις ημέρες μας και, τολμώντας έναν μικρό απολογισμό των τελευταίων 50 χρόνων, διακρίνουμε ένα σημαντικό αριθμό Ελλήνων συνθετών και σολίστ. Η ελληνική σχολή της κλασικής κιθάρας είναι πλέον και υπαρκτή και ανταγωνίσιμη διεκδικώντας θέση πρωτιάς στον χώρο της.

Αν και δεν αποτελεί ενότητα έρευνας της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται ονομαστικά οι σημαντικότεροι Έλληνες ερμηνευτές και κατασκευαστές, με αποσπάσματα μουσικής και βίντεο από το σύγχρονο κιθαριστικό ρεπερτόριο.

Θεμελιώδη κριτήρια για την επιλογή του θέματος ως πτυχιακή εργασία, υπήρξαν τόσο οι σπουδές της κλασικής κιθάρας του γράφοντος όσο και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν στις εφαρμογές πολυμέσων στο Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΕΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο μελετούνται οι ερμηνευτές που έλαβαν μέρος στην εξέλιξη της κιθαριστικής τέχνης τον 20ό αιώνα. Χωρίζονται σε τρεις ενότητες, σύμφωνα με τη χρονική περίοδο που έδρασαν:

- 1) Πρωτοπόροι,
- 2) Μεταγενέστεροι,
- 3) Σύγχρονοι.

Κάθε ενότητα αποτελείται από κεφάλαια που αφορούν τη ζωή και το έργο των σημαντικότερων ερμηνευτών ανά χρονική περίοδο. Στο τέλος κάθε ενότητας προστίθεται συνοπτικός κατάλογος διάσημων ερμηνευτών, πάντα ανά χρονική περίοδο.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ

ANDRES SEGOVIA (1893-1987)

Τα ρεσιτάλ κιθάρας (1909-1919) μετά τον Tárrega

Μετά το θάνατο του Fransisco Tárrega (Ισπανία, 1852-1909), οι σολίστ που ακολούθησαν είχαν πρότυπο τον ισπανό δάσκαλο.

Γύρω στο 1910, ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) που δεν συνάντησε ποτέ τον Tárrega, ξεκινά μια λαμπρή καριέρα που επρόκειτο να διαρκέσει έως το 1987. Δεν έχουν διασωθεί λεπτομέρειες γύρω από το πρώτο του ρεσιτάλ, αλλά στη συναυλία που έδωσε στη Real Academia de Santa Cecilia, Καντίτζ, στις 19 Μαΐου 1914, είναι εμφανής η έντονη επιρροή του Tárrega.

Το πρόγραμμα της συναυλίας ήταν το ακόλουθο:

<i>Gavotte in A minor</i>	F. Tárrega
<i>Estudio in A, No. 24</i>	N. Coste
<i>Capricho Arabe</i>	F. Tárrega
<i>Bourrée</i>	J. S. Bach
<i>Sonata Op. 13, Adagio</i>	L. V. Beethoven
<i>Nocturno</i>	F. Chopin
<i>Granada, serenata</i>	I. Albéniz
<i>Cádiz, saeta</i>	I. Albéniz
<i>Sevilla</i>	I. Albéniz

* * *

Η διεύρυνση του ρεπερτορίου (1920-1930)

Στη δεκαετία του '20 διεύρυνθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό το κιθαριστικό ρεπερτορίο. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτό ήταν οι παραγγελίες των σολίστ σε γνωστούς συνθέτες, συγγραφέας κάποιου έργου. Ο A. Segovia κινήθηκε και αυτός σε αυτή τη κατεύθυνση απευθυνόμενος σε ισπανό συνθέτη.

Για πρώτη φορά ένας συνθέτης που δεν ήταν κιθαρίστας έγραψε ένα έργο για κιθάρα. Ήταν ο Federico Moreno Torroba (Ισπανία, 1891-1982) του οποίου το μουσικό έργο έκανε τη πρώτη του εμφάνιση από την Εθνική Συμφωνική υπό τη διεύθυνση του μαέστρου Enrique Fernández Arbós (Ισπανία, 1863-1939). Señor Francés, πρώτο βιολί της ορχήστρας, γνώρισε στον A. Segovia τον F. Moreno Torroba. Η γνωριμία τους εξελίχθηκε σε φιλία και μουσική συνεργασία. Ως απόρροια της συνεργασίας αυτής προέκυψε ένα απλό αλλά πραγματικά όμορφο έργο, το *Dance in E major*.

Καθώς η φήμη του Segovia και της κλασικής κιθάρας εξαπλώθηκαν στα μουσικά κέντρα του κόσμου με συναυλίες, Μοντεβιδέο και Μπουένος Άιρες (1919-1920), Μέξικο

Σίτυ (1923), Παρίσι (1924), Λονδίνο (1926), Κοπεγχάγη (1927), Νέα Υόρκη (1928), Τόκυο (1929), Σανγκάη (1929) και αλλού, δέλεασε σύγχρονους συνθέτες να συνθέσουν έργα για κιθάρα.

Ο διαπρεπής συνθέτης Manuel Ponce (Μεξικό, 1882-1948) παρακολούθησε τη συναυλία του Segovia στο Μέξικο Σίτυ το 1923 και σύντομα του ζητήθηκε να γράψει ένα έργο για κιθάρα. Εκείνη τη χρονιά ο Segovia έγραψε στο Ponce για να του εκφράσει: “[...] χαρά μου να βλέπω τους πιο ενδιαφέροντες συνθέτες της προηγούμενης γενιάς να συμπράττουν με ζήλο στην ανάδειξη της κιθάρας [...]”.

Ο κατάλογός του μέχρι εκείνη τη στιγμή περιλάμβανε συνθέτες υποσχόμενους μια τέτοια δραστηριότητα: Maurice Ravel (Γαλλία, 1875-1937), Gabriel Grovlez (Γαλλία, 1879-1944), Joaquin Turina (Ισπανία, 1882-1949), Federico Moreno Torroba (Ισπανία, 1891-1982), Manuel de Falla (Ισπανία, 1876-1946) και Albert Roussel (Γαλλία, 1869-1937), ο οποίος έγραψε «ένα μικρό, όμορφο έργο», - *Segovia, Op. 29*.

Επικεφαλείς ήταν οι F. M. Torroba, ο οποίος προοριζόταν να αποκτήσει διεθνή αναγνώριση μέσω των ρεσιτάλ του Segovia, και J. Turina, ένας από τους πιο διαπρεπείς συνθέτες της Ισπανίας, ο οποίος έγραψε διαχρονικά κομμάτια για κιθάρα, όπως τα *Sevillana, Op. 29* (1923) και *Fandaguillo, Op. 36* (1925).

Οι πλέον γνωστοί μη Ισπανοί συνθέτες που υπηρέτησαν το σκοπό του Segovia είναι οι Alexandre Tansman (Πολωνία, 1897-1986), Gustave Samazeuilh (Γαλλία, 1877-1967), ο οποίος σπούδασε με τους Chausson, d' Indy και Dukas, και Cyril Scott (Αγγλία, 1879-1970). Το *Reverie*, έργο του τελευταίου, εκτέλεσε ο Segovia στο Teatro Odéon του Μπουένος Άιρες, στις 23 Ιουλίου του 1928.

Ο Segovia την δεκαετία εκείνη ξεκίνησε να μεταγράφει για κιθάρα κομμάτια του Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1675-1750). Αφορμή υπήρξε η ίδρυση του Bach-Gesellschaft (Bach Society) στην επέτειο των εκατό χρόνων από το θάνατό του και η παράλληλη έκδοση όλων των έργων του.

Τον Ιανουάριο του 1900, η Neue Bach-Gesellschaft αντικατέστησε την αρχική Bach-Gesellschaft, με σκοπό να παρουσιάσει τη μουσική του Bach σε σύγχρονες εκδόσεις. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας ήταν το Johann Sebastian Bach, *Kompositionen für die*

Laute (1921), υπό την επιμέλεια του Hans Dagobert Bruger, το οποίο περιλάμβανε το σύνολο των συνθέσεων που πιστεύεται ότι έχει γράψει ο Bach για λαούτο. Η έκδοση αυτή ενέπνευσε το Segovia να ακολουθήσει το δρόμο του Tarraga στη μεταγραφή έργων του Bach για κιθάρα.

Οι πρώτες ηχογραφήσεις του Segovia έγιναν πιθανώς κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού του στην Αβάνα της Κούβας το 1923. Αλλά οι εμπορικές του ηχογραφήσεις ξεκίνησαν το 1927. Την εποχή εκείνη το έγκυρο βρετανικό περιοδικό The Gramophone γράφει για το πρώτο δίσκο του Segovia:

"ο Andrés Segovia μας προσφέρει μερικές πραγματικά εκπληκτικές εκτελέσεις κομματιών για κιθάρα, ένα μουσικό όργανο που παρεπιπτόντως ηχογραφείται εξαιρετικά. Η ερμηνεία του σε μια Gavotte του Bach είναι ευχάριστα ρυθμική και rubato του αν και απλοϊκό είναι αποτελεσματικό. Το αποτέλεσμα, όσο ενδιαφέρον και να είναι, δύσκολα το λες Bach και ο ήχος της κιθάρας φαίνεται να ταιριάζει περισσότερο στο ευχάριστο και παιδιάστικο Thème Varié του Sor, το οποίο είναι πιο πετυχημένο. Το κύριο θέμα σε αυτό το δίσκο είναι ο τρόπος παιχνιδιού, κάτι που δε θα 'πρεπε να περάσει απαρατήρητο από κανένα".

Το 1920 ο Segovia ξεκίνησε να επιμελείται νέα κομμάτια από σύγχρονους συνθέτες και μεταγραφές κλασικών, επιτυγχάνοντας ένα αξιοθαύμαστο σύνολο έργων έως το 1930.

Η τεχνική του Segovia που απέδωσε μεγαλύτερη εκφραστικότητα στον ήχο επετεύχθη με το συνδυασμό νυχιών και ακροδακτύλων, κάτι πρωτοποριακό σε σχέση με το παίξιμο του Emilio Pujol (Ισπανία, 1886-1980). Όταν τελικά έγραψε την αυτοβιογραφία του, ο Segovia ακόμα δεν είχε ξεχάσει τη προκατάληψη με την οποία τον αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του στη Βαλένθια, στις αρχές της καριέρας του.

Κιθαρίστες και λαουτίστες, από την πρωτοεμφάνιση των οργάνων τους, διαφωνούσαν σχετικά με το θέμα νυχιών ή ακροδακτύλων. Ο Segovia τελικά κέρδισε αποφασιστικά τη συγκεκριμένη αυτή διαφωνία, κάτι που επιβεβαιώνεται από τη μεγάλη του επιρροή στις επερχόμενες γενnees των σολίστ.

* * *

Συνεχής δραστηριότητα (1930-1935)

Η πρόοδος της κιθάρας με την προώθηση από ηγετικές φυσιογνωμίες και στυλοβάτη ένα διευρυμένο ρεπερτόριο, ηχογραφήσεις και πολυάριθμα ρεσιτάλ, οδήγησε στην εδραίωσή της στις αρχές του 1930. Ο Segovia περισσότερο απ' όλους, στήριξε την εξέλιξη της δισκογραφίας του, εστιάζοντας αυτή τη φορά σε έργα του Μ. Ponce. Συγχρόνως άλλαξε το εύρος των εκδόσεων για κιθάρα και η σταθερή συσσώρευση των εκδόσεων συνεχίστηκε όλη τη δεκαετία του '30.

Το Σεπτέμβριο του 1932, ο Segovia ταξίδεψε με το Manuel de Falla στη Βενετία. Εκεί γνώρισε τον Ιταλό συνθέτη Mario Castelnuovo-Tedesco (Ιταλία, 1895-1968), τον οποίο θα ενέπνεε να γράψει έναν αριθμό αξιόλογων έργων για κιθάρα, συμπεριλαμβανομένων κονσέρτων, μουσικής δωματίου, καθώς και πολλά σόλο έργα.

Στις 3 Απριλίου του 1934, στη Φλωρεντία, εκτέλεσε για πρώτη φορά τα έργα *Variazioni Attraverso i Secoli* (Mario Castelnuovo-Tedesco) και *Sonatina Meridional* (1932) του Manuel Ponce. Μετά το ρεσιτάλ αυτό, η αίτηση του προς τον Μ. Castelnuovo-Tedesco για τη σύνθεση ενός έργου τεσσάρων μερών ανταποδόθηκε από αυτόν με τη σύνθεση *Sonata (Omaggio a Boccherini)*, Op. 77, η οποία έκανε τη πρεμιέρα της στο Παρίσι, τον Ιούνιο του 1935.

Στο πανηγυρικό ρεσιτάλ της 4ης Ιουνίου του 1935 στο Παρίσι, ο Segovia εκτέλεσε τη μεταγραφή του πάνω στη *Chaconne* του J.S. Bach (από τη *Partita σε Ρε μινόρε*, BWV 1004). Ο ίδιος ισχυριζόταν ότι δούλεψε μανιωδώς πάνω στη *Chaconne* από το 1927. Η είσοδος ενός τέτοιου έργου στο κιθαριστικό ρεπερτόριο οδήγησε σε μια σημαντική πρόοδο, χαράζοντας μια καθοριστική γραμμή για όσους είχαν προσδοκίες καριέρας και ήθελαν να αποδείξουν τη δεξιοτεχνία τους.

* * *

Τα Προπολεμικά χρόνια (1936-1938)

Με το ξέσπασμα του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου το 1936, ο Segovia έφυγε από την Ισπανία και δε θα επέστρεφε περίπου για τα επόμενα 16 χρόνια.

Το 1937, απέκτησε μία από τις καλύτερες κιθάρες στο κόσμο, κατασκευασμένη από τον Hermann Hauser I (Γερμανία, 1882-1952).

Το Δεκέμβριο του 1938, ο Segovia έδωσε ένα ακόμα ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου, κάτι που θα επαναλαμβανόταν μετά από εννέα χρόνια αποδίδοντας φόρο τιμής στον ιδιαίτερα αγαπητό και πρόσφατα θανόντα Miguel Llobet (Ισπανία, 1878-1938) .

Στη συναυλία ακούστηκαν τα κάτωθι:

I

<i>Aria con Variazioni</i>	G. Frescobaldi
<i>Menuet</i>	J.P. Rameau
<i>Andante</i>	W.A. Mozart

II

<i>Prelude and Mazurka</i>	F. Chopin
<i>Choro No. 1</i>	H. Villa-Lobos
<i>Three Pieces</i>	E. Granados

III

<i>Variations on Folia de España and Fugue</i>	M. Ponce
<i>Six Catalan Folk Songs</i>	διασκευές M. Llobet
<i>Capriccio Diabolico</i>	M. Castelnuovo-Tedesco

* * *

Τα χρόνια του Πολέμου

Το 1939 ο οίκος Schott δημοσίευσε διάφορες νέες εκδόσεις του Segovia. Στις 28 Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς, ο Segovia πρωτοπαρουσίασε στο Μοντεβιδέο της Ουρουγουάης το νέο κονσέρτο για κιθάρα του M. Castelnuovo-Tedesco. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο Segovia έζησε στο Μοντεβιδέο επισκεπτόμενος συχνά γειτονικές χώρες δίδοντας ρεσιτάλ.

Το 1940 ο Heitor Villa-Lobos (Βραζιλία, 1887-1959) τον επισκέφθηκε με "έξι Πρελούδια για κιθάρα".

Ο μουσικός κόσμος της εποχής υπεδέχθη με ενθουσιασμό το *Concierto de Aranjuez* του Joaquin Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999) που εκτέλεσε το 1940 ο Regino Sáinz de la Maza (Ισπανία, 1896-1981) στη Βαρκελώνη, το Μπιλμπάο και τη Μαδρίτη, ενισχύοντας τον ανταγωνισμό του Segovia.

Στις 4 Οκτωβρίου του 1941 εκτέλεσε για πρώτη φορά το *Concierto del Sur* του M. Ponce στο Μοντεβιδέο (υπό τη διεύθυνση του ίδιου του συνθέτη). Με εφόδια τα κονσέρτα για κιθάρα του Castelnuovo-Tedesco και του Ponce, ο Segovia έθεσε μεγαλύτερους στόχους, συνεργαζόμενος με μεγάλες ορχήστρες, δίνοντας συναυλίες ανά τη Νότια Αμερική και αργότερα τις ΗΠΑ.

Στις 22 Μαρτίου του 1944, ο Segovia έδωσε ένα ρεσιτάλ στο San Salvador. Αυτή ήταν η τελευταία του ευκαιρία να έρθει σε επαφή με τον Agustin Barrios Mangoré (Παραγουάη, 1885-1944), ο οποίος είχε υποστεί καρδιακή προσβολή το 1939, κρίση που οδήγησε στο θάνατο του στις 7 Αυγούστου στις 1944.

Στις 16, 19 και 21 Νοεμβρίου του 1945, ο Segovia επέδειξε το εύρος του ρεπερτορίου του με τρία ρεσιτάλ στο Palacio de Bellas Artes, στη πόλη του Μεξικού:

ΠΡΩΤΟ ΠΕΣΙΤΑΑ

<i>Aria 'La Frescobalda'</i>	G. Frescobaldi
<i>Preludio - Sarabande - Bourrée - Double</i>	J. S. Bach
<i>Allegretto grazioso</i>	J. Haydn
<i>Sonata (homenaje a Schubert que maba la guitarra)</i>	M. Ponce
<i>Capriccio (omaggio a Paganini)</i>	M. Castelnuovo-Tedesco
<i>Mazurca</i>	A. Tansman
<i>Vidala</i>	G. Crespo
<i>Oriental - Torre Bermeja - Sevilla</i>	I. Albéniz

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΕΣΙΤΑΑ

<i>Siciliana - Preámbulo - Allemande - Alegremento</i>	C.Ph.Em. Bach
<i>Ballet - Sarabande - Gavotte - Gigue</i>	S.L. Weiss
<i>Tres Estudios</i>	F. Sor
<i>Variaciones sobre un Tema de Paisiello, y Rondo</i>	F. Sor
<i>Preludio, Canción y Danza</i>	F. Moreno Torroba
<i>Tarantella</i>	M. Castelnuovo-Tedesco
<i>Tema variado y Final</i>	M. Ponce
<i>La Maya de Goya - Danza en sol</i>	E. Granados
<i>Leyenda</i>	I. Albéniz

ΤΡΙΤΟ ΠΕΣΙΤΑΑ

<i>Pavana y Galliard</i>	L. Milán
<i>Aria variada</i>	G. F. Handel
<i>Preludio - Fuga - Gavotte y Musette</i>	J. S. Bach
<i>Largo assai y Allegretto</i>	J. Haydn
<i>Andante</i>	W. A. Mozart
<i>Minuetto</i>	F. Schubert
<i>Canzonetta</i>	F. Mendelssohn
<i>Mazurca</i>	M. Ponce
<i>Fantasía</i>	J. Turina
<i>Mallorca - Granada</i>	I. Albéniz

* * *

Τα Μεταπολεμικά χρόνια (1945-1949)

Το 1945 ο Segovia δημοσίευσε τις *Είκοσι Σπουδές για Κιθάρα* του Fernando Sor (Ισπανία, 1778-1839). Οι σημαντικές αυτές σπουδές, μεγάλης αξίας από μουσικής και τεχνικής πλευράς, επιχειρούν να πετύχουν "τη χρυσή τομή μεταξύ μεθόδου εκμάθησης και μουσικής ομορφιάς". Η συγκεκριμένη έκδοση έμελλε να επηρεάσει γεννείς σολίστ και σπουδαστών.

Το 1946 ο Vladimir Bobri (Ουκρανία, 1898-1986) σύστησε το Segovia στον κατασκευαστή κιθάρας Albert Augustine (Δανία, 1900-1967), ο οποίος μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες στα μέσα της δεκαετίας του '20.

Πριν τη δεκαετία του '40, οι κιθαρίστες χρησιμοποιούσαν εντέρινες χορδές για τα καντίνια (παρόλο που ήταν εύθραυστες, κουρδίζονταν δύσκολα και προξενούσαν γενικώς δυσκολίες) και χορδές επιμεταλλωμένων ινών μεταξιού για τα μπάσα. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '40 έγιναν πειράματα με νάιλον χορδές. Σύμφωνα με τον Alexander Bellow, οι χορδές αυτές χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά επί σκηνής από την Olga Coelho στη Νέα Υόρκη, τον Ιανουάριο του 1944.

Το 1946 ο Segovia ζήτησε από τον Augustine να διερευνήσει την ανάπτυξη των νάιλον χορδών. Το προϊόν τελικά κατοχυρώθηκε το 1947. Το νέο αυτό είδος χορδής πρόσφερε μεγαλύτερη άνεση στους σολίστ και μακροπρόθεσμα βοήθησε την κλασική κιθάρα να αποκτήσει μεγαλύτερη φήμη ως ένα μουσικό όργανο εύκολο στο κούρδισμα και στη συντήρηση.

Την ίδια χρονιά, ιδρύθηκε ο "Σύλλογος Segovia" στην Ουάσινγκτον υπό την διεύθυνση του Sophocles Papas. Ο Σύλλογος αυτός είχε ως στόχο "τη διεύρυνση του κύκλου αυτών που εκτιμούσαν τη κιθάρα ως σοβαρό μουσικό όργανο και ως μέσο εκτέλεσης εκλεπτυσμένης μουσικής". Για τον ίδιο σκοπό δημοσιευόταν ένα τριμηνιαίο δελτίο που ασχολούταν με θέματα συναυλιών, ηχογραφήσεων και εκδόσεων.

Το 1947, αποσπάσματα της αυτοβιογραφίας του Segovia, *La Guitarra y Yo*, δημοσιεύτηκαν στα Ισπανικά και στα Αγγλικά στο τέταρτο τεύχος του *Guitar Review*. Τα εισαγωγικά κεφάλαια (μερικώς διαφορετικά από αυτά της αυτοβιογραφίας που εκδόθηκε σε

βιβλίο το 1976) επικεντρώνονταν κυρίως στη μουσική του σπουδή και το πρώιμο ρεπερτόριο του.

Ο Segovia αποτίει φόρος τιμής στον Ponce, το σημαντικότερο συνθέτη του Μεξικού, ο οποίος πέθανε στις 24 Απριλίου του 1948, λέγοντας:

"Ανύψωσε τη κιθάρα από το χαμηλό καλλιτεχνικό επίπεδο που βρισκόταν. Μαζί με τους Turina, de Falla, Manin, Castelnuovo-Tedesco, Tansman, Villa-Lobos, Torroba και άλλους, αλλά με μεγαλύτερο ζήλο ανέλαβε αυτό το καθήκον. Χάρη σε αυτόν - όπως και στους άλλους που προανέφερα - η κιθάρα ξέφυγε από τα παραδοσιακά πρότυπα της διπλής ιδιότητας ο κιθαριστής να είναι και συνθέτης".

Διανύοντας την έκτη δεκαετία της ζωής του, ο Segovia βρέθηκε να καταλαμβάνει συμβολικό ρόλο αντιπροσωπεύοντας τη μέχρι τώρα παράδοση του 20ου αιώνα. Η ευθύνη του αυτή είναι άμεση απέναντι στην ιστορία της σύγχρονης κιθάρας επειδή οι μεγάλες προσωπικότητες - Llobet, Barrios, de Falla, και τώρα ο Ponce - απεβίωσαν.

Επίσης, συνέχισε να πρωτοστατεί στα κιθαριστικά δρώμενα. Τον Ιούνιο του 1948, το περιοδικό *The Gramophone* ανακοίνωσε τη κυκλοφορία ενός δίσκου του Segovia για τη Musicraft, μόνο με μουσική του Bach, ο οποίος συμπεριλάμβανε και τη *Chaconne*. Την ηχογράφιση αυτή ακολούθησε το ντεμπούτο του Segovia στο αναγνωρισμένο Διεθνές Φεστιβάλ του Εδιμβούργου στη Σκωτία, με τρία ρεσιτάλ στις 7, 8 και 10 Σεπτεμβρίου.

Το 1949, ηχογράφησε το *Guitar Concerto No. 1 in D major, Op. 99* του M. Castelnuovo-Tedesco και έναν αριθμό σόλο έργων, επεκτείνοντας και πάλι τους δισκογραφικούς ορίζοντες της κιθάρας.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '40, ο Segovia είχε φτάσει να έχει μια τεράστια καριέρα χωρίς προηγούμενο. Εν τω μεταξύ μια νέα γενιά σολίστ προετοίμαζε το έδαφος για τη δική της επιτυχία.

* * *

Δραστηριότητες (1950-1956)

Τον Αύγουστο του 1950, ο Segovia άρχισε να παραδίδει μαθήματα στο θερινό πρόγραμμα της L' Accademia Musicale Chigiana, στη Σιένα της Ιταλίας. Εκεί για πρώτη φορά, η νέα γενιά μπορούσε να σπουδάσει μαζί του. Νέες προοπτικές δημιουργήθηκαν όταν το Δεκέμβριο η Ακαδημία οργάνωσε ένα διαγωνισμό σύνθεσης μουσικής για κιθάρα.

Τον Ιούνιο του 1952, μετά από μια απουσία περίπου δεκαέξι ετών, ο Segovia επέστρεψε στην Ισπανία για να παίξει στο Φεστιβάλ Μουσικής και Χορού στη Γρανάδα. Από κει και έπειτα, ο Segovia θα έδινε περιστασιακά ρεσιτάλ σε επιλεγμένους χώρους στην Ισπανία, κυρίως για φιλανθρωπικούς σκοπούς, αλλά δεν θα αναλάμβανε μεγάλες περιοδείες στην Ιβηρική Χερσόνησο.

Το 1952 επιστρέφει στη Νέα Υόρκη και γράφει ένα πρόλογο για την έκδοση των *Douze Etudes* του H. Villa-Lobos, οι οποίες παρ' ότι γράφτηκαν το 1929 εκδόθηκαν το 1950. Ο Segovia τις περιγράφει ως "εκπληκτικά αποτελεσματικές μεθόδους για ανάπτυξη της τεχνικής του κάθε χεριού, οι οποίες ταυτόχρονα εκφράζουν μια μουσική ομορφιά".

Το Νοέμβριο του 1952, ο Segovia πήγε στο Λονδίνο και ο John Williams έπαιξε γι' αυτόν στο ξενοδοχείο του, πιθανώς η πιο σημαντική εμφάνιση της ζωής του. Η ανταπόκριση του Segovia, ενός φοβερά δύσκολου ανθρώπου να εντυπωσιαστεί, ήρθε άμεσα: "Πρέπει να πάει στη θερινή Ακαδημία της Sienna. Θα τον προτείνω εγώ".

Ήταν η βαθειά εκτίμηση του Segovia για το ταλέντο του John Williams (Αυστραλία, 1941-) που έδωσε το εισιτήριο στο δεύτερο για την Ακαδημία της Σιένα, από τον Αύγουστο μέχρι το Σεπτέμβριο του 1953, και την παραχώρηση υποτροφίας για δωρεάν δίδακτρα και στέγαση.

Το 1958 ο Segovia πρωτοπαρουσίασε τη *Fantasia para un Gentilhombre* του J. Rodrigo, ένα έργο για κιθάρα και ορχήστρα, αφιερωμένο σε εκείνον. Η πρεμιέρα του κονσέρτου συνέπεσε με την 30η επέτειο από το ντεμπούτο του (8/1/1928) στις ΗΠΑ.

Την ίδια χρονιά, ο Segovia επιστρέφει στη Σιένα για να διδάξει και προσκαλεί τον John Williams να δώσει ένα ρεσιτάλ στις 10 Σεπτεμβρίου στη θερινή Ακαδημία, μοναδική τιμή για ένα μαθητή.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο Segovia επιμένει στην εκτέλεση της κιθάρας σύμφωνα με τα τεχνικά και πνευματικά πρότυπα που ο ίδιος είχε θέσει. Η νέα γενιά κιθαριστών που αναδύοταν από την Ακαδημία θα ήταν αυτή που θα έπαιρνε τη σκυτάλη. Μεταξύ των πολλών χαρισματικών μαθητών που θα επισκέπτονταν τη Σιένα, ο John Williams γρήγορα διακρίθηκε ως ο πλέον πολλά υποσχόμενος.

Κιθαρίστες μεγαλύτερης ηλικίας, όπως οι Maria Luisa Anido (Αργεντινή, 1907-1996), Karl Scheit (Τσεχία, 1909-1993), Luise Walker (Αυστρία, 1910-1998), Laurindo Almeida (Βραζιλία, 1917-1995), José Rey de la Torre (Κούβα, 1917-1995) και Abel Carlevaro (Ουρουγουάη, 1916-2001), έκαναν καριέρα σε διεθνές επίπεδο. Σημαντικοί κιθαρίστες γεννημένοι τη δεκαετία του '20 είναι οι Alirio Diaz (Βενεζουέλα, 1923), Ida Presti (Γαλλία, 1924-1967), Narciso Yepes (Ισπανία, 1927-1997) και Alexandre Lagoya (Αίγυπτος, 1929-1999).

Το 1959 ο Segovia γιορτάζει όχι μόνο τη Χρυσή Επέτειο της πρώτης του εμφάνισης στη Γρανάδα το 1909, αλλά επίσης απολαμβάνει μία από τις πλέον πετυχημένες χρονιές της καριέρας του, έχοντας διαπρέψει σε 120 ρεσιτάλ και σε κυκλοφορία νέων δίσκων. Στην ηλικία των εξηνταέξι λοιπόν, η καλλιτεχνική του δραστηριότητα συνεχίζει να αυξάνεται.

Το άλμπουμ *Segovia Golden Jubilee*, που κυκλοφόρησε στις αρχές του 1959 (Brunswick AXTL 1088/1089/1090) αποτελούσε την εκτενέστερη συλλογή μεγάλης-διάρκειας ηχογραφήσεων μουσικής για κιθάρα που είχε κυκλοφορήσει μέχρι τότε, καλύπτοντας το εύρος της μουσικής του Segovia.

* * *

Νέοι ορίζοντες (1961-1964)

Το 1961 ο Segovia κυκλοφορεί την ηχογράφιση των *Concerto for Guitar and Orchestra in E major* του Luigi Boccherini (Ιταλία, 1743-1805) και *Suite No. 3 in C major for Cello*, BWV 1009 (διασκευή J. W. Duarte) του J.S. Bach. Ήταν η πρώτη φορά που ηχογράφησε ολόκληρη σουίτα του Bach.

Τον Οκτώβριο του ιδίου έτους επισκέπτεται για πρώτη φορά την Αυστραλία. Σχεδιάζει να δώσει συναυλίες στις πόλεις Μελβούρνη, Πέρθ, Αδελαϊντ, Χόμπαρτ, Σίντνεϋ και Μπρίσμπεϊν. Μετά την απροσδόκητη εξάντληση των εισιτηρίων σε σύντομο χρονικό διάστημα, διοργανώνονται επιπλέον ρεσιτάλ.

Στις 23 Αυγούστου του 1962, παντρεύεται για τρίτη φορά την Amilia Corral. Ο John W. Duarte (Αγγλία, 1919-2004) αφιέρωσε το έργο του *English Suite, Op. 31* "στον Andrés Segovia και τη γυναίκα του με την ευκαιρία του γάμου τους". Ο J. W. Duarte υπήρξε ο μόνος άγγλος συνθέτης μετά το Henry Purcell (Αγγλία, 1659-1695) που ηχογραφήθηκε από το Segovia.

Στις 18 Μαρτίου του 1963, μετά τα εβδομηκοστά του γενέθλια, έπαιξε για το Υπουργικό Συμβούλιο του Προέδρου των Η.Π.Α., John F. Kennedy, στο State Department Auditorium.

Επίσης το 1963 δημοσιεύτηκε η έκδοση του για το έργο του J. Rodrigo, *Tres piezas españolas* (γράφηκε το 1954).

Το έργο του για την διεύρυνση του ρεπερτορίου της κιθάρας έφτανε σχεδόν στο τέλος του. Η *Fantasia para un Gentilhombre* (εκδόθηκε το 1964) θα αποτελούσε την τελευταία από τις εκδόσεις του Segovia.

* * *

Τα τελευταία χρόνια

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ακολούθησε μια διαπρεπή καριέρα που τιμήθηκε από μονάρχες, προέδρους και πανεπιστήμια. Στις 11 Μαρτίου του 1979 έδωσε ρεσιτάλ στο Λευκό Οίκο μετά από έκκληση του Προέδρου Carter.

Το 1980 οι πρώιμες ηχογραφήσεις του που έγιναν μεταξύ του 1927 και του 1939 κυκλοφόρησαν σε δίσκους μακράς διάρκειας (LP). Ο J. W. Duarte τις περιγράφει ως τις πιο σημαντικές ηχογραφήσεις που θα αποκτούσε στη διάρκεια της ζωής του ο κάθε εραστής της κιθάρας.

Την ίδια χρονιά η MCA Records της California προχώρησε σε επανέκδοση πιο πρόσφατων ηχογραφήσεών του.

Στις 24 Ιουνίου του 1981, ο βασιλεύς Juan Carlos A' της Ισπανίας του απένειμε τον τίτλο του Μαρκησίου του Salobreña προς τιμήν του εξαιρετού καλλιτεχνικού του βίου.

Στις 25 Μαΐου του 1984 έγιναν τα αποκαλυπτήρια ενός χάλκινου αγάλματός του στη γενέτειρα του, τη Λιναρές της Ισπανίας. Το άγαλμα φιλοτέχνησε ο Julio López Hernández.

Στις 2 Οκτωβρίου του απενεμήθη το χρυσό μετάλλιο της Royal Philharmonic Society του Λονδίνου, για τους εορτασμούς της εκατοστής επετείου από τη γέννηση του Ludwig van Beethoven (Γερμανία, 1770-1827).

Σύγχρονοι μουσικοί που τιμήθηκαν με τον ίδιο τρόπο ήταν: Yehudi Menuhin (ΗΠΑ, 1916-1999), Mstislav Rostropovich (Ρωσία, 1927-2007), Vladimir Horowitz (Ρωσία, 1903-1989), Olivier Messiaen (Γαλλία, 1908-1992), Michael Tippett (Αγγλία, 1905-1998), Herbert von Karajan (Αυστρία, 1908-1989) και Witold Lutoslawski (Πολωνία, 1913-1994).

Στις 3 Νοεμβρίου του 1985, ο Αυτοκράτορας Hirohito της Ιαπωνίας του απένειμε αυτοπροσώπως το Τάγμα του Ανατέλλοντος Ηλίου και δύο μέρες αργότερα του παραχωρήθηκε ακρόαση με τον Πάπα Ιωάννη Παύλο Β' στο Βατικανό.

Στις 26 Απριλίου του 1986, έπειτα από μια περιοδεία στη Βόρεια Αμερική, έδωσε ρεσιτάλ για τελευταία φορά στο Wigmore Hall του Λονδίνου.

Το ίδιο καλοκαίρι, το Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνια διοργάνωσε το φεστιβάλ *A Salute to Segovia, Andrés Segovia Master Classes and Commemorative* (16-26 Ιουλίου), με τη συμμετοχή πολλών καλλιτεχνών των οποίων η καριέρα επηρεάστηκε από το μεγάλο δάσκαλο.

Το 1987, μετά τα 94α γενέθλιά του έκανε την τελευταία του περιοδεία στις ΗΠΑ και έδωσε το τελευταίο του ρεσιτάλ στο Miami Beach Theater of Performing Arts, στις 4 Απριλίου.

Μετά από αυτό αρρώστησε αλλά μπόρεσε να γυρίσει στην Ισπανία. Άφησε τη τελευταία του πνοή στη Μαδρίτη, στις 2 Ιουνίου του 1987.

* * *

Η συμβολή του έργου του

Με το θάνατο του Segovia ξεκίνησε η αποτίμηση της προσφοράς του, παρότι μια τέτοια διαδικασία θα έπαιρνε καιρό να ολοκληρωθεί. Μια τέτοια ανάλυση αναπόφευκτα θα εξερευνούσε τις ευρύτερες προοπτικές ανάπτυξης της κιθάρας των αρχών του 20ου αιώνα. Το παίξιμο του Segovia ίσως είχε πάψει να αποτελεί πρότυπο για τις νεότερες γενιές. Αναμφισβήτητα όμως η συναυλιακή του δραστηριότητα μετά τα ενενηκοστά του γενέθλιά προσέδιδε μια αίσθηση καλλιτεχνικής συνέχειας και αξιοσημείωτου κύρους στη κιθάρα.

Το 1987, στη κλασική κιθάρα φαίνεται να συνυπάρχουν δύο παράλληλοι κόσμοι. Αφενός μεν το ρεύμα των Julian Bream (Αγγλία, 1933-) , J. Williams, νεώτερων καλλιτεχνών και συνθετών κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, αφετέρου δε η νοσταλγική ατμόσφαιρα των ρεσιτάλ του Segovia και το ρεπερτόριο του.

Από το 1987 και μετά, παρ' όλη την ακαδημαϊκή εκτίμηση, έχουν γίνει προσπάθειες υποτίμησης της συνεισφοράς του Segovia στη κλασική κιθάρα. Τα γεγονότα ωστόσο αποδείχνουν ότι:

- 1) τα ρεσιτάλ του προσήλκυαν τεράστια ακροατήρια,
- 2) οι ηχογραφήσεις του ήταν εμπορικά επιτυχημένες περισσότερο από οιοδήποτε άλλου σολίστα μέχρι τη δεκαετία του 1970,
- 3) οι συνθέσεις που αφιερώθηκαν σε αυτόν συνεχίζουν να μελετούνται και να εκτελούνται και
- 4) είχε το χάρισμα να εμπνέει νέους καλλιτέχνες.

Επιπλέον, το κοινό του τον θυμάται με τρυφερότητα και θαυμασμό.

* * *

AGUSTIN BARRIOS MANGORE (1885-1944)

Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα

Τη 1η Αυγούστου του 1916, ο κιθαρίστας Agustin Barrios Mangoré (Παραγουάη, 1885-1944) έδωσε ρεσιτάλ στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας με το εξής πρόγραμμα:

Πρώτο Μέρος

<i>Marcha Heroica</i>	M. Giuliani
<i>Chanson de Printemps</i>	F. Mendelssohn
<i>Recuerdo del Pacifico</i>	A. Barrios
<i>Rondo brillante</i>	D. Aguado
<i>Sarabande</i>	J. S. Bach
<i>Meditação</i>	C. G. Tolsa
<i>Concerto in A minor</i>	J. Arcas

Δεύτερο Μέρος

<i>Nocturno, Op. 9, No. 2</i>	F. Chopin
<i>Phantasia sobre motives de Traviata</i>	G. Verdi
<i>Andante y Estudio</i>	N. Coste
<i>Chant du Paysan</i>	E. Grieg
<i>Bicho feio - Tango humorístico</i>	A. Barrios
<i>Rapsodia Americana</i>	A. Barrios
<i>Jota Aragonesa, variations</i>	A. Barrios

Ο Barrios αποτελεί ιδανικό παράδειγμα συνθέτη-εκτελεστή του οποίου τα έργα συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμά του. Ίσως το 19ο αιώνα να κυριαρχούσε αυτή η διπλή ιδιότητα, αλλά βαθμιαία η προτίμηση των εκτελεστών μετατοπίστηκε προς την ανάδειξη της τέχνης τους μέσω μουσικής γραμμένης από άλλους.

Ήταν ο πρώτος κλασικός κιθαρίστας που έκανε εμπορικές ηχογραφήσεις. Η παραγωγή των πρώτων δειγμάτων, που χρονολογείται το 1913, έγινε στο Μοντεβιδέο για τις δισκογραφικές εταιρίες Atlanta/Artigas, ενώ οι μετέπειτα ηχογραφήσεις έγιναν στην Odeon του Μπουένος Άιρες μεταξύ 1921-1929.

Κατά τη χρονική περίοδο 1930-1935 συνέχισε να δίνει ρεσιτάλ (Κολομβία, Παναμά, Κόστα Ρίκα, Ελ Σαλβαδόρ, Μεξικό και αλλού). Συχνά υιοθετούσε την περσόνα του "Nitsuga Mangoré" (φανταστικό πρόσωπο, δηλαδή το όνομά του Agustín διαβασμένο ανάποδα) και εμφανιζόταν στη σκηνή ντυμένος ως Παραγουανός Ινδιάνος για να προσελκύσει περισσότερο κοινό.

Τη 1η Ιουλίου του 1933 έδωσε ρεσιτάλ στο Εθνικό Θέατρο του Σαν Σαλβαδόρ με τα εξής έργα:

Πρώτο Μέρος

1. <i>Serenata Morisca</i>	A. Barrios
2. <i>Cueca</i>	A. Barrios
3. <i>Vals No. 3</i>	A. Barrios
4. <i>La Catedral</i>	A. Barrios

Δεύτερο Μέρος

1. <i>Gavotte</i>	J. S. Bach
2. <i>Minuet</i>	L. V. Beethoven
3. <i>Mozart Variations</i>	F. Sor
4. <i>Nocturne in E flat</i>	F. Chopin

Τρίτο Μέρος

1. <i>Granada</i>	I. Albéniz
2. <i>Sonatina</i>	F. Tárrega
3. <i>Un Sueño en la Floresta</i>	A. Barrios
4. <i>Diana Guarani</i>	A. Barrios

Αιφνιδιαστικό καρδιακό επεισόδιο διακόπτει τη καλλιτεχνική του δραστηριότητα δια παντός (1939) και τον οδηγεί στο θάνατο στις 7 Αυγούστου, 1944.

* * *

Το έργο του

Μπορούμε να χωρίσουμε τις συνθέσεις του A. Barrios σε τρεις βασικές κατηγορίες: "παραδοσιακές", "μιμητικές" και "θρησκευτικές", χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η μουσική του θεωρείται αντίστοιχα "παραδοσιακή", "λειτουργική" ή μη πρωτότυπη.

Συνέθεσε μουσικά κομμάτια ακολουθώντας τις φόρμες των παραδοσιακών τραγουδιών της Νότιας και Κεντρικής Αμερικής για να τιμήσει τη μουσική και τους ανθρώπους της πατρίδας του. Μιμούμενος τη συνθετική γραμμή και τις τεχνικές του Μπαρόκ ή των Ρομαντικών Περιόδων ανάδειξε μια άλλη πλευρά του συνθετικού του ταλέντου.

Για κάποιους το *La Catedral* είναι ο φόρος τιμής του στο Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1675-1750). Κάποιοι άλλοι θεωρούν ότι έμπνευση για το έργο αυτό αποτέλεσε μια θρησκευτική εμπειρία του - άρα το κομμάτι θα μπορούσε να κατηγοριοποιηθεί και ως

"θρησκευτικό". Θρησκευτικές πεποιθήσεις και εμπειρίες είχαν σημαντικό ρόλο στη συνθετική διαδικασία του. Παράδειγμα αυτού είναι και το *Una Limosna por el Amor de Dios* (*Alms for the Love of God*). Αυτή η χαλαρή έστω κατηγοριοποίηση του έργου του Barrios μπορεί να βοηθήσει λάτρεις της κιθάρας να αντιληφθούν τις μουσικές προθέσεις του συγκεκριμένου δημιουργού.

Μόλις τον Ιούλιο του 1974 ο Peter Sensier έγραψε ένα άρθρο σχετικά με τον A. Barrios. Όλα αυτά τα χρόνια η μουσική του ήταν άγνωστη στο ευρύ κοινό, παρ' όλο που οι Laurindo Almeida (Βραζιλία, 1917-1995) και Alirio Diaz (Βενεζουέλα, 1923-) είχαν ηχογραφήσει μερικά έργα του. Αυτό σύντομα θα άλλαζε. Ακολούθησε το ενδιαφέρον πολλών κιθαριστών για τη μουσική του με δυσάρεστη όμως συνέπεια την ακροαματική μείωση.

Ένα χρόνο μετά, ο John Williams (Αυστραλία, 1941-) έδωσε ένα ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου, αφιερώνοντας το δεύτερο μέρος της συναυλίας του εξ' ολοκλήρου στη μουσική του A. Barrios. Αρωγός στην ανάδειξή του, έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στο έργο του μεγάλου αυτού συνθέτη και ανάδειξε μερικά από τα έργα του ως κεντρικά στο ρεπερτόριο της κλασικής κιθάρας.

Τηλεοπτική εκπομπή με θέμα τη κλασική κιθάρα ασχολείται με τον Παραγουανό κιθαρίστα και ακολουθεί έκδοση μερικών έργων του (1976). Μέχρι τότε είχε δημοσιευτεί μόλις ένας μικρός αριθμός τους αλλά σύντομα εμφανίστηκαν δύο τετράτομες εκδόσεις.

Ο J. Williams ηχογράφησε ένα δίσκο αποκλειστικά με τη μουσική του A. Barrios. Ακολούθησαν ηχογραφήσεις από πολλούς γνωστούς κιθαρίστες: Sila Godoy (Παραγουάη, 1919-), David Russell (Σκωτία, 1953-), Sharon Isbin (ΗΠΑ, 1956-), Berta Rojas (Παραγουάη, 1966-) , Abel Carlevaro (Ουρουγουάη, 1916-2001), Carlos Barbosa-Lima (Βραζιλία, 1944-), Eduardo Fernandez (Ουρουγουάη, 1952-), Cisar Amaro (Ουρουγουάη, 1948-), Li Jie (Κίνα, 1981-), Laurindo Almeida, Αντιγόνη Γκόνη (Ελλάδα, 1969-), Ιάκωβος Κολανιάν (Ελλάδα, 1960-), Wulfen Lieske (Αυστρία), Angel Romero (Ισπανία, 1946-), Enno Voorhorst (Γερμανία, 1962-) και άλλοι.

Στην Παραγουάη είναι χαραγμένος στη μνήμη και τις καρδιές των πιο ένθερμων θαυμαστών του και από πολλούς θεωρείται ως ο μεγαλύτερος μουσικός όλων των εποχών.

Έγκυρη βιογραφία για τον καλλιτέχνη παρουσιάζεται στο βιβλίο του Richard D. Stover "*Six Silver Moonbeams, The Life and Times of Agustín Barrios Mangoré*" (1992).

* * *

MIGUEL LLOBET (1878-1938)

Μαθητής του Francisco Tárrega (Ισπανία, 1852-1909), άμεσα επηρεασμένος και αυτός από το έργο του όπως ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987), το 1914 έδωσε ένα ρεσιτάλ στο Μόναχο της Γερμανίας με τα ακόλουθα έργα:

<i>Minuet in E, Op. 11</i>	F. Sor
<i>Two Studies, Op. 29</i>	F. Sor
<i>Capricho Arabe</i>	F. Tárrega
<i>Romanza</i> (μεταγραφή Llobet)	Rubinstein
<i>Two Studies, Op. 38</i>	N. Coste
<i>Bourrée</i> (μεταγραφή Llobet)	J. S. Bach
<i>Sevilla</i> (μεταγραφή Llobet)	I. Albéniz
<i>Mazurka - Minuetto</i>	F. Tárrega
<i>Variations on a theme by Sor</i>	M. Llobet

Οι πρώτες προσπάθειες για ηχογράφιση γίνονται κατά τη διάρκεια περιοδείας του στις ΗΠΑ (1914-1917) χωρίς όμως αποτέλεσμα. Οι κύριες ηχογραφήσεις του έγιναν γύρω στο 1925 στην Ισπανία. Μερικά χρόνια αργότερα ηχογράφησε μουσική για δύο κιθάρες με τη María Luisa Anido (Ισπανία, 1907-1996). Δεν επετεύχθη όμως ποτέ η ηχογράφιση του μοναδικού έργου μόνο για κιθάρα του Manuel de Falla (Ισπανία, 1876-1946), *Homenage "Le Tombeau de Claude Debussy"* (1920) με του οποίου το όνομα του Llobet είναι άμεσα συνδεδεμένο.

Συνέχισε την πετυχημένη καριέρα του με περιοδείες δίνοντας ρεσιτάλ στην Ευρώπη (Λονδίνο, Βερολίνο, Μόναχο, Βουδαπέστη, Βιέννη, Μπολόνια, κ.ά. 1930-1931).

Στις 26 Ιανουαρίου του 1931, ο Llobet έδωσε ρεσιτάλ στη Sala dell' Instituto Musicale, στη πόλη Άντρια της Ιταλίας με το εξής πρόγραμμα:

<i>Minuet - Studio</i>	F. Sor
<i>Andante (from Don Giovanni)</i>	W. A. Mozart
<i>Prelude</i>	J. S. Bach
<i>Sueño</i>	F. Tárrega
<i>Echos du Paysage</i>	A. Broqua
<i>Chanson de Léon</i>	R. Villar
<i>Nocturno</i>	F. M. Torroba

(μεταγραφές: M. Llobet)

<i>Torres Bermeja</i>	I. Albéniz
<i>Danza</i>	E. Granados
<i>Barcarola</i>	F. Mendelssohn
<i>Chanson gitane</i>	M. de Falla
<i>Three Catalan Folk Songs - Jota</i>	M. Llobet

Δίδαξε κλασική κιθάρα στο νεαρό βιρτουόζο José Rey de la Torre (Κούβα, 1917-1995) από το 1932 ως το 1934 στην οικία του, στη Βαρκελώνη. Εκείνη την περίοδο δεν έκανε ιδιαίτερες δημόσιες εμφανίσεις ή συναυλίες, αλλά διατηρούσε τις καλλιτεχνικές του επαφές. Ο ίδιος ο Rey γράφει:

“Όταν έφτασα στη Βαρκελώνη το 1932, είχε σχεδόν αποσυρθεί από τη συναυλιακή του δραστηριότητα. Στα τρία χρόνια που πέρασα εκεί έλειψε από την πόλη μόνο μια φορά για ένα μήνα για μια περιοδεία στη Σκανδιναβία.” (Rey 1985, 24).

Φαίνεται ότι προτίμησε τη σταδιακή απομάκρυνση από τη συναυλιακή σκηνή. Παράλληλα συναντούσε μερικούς διακεκριμένους καλλιτέχνες της εποχής στο μεγάλο του διαμέρισμα στο 46 της Via Layetana στη Βαρκελώνη (M. de Falla, E. Pujol). Ο Rey de la Torre που ως μαθητής του ήταν ο συχνότερος όλων, γράφει για την ίδια περίοδο: “Ο Llobet

δεν είχε πολλούς επισκέπτες...”. Έκανε συχνά όμως βόλτες με τη γυναίκα του και πήγαιναν τακτικά σε συναυλίες στο Palau κοντά στο σπίτι του.

Ο ισχυρισμός του Philip J. Bone στη συλλογή βιογραφιών "*The Guitar and Mandolin*" ότι ο M. Llobet σκοτώθηκε το 1937 στη διάρκεια αεροπορικής επιδρομής στη Βαρκελώνη κατά τον Ισπανικό Εμφύλιο” (Bone 1954) έχει πλέον εξολοκλήρου διαψευστεί από όλες τις αξιόπιστες πηγές. Δεν αποκλείεται βέβαια, η πολιορκία της Βαρκελώνης και η συναισθηματική συντριβή που του προκάλεσε, να ήταν η αρχή του τέλους για το M. Llobet. Στις 22 Φεβρουαρίου του 1938 πέθανε από πλευρίτιδα στη Βαρκελώνη.

Το δισκογραφικό του έργο αποτελείται από περίπου 15 δίσκους με διάφορες δισκογραφικές εταιρίες, όπως οι Parlophon Electric/Parlophon S.A. Espara, Odeon, Decca, και Decca/Odeon-Parlophone.

Το σύνολο του έργου του κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Chanterelle Verlag, υπό την επιμέλεια του Καθηγητή Ron Purcell.

Το Δεκέμβριο του 1938 ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) έδωσε ένα ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου αποτεινοντας φόρο τιμής στον ιδιαίτερα αγαπητό του M. Llobet.

* * *

EMILIO PUJOL (1886-1980)

Μαθητής και αυτός του Fransisco Tárrega (Ισπανία, 1852-1909) δραστηριοποιείται καλλιτεχνικά με ρεσιτάλ στο Orfeo Granienc της Βαρκελώνης, στις 8 Ιουνίου του 1918, που αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της παράδοσης του ισπανού δασκάλου. Το πρόγραμμα του εν λόγω ρεσιτάλ είναι:

<i>Minuet</i>	F. Sor
<i>Canço de Bressol - Vals Intim</i>	E. Pujol
<i>Recuerdos de la Alhambra</i>	F. Tárrega
<i>Adagio</i>	J. Haydn
<i>Loure - Minuet</i>	J. S. Bach
<i>Moment Musical</i>	F. Schubert
<i>El Mestre - El Testament d' Amelia</i>	M. Llobet
<i>Serenata española</i>	J. Malats
<i>Granada</i>	I. Albéniz
<i>Danza</i>	E. Granados

Καταπιάνεται, ερευνά και επεκτείνει τις δυνατότητες της κλασικής κιθάρας στην Αναγεννησιακή και Μπαρόκ μουσική (1924-1930). Παράλληλα ασχολείται με την τεχνική των γυμνών ακροδακτύλων πιστεύοντας ότι ο ήχος αυτός είναι πιο εκφραστικός. Τίτλος πρωτότυπος της θεματολογίας αυτής "*El Dilema del Sonido en la Guitarra*".

Εν συνεχεία επιμελείται των έργων *Pavanas* του L. de Milán και, δύο χρόνια αργότερα, επεμβαίνει κάνοντας τις τελευταίες διορθώσεις στους πρώτους τόμους του *Escuela Razonada de la Guitarra*. Για το παιδαγωγικό του αυτό έργο επιδοκιμάστηκε έντονα από το M. de Falla.

Στις 21 Φεβρουαρίου του 1934 δίνει ένα ρεσιτάλ μαζί με τη γυναίκα του, Matilde Cuervas, στη Sala Mozart της Βαρκελώνης. Ακολουθούν τα έργα που ερμηνεύτηκαν:

I

<i>Two Pavanas</i>	L. Milán (1535)
<i>Gavota (αγαπημένο του Δούκα του Monmouth)</i>	F. Corbetta (1615)
<i>Gallardas y Folias</i>	G. Sanz (1674)

II

<i>Passeried</i> (από ένα χειρόγραφο της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Παρίσιου)	Anonymous
<i>Gigue</i> (για λαούτο)	L. Weiss
<i>Minuet</i>	F. Sor
<i>Preludes and Studies</i>	F. Tárrega

III

<i>Homenaje a Debussy</i>	M. de Falla
<i>Estudis Criollos</i> (πρώτη εκτέλεση)	A. Broqua
<i>Faula</i> (πρώτη εκτέλεση)	A. Grau
<i>Els Tres Tambors</i> (μεταγραφή για κιθάρα - πρώτη εκτέλεση)	E. Pujol
<i>Guajira Gitana</i>	E. Pujol

IV

<i>Minuet</i> (από τη Συμφωνία σε Mi ύφεση)	W. A. Mozart
<i>Therezinha de Jesus (Ciranda)</i>	H. Villa-Lobos
<i>Danza española</i>	I. Albéniz
<i>Danza de "La Vida Breve"</i>	M. de Falla

Την ίδια χρονιά ταξίδεψε στην Αγγλία για να εκτελέσει ένα από τα έξι Κουαρτέτα του Niccoló Paganini (Ιταλία, 1782-1840) για κιθάρα και σύνολο εγχόρδων.

Στις 2 Μαΐου του 1938 έδωσε ρεσιτάλ στη Salle Erard στο Παρίσι, εστιάζοντας στη μουσική του 16ου αιώνα. Συνόδευσε τη σοπράνο Conchita Badia (Ισπανία, 1897-1975) σε Αναγεννησιακά τραγούδια και έπαιξε κομμάτια για σόλο vihuela των Luis de Milán (Ισπανία, 1500-1561 περίπου), Luis de Narváez (Ισπανία, 1500-1560 περίπου), Enríquez de Valderrábano (Ισπανία, 1500-1557 περίπου) και Alonso Mudarra (Ισπανία, 1510-1580).

Η μνημειώδης μεταγραφή που έκανε σε ολόκληρο το *Los seys libros del Delphin* του L. de Narváez εκδόθηκε το 1945. Ακολούθησαν παρόμοιες εκδόσεις με μουσική των

A. Mudarra (1949) και E. de Valderrábano (1965). Οι εκδόσεις αυτές έκαναν γνωστή την ιστορία της vihuela και αποτέλεσαν ορόσημο για την ακαδημαϊκή σπουδή της κιθάρας.

Λίγο πριν το θάνατό του, είχε ξεκινήσει να μελετά το *Orphenica Lyra* του Miguel de Fuenllana (Ισπανία, 1500-1579). Πρόκειται για το μεγαλύτερο και σημαντικότερο μουσικό βιβλίο για vihuela, που γράφτηκε το 1554. Θεωρούσε το συγκεκριμένο βιβλίο σημείο αναφοράς για τη σχολή της vihuela, και τον ίδιο τον M. de Fuenllana ως τον τελευταίο "απόστολο" αυτής της σύντομης ορχηστρικής περιόδου της ισπανικής μουσικής.

Το 1946 ξεκίνησε τάξη διδασκαλίας κιθάρας στο Κονσερβατόριο της Λισαβόνας όπου και δίδασκε ως το 1969. Αυτή ίσως ήταν η πρώτη φορά που παρέχονταν τέτοια μαθήματα σε ακαδημαϊκό ίδρυμα. Όλη αυτή την περίοδο ασχολήθηκε επίσης με master classes αλλά και με τη διοργάνωση και επάνδρωση κριτικής επιτροπής σε διαγωνισμούς κιθάρας. Το 1953 έλαβε προσωπική πρόσκληση από τον Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) για να παραδώσει master classes στην Accademia Musicale Chigiana.

Το 1956 απεβίωσε η πρώτη του σύζυγος, Matilde Cuervas. Εφτά χρόνια μετά, παντρεύτηκε την Maria Adelaide Robert, διάσημη πορτογαλέζα πιανίστα και τραγουδίστρια, που στάθηκε πολύτιμη σύντροφός του μέχρι και τα τελευταία του χρόνια.

Το καλοκαίρι του 1965 ξεκινά μια σειρά Διεθνών Σεμιναρίων Κιθάρας, Λαούτου και Vihuela στη Λερίντα της Ισπανίας. Γρήγορα το γεγονός κερδίζει το ενδιαφέρον πολλών μαθητών και καθηγητών απ' όλο τον κόσμο. Το 1972, η διοργάνωση μετά από μια περίοδο δέκα χρόνων, μεταφέρεται στο ιστορικό χωριό από το 13ο αιώνα Κερβέρα.

Τα λόγια του για τη σχολή κιθάρας του F. Tárrega χαρακτηρίζουν και τη δική του και συνοψίζονται στο ότι πρέπει να πασχίζουμε να "αντιμετωπίζονται εκ των προτέρων όλα τα προβλήματα που μπορούν να προκύψουν από τα διαφορετικά στοιχεία που συναποτελούν την εκτέλεση ενός έργου: στο όργανο, στα χέρια και στο πνεύμα.

Η συνθετική του δραστηριότητα ήταν αρκετή διευρυμένη και καλύπτει 124 έργα για σόλο και ντουέτο κιθάρας, 275 μεταγραφές και μια τετράτομη μέθοδος κιθάρας βασισμένη στις αρχές του F. Tárrega, που καλύπτει τεχνικά θέματα, θέματα ιστορίας, βιβλιογραφίας και μουσικολογίας.

Ο Ε. Pujol απεβίωσε στις 15 Νοεμβρίου του 1980.

* * *

REGINO SAINZ DE LA MAZA (1896-1981)

Μαθητής του Daniel Fortea (Ισπανία, 1878-1953), ο οποίος υπήρξε μαθητής του F. Tárrega, ο νεαρός Regino Sáinz de la Maza (Ισπανία, 1896-1981) δίνει το πρώτο του ρεσιτάλ κιθάρα στο Teatro Arriaga του Μπιλμπάο σε ηλικία 18 ετών.

Αργότερα μετακομίζει στη Βαρκελώνη όπου εργάζεται ως μουσικός συναυλιών. Εκεί γίνεται φίλος με τον Miguel Llobet (Ισπανία, 1878-1938) και τον Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987). Το 1920 παίζει για πρώτη φορά στη Μαδρίτη. Ένα χρόνο αργότερα κάνει περιοδεία με 90 συναυλίες στη Νότια Αμερική. Στις 20 Μαΐου της ίδιας χρονιάς του απονέμεται το Χρυσό Μετάλλιο από το Εθνικό Πανεπιστήμιο του Μπουένος Άϊρες.

Γνωρίζεται με το συνθέτη Antonio José Martínez Palacios (Ισπανία, 1902-1936), ο οποίος του αφιερώνει τις συνθέσεις του για κιθάρα. Περιοδεύει στην Ευρώπη δίνοντας διάφορες συναυλίες: Γαλλία (1926), Γερμανία (1927) και Μεγάλη Βρεταννία (1928). Πέντε χρόνια αργότερα περιοδεύει στη Νότια Αμερική για δεύτερη φορά: Ουρουγκάη, Αργεντινή και Βραζιλία.

Στις 19 Δεκεμβρίου του 1930 παντρεύεται τη Josefina de la Serba, κόρη του συγγραφέα Concha Espina (Ισπανία, 1896-1955) στη Real Basilica του Μοναστηρίου του El Escorial.

Το 1934 πρωτοπαρουσιάζει τη *Sonata* του Α. José, έργο αφιερωμένο στον ίδιο, στη πόλη Μπούργκος. Το έργο αυτό θα αναγνωριζόταν πάνω από πενήντα χρόνια αργότερα ως ένα παραμελημένο αριστούργημα του κιθαριστικού ρεπερτορίου.

Το 1935 διορίζεται ως καθηγητής κιθάρας στο Κονσερβατόριο της Μαδρίτης.

Η στενή φιλία του με τους Manuel de Falla (Ισπανία,1876-1946), Joaquín Rodrigo (Ισπανία,1901-1999), Federico García Lorca (Ισπανία, 1898-1936) και Salvador Dalí (Ισπανία, 1904-1989) εδραιώνει τη σημαντική συνεισφορά του στην Ισπανική κουλτούρα της εποχής. Η φήμη του ως συνθέτης, δάσκαλος και εκδότης αναγνωρίζεται ευρέως μετά το θάνατο του.

Στις 8 Μαΐου του 1936 δίνει το ακόλουθο ρεσιτάλ στο Teatro Español της Μαδρίτης:

I

<i>Sarabande, Minueto, Air, Gavotte</i>	G. F. Handel
<i>Andantino</i>	F. Sor
<i>Estudio</i>	F. Tárrega
<i>Variaciones y fuga sobre el tema de 'Las Folias de España'</i>	M. Ponce

II

<i>Fantasia</i>	A. Mudarra
<i>Prelude in D</i>	L. Weiss
<i>Chaconne</i>	J. S. Bach

III

<i>Elegía, homenaje para la tuba de Murnau</i>	G. Pittaluga
<i>Bolero</i>	E. Sáinz de la Maza
<i>Rondeña</i>	E. Sáinz de la Maza
<i>Sevilla</i>	I. Albéniz

Στη συνάντησή του με το μεγάλο συνθέτη Joaquín Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999) στο Παρίσι (1938) του προτείνεται συνεργασία για ένα κονσέρτο για κιθάρα. Η ιδέα τον ενθουσιάζει και αποδέχεται. Πρόκειται για το περίφημο *Concerto de Aranjuez* (1939) που

έμελλε να αποτελέσει το γνωστότερο έργο για κιθάρα και ορχήστρα παγκοσμίως το οποίο και του αφιερώθηκε.

Το εν λόγω κονσέρτο πρωτοπαίχτηκε από το Regino Sáinz de la Maza στη Βαρκελώνη, στις 9 Νοεμβρίου του 1940, υπό τη διεύθυνση του César Mendoza Lasalle. Στις 11 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, ερμήνευσε πάλι το κονσέρτο στη Μαδρίτη υπό τη διεύθυνση του Jesús Arámbarri (Ισπανία, 1902-1960). Ο ισπανικός Τύπος υποδέχθηκε το έργο με ενθουσιασμό και ο συνθέτης αποθεώθηκε.

Το 1955 εκδίδει το βιβλίο *"La Guitarra y su historia"*.

Το Μάιο του 1958 γίνεται μέλος της Ακαδημίας Καλών Τεχνών του Σαν Φερνάντο της Μαδρίτης. Μια μέρα μετά η πόλη Μπούργκος τον ανακήρυσσε "αγαπημένο της τέκνο".

Η τελευταία του δημόσια εμφάνιση έγινε στη εκκλησία του San Nicola στο Μπάρι της Ιταλίας, την 9η του Ιουλίου του 1979. Ήταν 82 χρονών. Ο Regino de la Maza απεβίωσε στις 26 Νοεμβρίου του 1981.

Ο μικρότερός του αδερφός, Eduardo Sáinz de la Maza (Ισπανία, 1903-1982) ήταν επίσης καταξιωμένος κιθαρίστας και συνθέτης.

* * *

ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ

- Carlos Montoya (Ισπανία, 1903-1993)
- Julio Martinez Oyanguren (Ουρουγουάη, 1901-1973)
- Maria Luisa Anido (Αργεντινή, 1907-1996)
- Luise Walker (Αυστρία, 1910-1998)
- Laurindo Almeida (Βραζιλία, 1917-1995)
- Δημήτρης Φάμπας (Ελλάδα, 1921-1996)
- Γεράσιμος Μηλιαρέσης (Ρουμανία, 1918, 2005)

METAGENESTEROI

IDA PRESTI (1924-1967)

Η ζωή της

Γεννήθηκε στο Σούρνες (ακριβώς έξω από το Παρίσι). Η επαφή της με την κλασική κιθάρα ξεκίνησε από τον πατέρα της, ο οποίος συνήθιζε να της παίζει πριν κοιμηθεί. Άρχισε μαθήματα μαζί του από πολύ μικρή ηλικία και μέχρι τα έξι της χρόνια το παίξιμό της στις αίθουσες συναυλιών του Παρισιού γινόταν αφορμή μουσικών κριτικών που την παρουσίαζαν ως "Θηλυκό Mozart".

Μόλις δεκατριών ετών έγινε Επίτιμο Μέλος των "*Φίλων της Κιθάρας*" ("*Les Amis de la Guitare*") και συμπεριελήφθη στους διασημότερους κιθαρίστες. Παρ' όλο ότι παγκοσμίως φήμης κιθαρίστες είχαν επισκεφθεί το Παρίσι, ήταν η πρώτη που της δόθηκε πρόσκληση να εμφανιστεί ενώπιον της *Société des Concerts du Conservatoire de Paris*. Και τούτο διότι, από ίδρυσής του το *Conservatoire* (1828) δεν είχε δεχθεί κιθαρίστα που να τον θεωρεί ικανό των απαιτήσεων αξιολόγησης της επιτροπής του.

Η ηχογράφηση τεσσάρων δίσκων της το 1937 για την γαλλική δισκογραφική H.M.V. την έκανε αποδεκτή ως εξαιρετική ερμηνεύτρια της κλασικής κιθάρας. Οι κριτικές του Τύπου που εισέπραττε εκθειάζαν το ταλέντο της χωρίς να επηρεάζονται από το φύλο ή την ηλικία της. Ακόμα και από τον κεντρικό κρατικό ραδιοφωνικό σταθμό P.T.T. είχε ακροαματικό κοινό μέχρι που ξέσπασε ο πόλεμος. Λίγο πριν, πρωταγωνίστησε μάλιστα και σε μία Γαλλική ταινία (1938).

Δεν υπήρξε απλά το παιδί-θαύμα που ανέπτυξε από πολύ μικρή ηλικία αξιοζήλευτη τεχνική ακόμη και για τα σημερινά δεδομένα. Συνέχισε να καταπλήσει τα πλήθη με το συγκλονιστικό της παίξιμο και μετά τα 20 της χρόνια. Έπαιξε σε συναυλιακούς χώρους όχι μόνο μεγαλουπόλεων αλλά και επαρχιακούς, συστήνοντας την κιθάρα στα περίχωρα, κυρίως της Γαλλίας, στα πλαίσια διαφόρων περιοδειών. Επίσης περιόδευσε στην Ιταλία, την Ολλανδία, τη Γερμανία, το Μαρόκο, την Ινδονησία και τη Βρετανία παίζοντας δικές

της μεταγραφές σε ήδη ακουσμένα έργα των Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1685-1750), Isaac Albéniz (Ισπανία, 1860-1909), Domenico Scarlatti (Ιταλία, 1685-1757) αλλά και σε έργα λιγότερο συνηθισμένα - από το ρεπερτόριο του Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1947) - των: Emilio Pujol (Ισπανία, 1886-1980), Manuel de Falla (Ισπανία, 1876-1946), Jean-Jacques Rousseau (Ελβετία, 1712-1778), Arcangelo Corelli (Ιταλία, 1653-1713), του συζύγου της Alexandre Lagoya (Αίγυπτος, 1929-1999) καθώς και δικές τις συνθέσεις. Κάποια από τα κομμάτια του A. Lagoya μαζί με μερικά δικά της τα ηχογράφησε συγκεντρωμένα.

Ήταν η κιθαρίστρια που επιλέχθηκε για τη γαλλική πρεμιέρα του *Concierto de Aranjuez*, η οποία μεταδόθηκε ζωντανά από τη ραδιοφωνική εκπομπή “Notes Sur La Guitare”.

Λιγό μετά τα 30 της χρόνια, μετά το γάμο της με τον A. Lagoya και τη γέννηση του δεύτερου παιδιού τους, του Sylvain, εγκατέλειψε τη σόλο καριέρα για να δημιουργήσει με το σύζυγο της το διεθνούς αναγνώρισης ντουέτο Presti-Lagoya, μια μουσική συνεργασία μοναδική στην ιστορία της κιθάρας.

Ξεκίνησε να παραδίδει μαθήματα μαζί με το σύζυγό της, αρχικά στη Schola Cantorum του Παρισιού (τέλη δεκαετίας '50) και αργότερα στην Academie International d'Ete της Νίκαιας (δεκαετία '60). Αποδείχτηκε εξαιρετική παιδαγωγός.

Έδινε ιδιαίτερη σημασία στο να ακούει τους μαθητές της ακόμα και κατά τη διάρκεια των περιοδίων της. Στο μάθημα ασχολούνταν πρωταρχικά με τη δακτυλοθεσία και το φραζάρισμα. Μπορούσε να σκαρφιστεί στη στιγμή μια νέα άσκηση ώστε να καταπολεμηθούν τεχνικές δυσκολίες του κάθε μαθητή. Πάντα με καλή πρόθεση, πρότεινε δακτυλοθεσίες και θεωρίες ερμηνείας στους μαθητές της, εξηγώντας τους λόγους που ικανοποιούσαν την ίδια. Δεν ήταν όμως δογματική με τις απόψεις των μαθητών της. Δεν επέβαλλε τις ιδιαιτερότητες της προσωπικής της τεχνικής (π.χ. το διάσημό της “l'attaque a droite”, τις τρίλιες της, τις σκάλες με 3 δάχτυλα και άλλες τεχνικές προσεγγίσεις) αλλά τις εξηγούσε. Γι'αυτήν δεν υπήρχε “σωστός τρόπος”. Παρά την εποχή της, απείχε από τη λεγόμενη “παλιά σχολή” και δεν την ικανοποιούσε ένας μαθητής να μιμηθεί το δάσκαλό του. Προτιμούσε να βοηθά και να καθοδηγεί.

Ο απροσδόκητος θάνατός της στην ηλικία των 43 χρόνων συντάραξε τη μουσική κοινότητα περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο γεγονός στην ιστορία της κιθάρας.

Οι συνθέσεις της και οι σόλο ηχογραφήσεις της κυκλοφορούν από τη Gramophon και την RCA.

* * *

Το ντουέτο Presti-Lagoya

Μια από τις πρώτες εμφανίσεις τους ήταν στο φεστιβάλ Aix-en-Provence της Γαλλίας, στις 24 Ιουλίου του 1956. Είχε τεράστια επιτυχία και μεταδόθηκε σε πολλά άλλα μέρη της δυτικής Ευρώπης. Ήταν και η χρονιά κατά τη διάρκεια της οποίας η I. Presti αποφάσισε να αφιερωθεί ολοκληρωτικά στο ντουέτο.

Μέσα σε περίπου 10 χρόνια ενεργούς δραστηριότητας του ντουέτου, 14 νέα κονσέρτα και πολυάριθμα άλλα έργα για δύο κιθάρες παρουσιάστηκαν από διάφορους συνθέτες. Ανάμεσά τους και οι Joaquin Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999), André Jolivet (Γαλλία, 1905-1974), Jean-Yves Daniel-Lesur (Γαλλία, 1908-2002), Federico Moreno Torroba (Ισπανία, 1891-1982), Mario Castelnuovo-Tedesco (Ιταλία, 1895-1968), Henri Tomasi (Γαλλία, 1901-1971), John W. Duarte (Αγγλία, 1919-2004) και άλλοι.

Αποτέλεσαν το μεγαλύτερο και σημαντικότερο κιθαριστικό δίδυμο στην ιστορία. Έθεσαν τις βάσεις για τα μελλοντικά ντουέτα. Περιόδευσαν σε όλο τον κόσμο μαζί, εισήγαγαν νέες τεχνικές, προσέλκυσαν πολλούς νέους μαθητές και δημιούργησαν οπαδούς. Οι κριτικές του τύπου ήταν διθυραμβικές. Οι αδερφοί Assad έχουν δηλώσει ότι στα πρώτα τους βήματα βασίστηκαν στο ρεπερτόριό των Presti-Lagoya.

Η συνεργασία τους διακόπηκε μετά τον ξαφνικό θάνατο της σε ηλικία 43 χρόνων, αφήνοντας ένα ανεκπλήρωτο κενό στις καρδιές των συναδέλφων και των θαυμαστών της.

* * *

NARCISO YEPES (1927-1997)

Γεννημένος στη Λόρκα της Ισπανίας, κάνει το ντεμπούτο του στη Μαδρίτη με το *Concierto de Aranjuez* του Joaquín Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999) στις 16 Δεκεμβρίου του 1947. Η ερμηνεία του σε αυτό το έργο τον καθιερώνει σε έναν διεθνούς φήμης δεξιοτέχνη της κιθάρας.

Η συμμετοχή του στο soundtrack της γαλλικής ταινίας *Jeux Interdits* (1952) έτυχε μεγάλης αναγνώρισης. Στον ίδιο δίσκο έπαιξε τη γνωστή *Romance de Amor*, ένα χορό του Robert de Visée (1650-1725) καθώς και ένα παραδοσιακό καταλάνικο τραγούδι. Το αποτέλεσμα αυτής της συμμετοχής ήταν εντυπωσιακό. Δεν ήταν μόνο το συμβόλαιο με τη Deutsche Gramophone - ένα συμβόλαιο που του έδωσε την ευκαιρία να ηχογραφήσει πλήθος έργων με αυτή την κολοσσιαία εταιρία δίσκων - ήταν κυρίως ότι απέκτησε ένα δικό του κοινό που άρχισε να γεμίζει πλέον τις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών.

Η ιστορική ηχογράφηση του στο *Concierto de Aranjuez* του J. Rodrigo, η οποία αποτελεί ακόμα και στις μέρες μας μία από τις καλύτερες ερμηνείες του έργου, έλαβε επαινετικές κριτικές και από το περιοδικό *The Gramophone* (Μάρτιος, 1955).

Συνέχισε την ανοδική του πορεία με μια περιοδεία στη Νότια Αμερική (1957), στην Ιαπωνία (1960) και στις ΗΠΑ (1964).

Από το 1963 και έπειτα χρησιμοποιεί μια δεκάχορδη κιθάρα Ramírez. Αυτό τον καθιερώνει ως τον πρώτο σολίστα του 20ου αιώνα που παρέκκλινε των παραδοσιακών αντιλήψεων για το όργανο και εθεωρείτο ως το καταλληλότερο για συναυλίες.

Εκτός από δραστήριος μουσικός ήταν και σημαντικός μελετητής. Η έρευνά του σε ξεχασμένα χειρόγραφα του 16ου και 17ου αιώνα έφεραν στο προσκήνιο ένα μεγάλο αριθμό έργων για κιθάρα ή λαούτο, Ήταν επίσης ο πρώτος που ηχογράφησε όλα τα έργα του J. S. Bach για λαούτο με όργανα εποχής (14χορδο Μπαρόκ λαούτο).

Επιπρόσθετα, μέσω της επίμονης και εντατικής του μελέτης στο όργανο, ανέπτυξε μια επαναστατική τεχνική προσδίδοντας στην κιθάρα δυνατότητες χωρίς προηγούμενο.

Του δόθηκαν διάφορες επίσημες τιμές, όπως το Χρυσό Μετάλλιο των Τεχνών από το βασιλιά Juan Carlos I και το τιμητικό ντοκτορά από το Πανεπιστήμιο της Μούρσια. Επίσης ανακηρύχθηκε επίτιμο μέλος της Ακαδημίας “*Alfonso X el Sabio*”. Το 1986 του απενεμήθη το Εθνικό Μουσικό Βραβείο της Ισπανίας και εκλέχθηκε ομόφωνα στην Ισπανική Βασιλική Ακαδημία Καλών Τεχνών.

Το 1993 άρχισε να περιορίζει τις δημόσιες εμφανίσεις του λόγω ασθένειας. Έδωσε το τελευταίο του ρεσιτάλ την 1η Μαρτίου του 1996, στην πόλη Σάνταντερ της Ισπανίας. Πέθανε στη Μούρσια το 1997.

* * *

JULIAN BREAM (1933-)

Τα πρώτα βήματα (1947-1958)

Στις 17 Φεβρουαρίου του 1947, ο κιθαρίστας Julian Bream (Αγγλία, 1933-) κάνει το ντεμπούτο του σε ηλικία δεκατριών ετών με το παρακάτω πρόγραμμα, στο Cheltenham Art Gallery:

<i>Romanza</i> (διασκευή Tárrega)	R. Schumann
<i>Prelude and Minuet</i> (διασκευή Segovia)	J. S. Bach
<i>Tonadilla</i> (διασκευή Llobet)	E. Granados
<i>Chanson</i>	E. Shand
<i>Sonata</i>	N. Paganini
<i>Concert Study</i>	N. Coste
<i>Granada</i> (διασκευή Tárrega)	I. Albéniz
<i>Theme and Variations</i>	F. Sor
<i>Sonata in A</i>	T. Usher

Το Δεκέμβριο του 1947, όταν ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) έκανε τη πρώτη του περιοδεία στην Αγγλία μετά από δέκα χρόνια, ο J. Bream παρακολούθησε το ρεσιτάλ του στο Λονδίνο και χρόνια αργότερα περιέγραψε την εμπειρία.

Το 1948 σε ηλικία δεκατεσσάρων μόλις χρόνων, παίζει κιθάρα για το soundtrack της ταινίας *Saraband for Dead Lovers* (1948) του Basil Dearden. Αλλά η ερμηνεία του καθ' όλη τη διάρκεια του soundtrack ούτε παιδική ούτε απλοϊκή θυμίζει. Με αυτό το τρόπο ο νέος καλλιτέχνης εξασφάλισε το ενδιαφέρον των media. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το BBC, το οποίο τον καλούσε συχνά για ζωντανές μεταδόσεις.

Τρία χρόνια αργότερα, στις 26 Νοεμβρίου του 1951, δίνει το πρώτο του ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου:

<i>Six Pieces from Thesaurus Harmonicus</i>	J.-B. Besard
<i>Fantasia - My Lady Hunsdon's Puffe</i>	J. Dowland
<i>Air - Rondeau</i>	H. Purcell
<i>Hornpipe - Fantasia</i>	L. Weiss
<i>Suite No. 3 for Lute</i>	J. S. Bach

Διάλειμμα

<i>Andantino - Prelude - Andante</i>	F. Sor
<i>Alba - Melodia</i>	F. M. Torroba
<i>Granada</i>	I. Albéniz
<i>Choros No. 1</i>	H. Villa-Lobos

Το 1955, κυκλοφορεί ο πρώτος του δίσκος, *An Anthology of English Song*, μαζί με τον τενόρο Peter Pears. Ακολουθεί το σόλο κιθαριστικό άλμπουμ, *Sor, Turina, Falla* (Westminster XWN 18135, 1956) και αργότερα το *Villa-Lobos and Torroba* (Westminster XWN 18137). Αυτό ήταν το ξεκίνημα μιας αξιοθαύμαστης καριέρας γεμάτης ηχογραφήσεις που επεκτάθηκε τα επόμενα σαράντα χρόνια.

Το 1957 κυκλοφορεί ο δίσκος *A Bach Recital for the Guitar* (Westminster XWN 18428), ο οποίος περιλάμβανε τα έργα:

Chaconne (από τη *Partita II in D minor*, BWV 1004),
Prelude and Fugue (από τη *Suite in C minor*, BWV 997),
Prelude, Fugue and Allegro (BWV 998).

Η εκτέλεση του πάνω στη *Chaconne* αποτελούσε ξεκάθαρο σημάδι ότι η νεότερη γενιά είχε αναπτύξει μια μουσική ταυτότητα αρκετά ισχυρή ώστε να συναγωνιστεί αυτή του A. Segovia.

Επιπλέον, επιλέγοντας λιγότερους συνθέτες ανά δίσκο, άλλαξε σιγά σιγά τη συνηθισμένη διάταξη ενός άλμπουμ κιθάρας. Ο ίδιος πίστευε ότι το ρεπερτόριο ήταν «αρκετά περιορισμένο». Καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας του προσπάθησε να το διορθώσει αυτό και να αναδείξει ένα πραγματικά σύγχρονο ρεπερτόριο για κιθάρα.

Τον Απρίλιο του 1958 πρωτοπαρουσίασε το *El Polifemo de Oro* (γραμμένο το 1956) του συνθέτη Reginald Smith Brindle (Αγγλία, 1917-2003), ένα τετραμερές έργο εμπνευσμένο από αντίστοιχες "ποιητικές αναφορές του Federico García Lorca (Ισπανία, 1898-1936) στη κιθάρα".

* * *

Δραστηριότητες (1959-1964)

Το 1959 υπογράφει συμβόλαιο με τη δισκογραφική εταιρία RCA και ξεκινάει τη δεύτερη περιοδεία του σε ΗΠΑ/Καναδά (από το Σεπτέμβριο μέχρι το Νοέμβριο): Ουάσιγκτον, Σικάγο, Μπέρκλεϋ (Καλιφόρνια), Τορόντο και Νέα Υόρκη.

Τα ακροατήρια είχαν πια μέτρο σύγκρισης μεταξύ του A. Segovia και της νεότερης γενιάς καλλιτεχνών. Ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις στο ρεπερτόριο, τη φιλοσοφία, το ηχόχρωμα και τη τεχνική μπορούσαν να παρατηρηθούν.

Το 1960 κυκλοφορεί ο πρώτος του δίσκος για την RCA, *The Art of Julian Bream*. Περιλαμβάνει εκδηλώσεις σεβασμού προς το A. Segovia, με τα έργα: *Aria detta "La*

Frescobalda" (Frescobaldi, διασκευή Α. Segovia), *Sonata in E minor*, K.11 (Scarlatti, διασκευή Α. Segovia) και *Segovia, Op. 29* (Roussel).

Η ιδιαίτερη ταυτότητα του ως ερμηνευτής και διασκευαστής ήταν έντονα εμφανής στα έργα: *Sonata in E minor*, K.87 (Scarlatti, διασκευή J. Bream), *Two Sonatas* (Cimarosa, διασκευή J. Bream), *Pavane pour une Infante difunte* (Ravel, διασκευή J. Bream) και *Sonatina, Op. 51* (Lennox Berkeley, επιμέλεια J. Bream).

Τη χρονιά που ακολουθεί κυκλοφορεί η ηχογράφηση των *Guitar Concerto, Op. 67* του Sir Malcolm Arnold (Αγγλία, 1921-2006) και *Concerto for Guitar and Strings* του Mauro Giuliani (Ιταλία, 1781-1829).

Η RCA ανταποκρίθηκε με ευχαρίστηση στην άλλη πλευρά των ενδιαφερόντων του J. Bream με ένα δίσκο για σόλο λαούτο, *The Golden Age of English Lute Music* (1961).

Το 1964, η RCA κυκλοφορεί το *An Evening of Elizabethan Music* του Julian Bream Consort. Σκοπός του σχήματος ήταν να παίζει ορχηστρική μουσική της Ελισαβετιανής περιόδου με έργα των John Dowland (Αγγλία, 1563-1626), Thomas Morley (Αγγλία, 1557/58-1602), Robert Johnson (Αγγλία, 1580-1634), William Byrd (Αγγλία, 1539-1623), και άλλων. Την ίδια χρονιά κυκλοφορεί ο δίσκος *Popular Classics for Spanish Guitar* (RCA RB 6593). Στο δίσκο αυτό, ο J. Bream χρησιμοποιεί κιθάρες (του 1957 και του 1962) του Robert Bouchet (Γαλλία, 1898-1986).

Την ίδια χρονική περίοδο επισκέπτεται το εργαστήρι του David Rubio (Αγγλία, 1934-2000) για την επιδιόρθωση μιας κιθάρας Bouchet και του προτείνει να αντιγράψει το όργανο. Η επιτυχημένη του προσπάθεια του γίνεται αφορμή για μια στενή φιλική σχέση μαζί του.

Μετά από αρκετά χρόνια στη Νέα Υόρκη, ο D. Rubio επιστρέφει στην Αγγλία και εγκαθίσταται αρχικά στο Γουίλτσαϊρ, δουλεύοντας σε ένα εργαστήριο στο σπίτι του J. Bream. Σύντομα αποκτά τη φήμη ενός από τους καλύτερους κατασκευαστές κιθάρας, κατασκευάζοντας όργανα κυρίως για το J. Bream.

Στις 12 Ιουνίου του 1964, στην ήσυχη παραθαλάσσια πόλη του Άλντεμπουργκ, στο Σάφοκ της Αγγλίας, ο J. Bream πρωτοπαρουσιάζει έργο του Benjamin Britten (Αγγλία,

1913-1976), *Nocturnal after John Dowland, Op. 70*. Το έργο αυτό, μαζί με άλλα σύγχρονα που προσεκτικά συγκέντρωσε ο J. Bream, επρόκειτο να φέρουν επαναστατικές αλλαγές στο καθιερωμένο κιθαριστικό ρεπερτόριο.

Την επόμενη μέρα της πρεμιέρας τιμήθηκε από τη Βασίλισσα Ελισάβετ Β' με το βραβείο της Βασιλικής Βρετανικής Φρουράς, αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά του στη Βρετανική μουσική ζωή.

* * *

Εξελίξεις (1965-1976)

Το 1966 κυκλοφορεί ο δίσκος *Julian Bream: 20th Century Guitar*, με σύγχρονα έργα όπως τα:

El Polifemo de Oro (Smith Brindle),
Nocturnal, Op. 70 (Britten),
Quatre pièces brèves (Martin),
Drei Tentos (Henze),
Etudes, Nos 5 & 7 (Villa-Lobos).

Η ηχογράφηση αυτή σύστησε τις νέες δυνατότητες της κιθάρας σε πολλούς εκτελεστές και συνθέτες.

Στις 2 Απριλίου του 1967 ο J. Bream δίνει ένα ρεσιτάλ στο Queen Elizabeth Hall του Λονδίνου, όπου επιδεικνύει την εξέλιξη του οργάνου. Το πρόγραμμα διατηρεί την παραδοσιακή δομή των ρεσιτάλ, κατηγοριοποιώντας τα κομμάτια ανάλογα με το ύφος της αντίστοιχης ιστορικής περιόδου, από το 1546 κι έπειτα:

La Romanesca - Fantasía (1546)

A. Mudarra

Pavana - Canarios (1674)

G. Sanz

<i>Prelude - Sarabande - Gigue</i>	J. S. Bach
<i>Two Sonatas</i>	D. Cimarosa
<i>Sonata in C (Allegro)</i>	M. Giuliani

Διάλειμμα

<i>Four Lyric Pieces</i>	E. Grieg
<i>Nocturnal after John Dowland, Op. 70</i>	B. Britten
<i>Fantasia (1957)</i>	R. Gerhard
<i>Sevilla</i>	I. Albéniz

Με αυτό το τρόπο ο Bream κατάφερε επιδέξια να αναπτύξει την προσωπική του διάταξη προγράμματος για ρεσιτάλ. Συνδύαζοντας δοκιμασμένες τεχνικές με νέα στοιχεία και βάζοντας στο κέντρο του προγράμματος δικές του μεταγραφές και εκδόσεις, έδινε έμφαση στη σύγχρονη μουσική αποφεύγοντας όμως προσεκτικά ακραία avant-garde στοιχεία. Σε αυτή τη νέα διάταξη διατήρησε τη παράδοση του A. Segovia και των πρώιμων κιθαριστών αλλά επέκτεινε το βασικό πλαίσιο της σε σημείο που δεν άφηνε περιθώρια επιστροφής σε προηγούμενους περιορισμούς.

Οι εξελίξεις συνεχίστηκαν με την εμφάνιση του *Faber Guitar Series* (1967), που επιμελήθηκε ο J. Bream, ένα project συγκρίσιμο με το Segovia's Guitar Archive Series στις αρχές της δεκαετίας του '20. Την ίδια στιγμή, η ιστορική έρευνα συνεχιζόταν και το σύγχρονο ρεπερτόριο επεκτεινόταν. Μερικά από τα έργα που γράφτηκαν για το J. Bream, από το 1968 ως το 1976, είναι τα εξής:

1968: *Five Impromptus*, Sir Richard Rodney Bennett (Αγγλία, 1936-)

1969: *Soliloquy*, Thomas Wilson (Σκωτία, 1927-2001)

1970: *Paseo*, Peter Racine Fricker (Αγγλία, 1920-1990)

Fantasy, Malcolm Arnold

Concerto for Guitar and Chamber Ensemble, Sir Richard Rodney Bennett

Theme and Variations, op.77, Lennox Berkeley (Αγγλία, 1903-1989)

1971: *Five Bagatelles for Guitar*, Sir William Walton (Αγγλία, 1902-1983)

Elegy, Alan Rawsthorne (Αγγλία, 1905-1971)

1974: *Guitar Concerto, Op. 88*, Lennox Berkeley

Five, Op. 61, Humphrey Searle (Αγγλία, 1915-1982)

1976: *Royal Winter Music*, Hans Werner Henze (Γερμανία, 1926-)

Η συνεργασία του με το John Williams (Αυστραλία, 1941-) έφερε μια νέα εξέλιξη στα ρεσιτάλ. Συνδύαζε το ερμηνευτικό τους ταλέντο και αποτελούσε απόδειξη ότι το ανταγωνιστικό πνεύμα του παρελθόντος είχε δώσει τη θέση του στη μουσική αλληλεγγύη. Παρότι το ηχητικό αποτέλεσμα της συνεργασίας φάνταζε εντελώς καινούριο, το ντουέτο τήρησε την ιστορική παράδοση της κιθάρας, επιδεικνύοντας το ισπανικό ταμπεραμέντο, τη ζωντάνια και τη δεξιοτεχνία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 80' ξεκίνησε μια διαδικασία αναθεώρησης και βελτίωσης διαχρονικών κομματιών του ρεπερτορίου της κιθάρας. Ο J. Bream ηχογράφησε μεταγραφές του σε έργα των Isaac Albéniz (Ισπανία, 1860-1909) και Enrique Granados (Ισπανία, 1867-1916). Κίνητρο για την ηχογράφηση αυτή αποτέλεσαν οι μεταγραφές και οι ερμηνείες του Manuel Barrueco (Κούβα, 1952-) σε έργα των παραπάνω (με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα μέρη *Granada* και *Sevilla* από τη *Suite Española, Op. 47* του I. Albéniz) καθώς και η ακόλουθη ηχογράφηση ενός δίσκου του J. Williams εξ' ολοκλήρου με μουσική του τελευταίου.

* * *

1980 και έπειτα

Στις 9 Νοεμβρίου του 1983 πρωτοπαρουσιάζει το έργο *The Blue Guitar* του Sir Michael Tippett (Αγγλία, 1905-1998), μια σονάτα για σόλο κιθάρα, στο Ambassador Auditorium της Καλιφόρνια.

Στη Νέα Υόρκη, μεταξύ της 23ης Νοεμβρίου και της 10ης Δεκεμβρίου του 1983, ο R. R. Bennett συνέθεσε τη *Sonata* για σόλο κιθάρα, την οποία και αφιέρωσε στο J. Bream. Ο δεύτερος την ερμηνεύει στις 17 Ιουλίου του 1985, στο Townhall του Τσέλτνεναμ.

Το 1988, πρωτοπαρουσιάζει το έργο *All in Twilight, Four Pieces for Guitar* του Toru Takemitsu (Ιαπωνία, 1930-1996) στη Νέα Υόρκη.

Στις 27 Ιανουαρίου του 1991 πρωτοπαρουσιάζει την ιδιαίτερα απαιτητική και αφιερωμένη σε αυτόν *Sonata* του Leo Brouwer (Κούβα, 1939-) στο Wigmore Hall του Λονδίνου.

Την 1η Μαρτίου του 1990, μετά από 31 χρόνια στην RCA, υπογράφει αποκλειστικό συμβόλαιο με την EMI Classics. Ο ίδιος δήλωσε ότι η καριέρα του είχε φτάσει πια σε μια "κρίσιμη καμπή". Σε μία και μοναδική έκδοση, η RCA κυκλοφορεί μια σειρά 28 ψηφιακών δίσκων που καλύπτει όλες τις ηχογραφήσεις του κατά το διάστημα 1959-1990. Ως αποτέλεσμα του νέου του συμβολαίου με την EMI, κυκλοφορούν τέσσερις σημαντικές ηχογραφήσεις του κατά τη δεκαετία του '90:

- *To the Edge of Dream* (Rodrigo, *Concierto de Aranjuez*, Takemitsu, *To the Edge of Dream*, Arnold, *Guitar Concerto*), EMI Classics 7 54661 2, ηχογραφήθηκε 1990-1992, κυκλοφόρησε το 1993.
- *Nocturnal*, Julian Bream (Martin, Britten, Brouwer, Takemitsu, Lutoslawski), EMI Classics 7 54901 2, ηχογραφήθηκε Σεπτέμβριο-Οκτώβριο, 1992, κυκλοφόρησε το 1993.
- *J.S. Bach/Julian Bream* (*Prelude, Fugue and Allegro*, BWV 998, *Suite in E minor*, BWV 996, *Chaconne* από τη *Partita in D minor*, BWV 1004, *Partita in E major*, BWV 1006a), EMI Classics 5 55123 2, ηχογραφήθηκε Οκτώβριο-Νοέμβριο, 1992, κυκλοφόρησε το 1994.
- *Sonata* (Antonio José, Paganini, Castelnuovo-Tedesco), EMI 5 55362 2, ηχογραφήθηκε το Νοέμβριο, 1993, κυκλοφόρησε το 1995.

Το 1997, ο J. Bream γιόρτασε την 50η επέτειο από το επαγγελματικό του ντεμπούτο με ένα ρεσιτάλ στο Τσέλτεναμ της Αγγλίας, απ' όπου και ξεκίνησε μια λαμπρή καριέρα. Το πρόγραμμα του ήταν το εξής:

<i>Suite No. 6 in C minor</i>	R. de Visée
<i>Suite in E minor, BWV 996</i>	J. S. Bach
<i>Largo, Op. 7 - Minuet, Op. 25</i>	F. Sor

Διάλειμμα

<i>Five Pieces for Guitar</i>	M. Ponce
<i>Campo</i>	
<i>Cancion popular mexicana, No. 2</i>	
<i>Mazurka</i>	
<i>Scherzino mexicano</i>	
<i>Valse</i>	
<i>In the Woods</i>	T. Takemitsu
<i>Wainscot Pond</i>	
<i>Rosedale</i>	
<i>Muir Woods</i>	
<i>Sonata</i>	L. Brouwer
<i>Fandagos y Boleros</i>	
<i>Sarabanda di Skryabin</i>	
<i>La Toccata de Pasquini)</i>	

Στις 20 Μαΐου του 2000 παρουσιάζει έναν ιδιαίτερο συνδυασμό συνθετικών στυλ στα πλαίσια του Blandford Festival, στη πόλη Ντόρσετ της Αγγλίας:

<i>Four Pieces</i>	G. Sanz
<i>Pavanas</i>	
<i>Gallardas</i>	
<i>Passacalles</i>	
<i>Canarios</i>	
<i>Three Sonatas</i>	D. Cimarosa
<i>Suite No. 6 in D major, BWV 1012</i>	J. S. Bach

Διάλειμμα

<i>Sonatina for Guitar, Op. 51</i>	L. Berkeley
<i>Four Pieces</i>	F. M. Torroba
<i>Allegretto (from Sonatina in A)</i>	
<i>Nocturno</i>	
<i>Madroños</i>	
<i>Fandaguillo</i>	
<i>Valse, Op. 17 - Segovia, Op. 29</i>	A. Roussel
<i>Four Pieces</i>	I. Albéniz
<i>Capricho Catalan, Op. 165, No. 5</i>	
<i>Zortzico, Op. 165, No. 6</i>	
<i>Tango, Op. 165, No. 2</i>	
<i>Rumores de la Caleta (Malagueña), Op. 71, No. 6</i>	

Το 2003 κυκλοφορεί το DVD τίτλο “*Julian Bream: My Life In Music*” το οποίο περιέχει 3 ώρες συνεντεύξεων και ζωντανών εκτελέσεων. Ο Graham Wade το χαρακτήρισε ως “η καλύτερη οπτικοακουστική συμβολή που θα μπορούσε να γίνει στον κόσμο της κλασικής κιθάρας”. Η σειρά του “*Guitarra!*” για λογαριασμό της Βρετανικής τηλεόρασης χαρτογραφεί ένα οδοιπορικό στην Ισπανία.

Ο J. Bream έχει αποσυρθεί πλέον από την ενεργό δράση. Εδώ και 40 χρόνια ζει στο Σέμλεϊ του Γουίλτσάιρ.

* * *

JOHN WILLIAMS (1941-)

Τα πρώτα βήματα

Το 1958, ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) επέστρεψε στη Σιένα για να διδάξει. Τη χρονιά εκείνη, ο John Williams (Αυστραλία, 1941-) έλαβε πρόσκληση να δώσει ένα ρεσιτάλ στις 10 Σεπτεμβρίου στη θερινή Ακαδημία, μοναδική τιμή για ένα μαθητή.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο A. Segovia αποσκοπούσε στη συνέχιση της εκτέλεσης της κιθάρας, στα τεχνικά και πνευματικά πρότυπα που ο ίδιος είχε θέσει. Η νέα γενιά κιθαριστών που αναδύοταν από την Ακαδημία θα ήταν αυτή που θα έπαιρνε τη σκυτάλη από αυτόν. Μεταξύ των πολλών χαρισματικών μαθητών που θα επισκέπτονταν τη Σιένα, ο J. Williams γρήγορα διακρίθηκε ως ο πιο υποσχόμενος.

Το Νοέμβριο του 1952, ο Segovia πήγε στο Λονδίνο και ο John Williams έπαιξε γι' αυτόν στο ξενοδοχείο του, πιθανώς η πιο σημαντική εμφάνιση της ζωής του. Η ανταπόκριση του Segovia, ενός φοβερά δύσκολου ανθρώπου να εντυπωσιαστεί, ήρθε άμεσα: “Πρέπει να πάει στη θερινή Ακαδημία της Σιένα. Θα τον προτείνω εγώ”.

Ήταν η βαθειά εκτίμηση του για το ταλέντο του J. Williams που έδωσε το εισιτήριο στο δεύτερο για την Ακαδημία της Σιένα, από τον Αύγουστο μέχρι το Σεπτέμβριο του 1953, και την παραχώρηση υποτροφίας για δωρεάν δίδακτρα και στέγαση.

Το ντεμπούτο του στο Wigmore Hall του Λονδίνου, έλαβε χώρα στις 6 Νοεμβρίου του 1958, με πρόγραμμα που δηλώνει την επιρροή του A. Segovia:

<i>Gallardas</i>	G. Sanz
<i>Gavotte</i>	A. Scarlatti
<i>Suite in A minor</i>	L. Weiss
<i>Prelude, Allemande, Bourée</i> (διασκευή Duarte)	J. S. Bach
<i>Variations on a Theme by Mozart, Op. 9</i>	F. Sor

<i>Sonatina</i>	F. M. Torroba
<i>Mazurka</i>	A. Tansman
<i>Tonadilla (La Maja de Goya)</i>	E. Granados

Ακόμα και σε αυτό το πρώιμο στάδιο ανάπτυξής του, ήταν φανερό ότι ο νέος καλλιτέχνης δεν αντέγραφε τον A. Segovia στυλιστικά ή ερμηνευτικά.

* * *

Δραστηριότητες (1958-1976)

Συνέχιζε με μεθοδικά βήματα την καριέρα του, κρατώντας αποστάσεις μέχρι στιγμής από τη pop μουσική. Το 1958, με το ρεσιτάλ του στο Wigmore Hall του Λονδίνου, ξεκίνησε την ανοδική του πορεία με ντεμπούτα στο Παρίσι και στη Μαδρίτη, μια περιοδεία στη Σοβιετική Ένωση (1962) και ένα ντεμπούτο στην Ιαπωνία (1963). Στις 6 Δεκεμβρίου του 1963, εμφανίστηκε με μεγάλη επιτυχία στο Town Hall της Νέας Υόρκης.

Την επόμενη χρονιά μπήκε στο χώρο της δισκογραφίας με το *CBS Records presents John Williams* (CBS 72339). Είχε ήδη κάνει τρεις μακράς διάρκειας δίσκους, (LP) αλλά τώρα ξανασυστηνόταν στο κόσμο όχι μόνο ως αξιοθαύμαστος εκτελεστής αλλά πλέον και ως ώριμος ερμηνευτής.

Το 1965 συνέχισε με το δίσκο *Virtuoso Music for Guitar*. Ο δίσκος περιλάμβανε την αφιερωμένη σε αυτόν *Partita for Guitar* του Stephen Dodgson (Αγγλία, 1924-), που πρωτοπαρουσιάστηκε στο Cheltenham Festival, στις 4 Ιουλίου του 1963.

Το Νοέμβριο του 1971 παρουσίασε για πρώτη φορά το *Guitar Concerto* του André Previn (Γερμανία, 1929-), που συμβολίζει τη διαμάχη του ήχου της κλασικής κιθάρας ενάντια στη δυναμική ενός τζαζ συνόλου.

Η συνεργασία του με τον Julian Bream (Αγγλία, 1933-) έφερε μια νέα εξέλιξη στα ρεσιτάλ. Συνδύαζε το ερμηνευτικό τους ταλέντο και αποτελούσε απόδειξη ότι το

ανταγωνιστικό πνεύμα του παρελθόντος είχε δώσει τη θέση του στη μουσική αλληλεγγύη. Παρότι το ηχητικό αποτέλεσμα της συνεργασίας φάνταζε εντελώς καινούριο, το ντουέτο τήρησε την ιστορική παράδοση της κιθάρας, επιδεικνύοντας το ισπανικό ταμπεραμέντο, τη ζωντάνια και τη δεξιοτεχνία.

Τον Οκτώβριο του 1975 ο John Williams έδωσε ένα ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου, αφιερώνοντας το δεύτερο μέρος εξ' ολοκλήρου σε μουσική του Barrios. Αργότερα, ηχογράφησε ένα δίσκο αποκλειστικά με μουσική του Agustin Barrios Mangoré (Παραγουάη, 1885-1944), γεγονός που τον καθιστά αρωγό στην ανάδειξη του έργου του.

Το 1972 ιδρύθηκε το Βρετανικό περιοδικό *Guitar*, με κύριο στόχο να φέρει κοντά καθαρίστες διαφορετικών στυλ. Στο πρώτο τεύχος του περιοδικού, ο J. Williams φαίνεται να υποστηρίζει αυτό το σκοπό. Άλλωστε ο ίδιος έμπρακτα προσπαθούσε να προσελκύσει ευρύτερο κοινό αναπτύσσοντας άλλες όψεις στο παίξιμό του, με σκοπό να κάνει πιο δημοφιλή τη κλασική κιθάρα. Έτσι, δημιούργησε το γκρουπ Sky που αποτέλεσε βάση για τις αναζητήσεις αυτές. Δίνοντας μια συνέντευξη τον Αύγουστο του 1973, δήλωσε ότι αισθάνεται “πολύ διαφορετικά για τη μουσική απ’ ότι ο Segovia”.

“Η μουσική άποψη του Segovia είναι πολύ κάθετη: της λείπει η ένταση και η πρωτοπορεία. Αρκείται στους όμορφους ήχους. Πάντα ήταν και παραμένει ένα όμορφο στυλ. Αντίθετα, η αίσθηση μου είναι πιο άμεση και πάντα είχα αυτή την εσωτερική ένταση ακόμα και στα πιο ήρεμα κομμάτια”.

* * *

1980 και έπειτα

Το 1981, με αφορμή τις μεταγραφές και ερμηνείες του Manuel Barrueco (Κούβα, 1952) σε έργα των Isaac Albéniz (Ισπανία, 1860-1909) και Enrique Granados (Ισπανία, 1867-1916) - με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα μέρη *Granada* και *Sevilla* από τη *Suite Española, Op. 47* του πρώτου - αποφασίζει να αφιερώσει ένα δίσκο εξ' ολοκλήρου στη μουσική του Albéniz.

Το 1989 ολοκλήρωσε μια δεκαετία καινοτομιών και αλλαγών κάνοντας μια ηχογράφιση, σχετικά νοσταλγικής διάθεσης, με μουσική των A. Barrios, Astor Piazzolla (Αργεντινή, 1921-1992), Manuel Ponce (Μεξικό, 1882-1948), Antonio Lauro (Βενεζουέλα, 1917-1986), Leo Brouwer (Κούβα, 1939), Heitor Villa-Lobos (Βραζιλία, 1887-1939), Jorge Gomez Crespo (Αργεντινή, 1900-1971) και άλλων. Στο δίσκο αυτό χρησιμοποίησε μια κιθάρα του Αυστραλού κατασκευαστή Greg Smallman (Αυστραλία, 1947-).

Τη δεκαετία του '90 συνέχισε την ιδιαίτερα επιτυχημένη δισκογραφική του καριέρα με ένα ευρύ φάσμα ρεπερτορίου:

- *John Williams plays Vivaldi Concertos*, Sony SK 46556, ηχογραφήθηκε στη Βουδαπέστη, Ουγγαρία, Μάϊος 21-25, 1990, κυκλοφόρησε το 1991.
- *Takemitsu played by John Williams*, Sony SK 46720, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 11-14 Σεπτεμβρίου, 1989, κυκλοφόρησε το 1991.
- *Iberia* (Granados, Rodrigo, Llobet, Albéniz), Sony SK 48480, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 1989-1991, κυκλοφόρησε το 1992.
- *John Williams, The Seville Concert* (Albéniz, Bach, Scarlatti, Vivaldi, Yocoh, Koshkin, Barrios Mangoré, Rodrigo), Sony SK 53359, ηχογραφήθηκε στη Σεβίλλη, Ισπανία, 10-18 Νοεμβρίου, 1992, κυκλοφόρησε το 1993.
- *From Australia* (Sculthorpe, Westlake), Sony SK 64396, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 1990, 1994, κυκλοφόρησε το 1994.
- *The Great Paraguayan, John Williams plays Barrios*, Sony SK 64396, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 20-28 Ιουνίου, 1994, κυκλοφόρησε το 1995.
- *The Mantis and the Moon, John Williams-Timothy Kain* (Falla, Granados, Soler, Westlake, Houghton, O' Carolan, Brouwer, Madlem, Verdery, Hand,

Bellinati, Takemitsu), Sony SK 62007, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 17-20 Αυγούστου, 1995, κυκλοφόρησε το 1996.

- *John Williams Plays the Movies*, Sony SK 62784, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, Ιούνιος-Ιούλιος, 1996, κυκλοφόρησε το 1996.
- *The Black Decameron, The Guitar Music of Leo Brouwer (Concerto de Toronto, Elogio de la Danza, El Decameron Negro, Hika, "In Memoriam Toru Takemitsu")*, Sony SK 63173, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 20-21, 25-27 Μαΐου, 1997, κυκλοφόρησε το 1997.
- *The Guitarist, John Williams* (Theodorakis, Domeniconi, Satie, Williams, Houghton, κλπ.), Sony SK 60586, ηχογραφήθηκε στο Λονδίνο, 17-21 Μαρτίου, 1998, κυκλοφόρησε το 1998.
- *John Williams plays Schubert and Giuliani* (Giuliani, *Guitar Concerto*, Schubert, *Arpeggione Sonata*), Australian Chamber Orchestra, Leader, Richard Tognetti, Sony SK 63385, ηχογραφήθηκε στις New South Wales, Αυστραλία, 9-10 Δεκεμβρίου, 1998, κυκλοφόρησε το 1999.

Προτιμούσε να συνδυάζει παραδοσιακή και σύγχρονη μουσική στις συναυλίες του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το παρακάτω πρόγραμμα του ρεσιτάλ που έδωσε στο Bridgewater Hall, στο Μάντσεστερ της Αγγλίας, στις 3 Μαΐου του 2000:

<i>Concerto in D major, Op. 3, No. 9, RV230</i>	A. Vivaldi
<i>Medieval Suite</i> (μεταγραφή John Williams)	Anonymous
<i>Two Sonatas (E major, K.380, A minor, K. 175)</i>	D. Scarlatti
<i>Córdoba, Op. 232, No. 4</i>	I. Albéniz
<i>El Decameron Negro</i>	L. Brouwer

Διάλειμμα

Three Pieces

A. Barrios Mangoré

La ultima canción,

Vals. No. 3,

Choro de saudade

Three Epitafios, Nos 3, 4, 5

M. Theodorakis

Koyunbaba, Op. 19

C. Domeniconi

Το 2001 η Sony Classical κυκλοφόρησε το δίσκο του “The Magic Box” στον οποίο το συγκρότημά του, "John Williams and Friends", παρουσίασε διασκευές αφρικάνικης μουσικής. Το cd περιλαμβάνει μουσικές από Σενεγάλη, Καμερούν, Ζαΐρ, Νότια Αφρική, Μαδαγασκάρη και Κάπε Βέρντε. Μετά την κυκλοφορία του δίσκου, περιόδευσαν: Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α., Αυστραλία, Σιγκαπούρη, Καμερούν, Μαλαισία, Γερμανία, Ισπανία και Ιταλία.

Πρόσφατα, η Sony Classical κυκλοφόρησε το σόλο δίσκο του, "El Diablo Suelto". Πρόκειται για μια συλλογή από βενεζολάνικη μουσική από συνθέτες όπως τους Ignacio Figueredo (Βενεζουέλα, 1899-1995), Vicente Emilio Sojo (Βενεζουέλα, 1887-1974), Antonio Lauro, Heraclio Fernández (Βενεζουέλα, 1851-1886) και Pedro Elías Gutiérrez (Βενεζουέλα, 1870-1954). Αυτό το ρεπερτόριο τροφοδότησε μια ακόμη περιοδεία του στο Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και εκτός αυτού.

Τον τελευταίο καιρό δημιούργησε ένα ντουέτο κιθάρας με τον Richard Harvey ο οποίος τον συνοδεύει με μια ποικιλία διαφορετικών οργάνων. Το πρόγραμμά τους περιλαμβάνει μουσική από την Κίνα, τη Νοτιοανατολική Ασία, την Αφρική, τη Μαδαγασκάρη, τη Λατινική Αμερική, την Ιρλανδία, τη Μεσαιωνική Ευρώπη και επιπλέον μουσική των George Frideric Handel (Γερμανία, 1685-1759) και A. Piazzolla.

Το 2007 του απονεμήθηκε το Βραβείο Edison για τη συνολική του προσφορά.

* * *

ALIRIO DIAZ (1923-)

Από μικρή ηλικία έδειξε ενδιαφέρον για τη μουσική. Στα 16 του χρόνια έφυγε από τη γενέτειρά του (Καρόρα, Βενεζουέλα) και πήγε στη πόλη Τρουχίγιο, στις Άνδεις τις Βενεζουέλας όπου σπούδασε σαξόφωνο και κλαρινέτο με τον Laudelino Mejías (Βενεζουέλα, 1893-1963). Το 1945 πήγε στη πόλη Καρακάς να σπουδάσει κιθάρα στην *Escuela Superior de Musica José Angel Lamas* με τον Raúl Borges (Βενεζουέλα, 1882-1967).

Το 1950 η Κυβέρνηση της Βενεζουέλας του απένειμε υποτροφία για να συνεχίσει τις σπουδές του στην κιθάρα στη Μαδρίτη, με το Regino Sáinz de la Maza (Ισπανία, 1896-1981). Την ίδια χρονιά έδωσε και το πρώτο του ρεσιτάλ στην Ευρώπη.

Το 1951 πήγε στη Σιένα της Ιταλίας με σκοπό να μελετήσει υπό την καθοδήγηση του Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) Τον εντυπωσίασε με την αλάνθαστη τεχνική του και το ευρύ του ρεπερτόριο. Τρία χρόνια αργότερα έγινε βοηθός και αντικαταστάτης του και άρχισε τα ρεσιτάλ στις μεγαλύτερες συναυλιακές αίθουσες της Ευρώπης.

Αν και μαθήτευσε με το A. Segovia, εμφάνισε ένα δικό του στυλ ερμηνείας που συμβάδιζε περισσότερο με τις σύγχρονες αντιλήψεις της μουσικής, απαλλαγμένο από ρυθμικές υπερβολές. Τον Οκτώβριο του 1960, έδωσε ρεσιτάλ στο Wigmore Hall του Λονδίνου και εισέπραξε εγκωμιαστικές κριτικές.

Το 1961, ο Joaquín Rodrigo αφιέρωσε στο Diaz το έργο του *Invocation et Danse (Hommage á Manuel de Falla)*, το οποίο έλαβε το πρώτο βραβείο στο Coupe Internationale de Guitare το 1961, υπό την αιγίδα του Radio Télévision Française. Αυτή ήταν η πρώτη από τις πολλές συνθέσεις που αφιερώθηκαν στον A. Diaz. Το ιδιαίτερα αυτό απαιτητικό έργο, αν και ηχογραφήθηκε από τον ίδιο (κυκλοφόρησε το 1964), σπάνια επιλεγόταν από εκτελεστές, έως ότου ο Julian Bream (Αγγλία, 1933-) το πρόσθεσε στο ρεπερτόριο (1983) και από τότε παίζεται πολύ συχνά.

Επίσης υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής των συνθέσεων του συμπατριώτη του Antonio Lauro (1917-1986).

Έχει δώσει συναυλίες σε όλο τον κόσμο συνδυάζοντας Μπαρόκ μουσική με έργα σύγχρονων Λατινοαμερικανών συνθετών, όπως του A. Lauro, του Vicente Emilio Sojo (Βενεζουέλα, 1887-1974) και του Agustín Barrios Mangoré (Παραγουάη, 1885-1944).

Αυτό τον καιρό διδάσκει στη Ρώμη και δίνει συναυλίες με το γιο του, Senio. Στη διάρκεια του Ευρωπαϊκού χειμώνα, συνήθως επιστρέφει στη γενέτειρά του, στη Λα Καντελάρια της Βενεζουέλας. Για πολλά χρόνια, ο διαγωνισμός κιθάρας προς τιμήν του με τίτλο *Concurso Internacional de Guitarra Alirio Díaz* γινόταν στο Καράκας και σε άλλες πόλεις της Βενεζουέλας (τον Απρίλιο του 2006 ο διαγωνισμός έγινε στην Καρόρα) όπου ο ίδιος συχνά κάνει εμφανίσεις.

* * *

ABEL CARLEVARO (1916-2001)

Αφιέρωσε μεγάλο κομμάτι της ζωής του στη σύνθεση. Το εύρος των συνθέσεών του εκτείνεται από τα, πλέον καθιερωμένα για προγράμματα ρεσιτάλ, *Preludios Americanos*, ως και το *Concierto No. 3* για κιθάρα και ορχήστρα (το έργο αυτό παράγγειλε και εκτέλεσε για πρώτη φορά η Chamber Symphony του Σαν Φρανσίσκο).

Πολυάριθμα έργα του ερμηνεύτηκαν σε πρώτη εκτέλεση από άλλα διάσημα σύγχρονα μουσικά σύνολα, όπως οι San Francisco Contemporary Music Players και το Kronos Quartet. Επίσης, το *Concierto del Plata* για κιθάρα και ορχήστρα έχει εκτελεστεί από σημαντικές ορχήστρες και απ' τις δυο πλευρές του Ατλαντικού.

Η επίδραση του ήταν καταλυτική και στον τομέα της μουσικής διδασκαλίας - μάλιστα ίδρυσε νέα σχολή στην κλασική κιθάρα. Η σημαντική του συνεισφορά στην εξέλιξη της κιθάρας, είναι συγκεντρωμένη στη σειρά εκπαιδευτικών εκδόσεων *Escuela de la Guitarra Exposición de la Teoría Instrumental* και στη σειρά *Carlevaro Masterclass*. Οι διδακτικές του σειρές, οι συνθέσεις και οι μεταγραφές κυκλοφορούν από τον οίκο Boosey

and Hawkes στη Νέα Υόρκη, από τη Chanterelle Verlag στο Χάϊντελμπέργκ, από το Barry Editorial στο Μπουένος Άιρες και από το Henri Lemoine στο Παρίσι.

Ακούραστος μελετητής και ερευνητής, εφήυρε ένα νέο μοντέλο κιθάρας, το μοντέλο Carlevaro, του οποίου η σύλληψη και ο σχεδιασμός αποκλίνουν από τα παραδοσιακά κατασκευαστικά δεδομένα. Το πάνω μέρος του σώματος της κιθάρας (εκεί που ξεκουράζεται το δεξί χέρι του εκτελεστή) ήταν επίπεδο, ενώ το κάτω μέρος (που στηρίζεται στο αριστερό πόδι του εκτελεστή) ήταν καμπυλωτό όπως και στις παραδοσιακές κατασκευές. Σχηματικά το αποτέλεσμα έμοιαζε με κάτοψη ενός γκραν πιάνο.

Θεωρούσε ότι το συγκεκριμένο σχήμα ευνοούσε τις δονήσεις των χαμηλότερων συχνοτήτων. Ο νέος αυτός τύπος κιθάρας είχε σφραγισμένο το συνηθισμένο κυκλικό χώρο του ηχείου και αντ' αυτού είχε μια χαραμάδα, παράλληλα στα άκρα του καπακιού. Για την ακρίβεια, το καπάκι ξεχώριζε από τον πάτο και τα πλαϊνά. Το καπάκι σχεδόν αιωρούταν και κρατιόταν στη θέση του με λεπτές ξύλινες ενώσεις σαν καρφιά με τα πλαϊνά. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι μιλάμε για συναρμολογούμενη κιθάρα δυο ξεχωριστών τμημάτων: το πρώτο τμήμα είναι ο πάτος και τα πλαϊνά, και το δεύτερο τμήμα είναι το καπάκι. Συνδετικός κρίκος ήταν τα λεπτά ξύλινα καρφιά. Σήμερα το μοντέλο Carlevaro κατασκευάζεται από τον Eberhard Kreul (στο Έρλμπαχ της Γερμανίας, όπου βρίσκονται πολλοί σημαντικοί οργανοποιοί).

Στη διάρκεια των ταξιδιών του στο εξωτερικό, παρέδιδε Master Classes, όπου μαθητές όλων των επιπέδων ικανοποιούσαν τις απορίες τους γύρω από την τεχνική, τη δακτυλοθεσία ή τη μουσική έκφραση στην κλασική κιθάρα. Καλούσε τον εκάστοτε μαθητή να παίζει το μουσικό κομμάτι ή το σημείο στο οποίο ίσως υπήρχε πρόβλημα και τον άκουγε προσεκτικά. Μόλις τελείωνε ο μαθητής, έλεγε την (ενθαρρυντική συνήθως) άποψή του και τη συμβουλή του. Τις περισσότερες φορές, ζητούσε να δοκιμάσει να παίζει με την κιθάρα του μαθητή. Την εξέταζε, την κούρδιζε και έπαιζε ο ίδιος το συγκεκριμένο μουσικό κομμάτι ή σημείο και ζητούσε την άποψη των συμμετεχόντων και των ακροατών του μαθήματος.

Συνέχισε τη συναυλιακή και την εκπαιδευτική του παρουσία μέχρι το τέλος της ζωής του.

* * *

ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ

- José Tomás Pérez Selles (Ισπανία, 1934-2001)
- Oscar Ghiglia (Ιταλία, 1938-)
- Turibio Santos (Βραζιλία, 1943-)
- Ricardo Iznaola (Κούβα, 1949-)
- Ευάγγελος Ασημακόπουλος, Λίζα Ζώη (Ελλάδα, 1940-)
- Νότης Μαυρουδής (Ελλάδα, 1945-)
- Ευάγγελος Μπουντούνης (Ελλάδα, 1950-)

* * *

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ

MANUEL BARRUECO (1952-)

Ο υποψήφιος για "Grammy" Manuel Barrueco (Κούβα, 1952-) είναι διεθνώς αναγνωρισμένος ως ένας από τους σημαντικότερους κιθαρίστες της εποχής μας. Ο σαγηνευτικός ήχος και το ασυνήθιστο λυρικό ταλέντο είναι αυτά που δημιουργούν το εκπληκτικό καλλιτεχνικό προφίλ αυτού του εξαιρετού κιθαρίστα αλλά και υψηλού επιπέδου μουσικού.

Ξεκίνησε να παίζει κιθάρα όταν ήταν 8 χρονών και παρακολούθησε μαθήματα στο Κονσερβατόριο Esteban Salas στη γεννέτειρά του, Κούβα. Αυτός και οι γονείς του μετανάστευσαν στις Η.Π.Α. το 1967, ως πολιτικοί πρόσφυγες. Ολοκλήρωσε τις ανώτερες μουσικές σπουδές του στο Κονσερβατόριο Peabody, όπου - πλέον διδάσκοντας - μέχρι σήμερα μοιράζεται την αγάπη του για τη μουσική με ένα μικρό αριθμό εξαιρετικά προικισμένων νέων κιθαριστών απ' όλο τον κόσμο.

Αφιέρωσε την καριέρα του στην εδραίωση της κλασικής κιθάρας στο ευρύτερο μουσικό στερέωμα. Στα 30 χρόνια της συναυλιακής του δραστηριότητας έπαιξε με όλες τις μεγάλες συμφωνικές ορχήστρες της Αμερικής, γυρίζοντας τις Ηνωμένες Πολιτείες απ' άκρη σ' άκρη. Επίσης έκανε την πρώτη αμερικανική εκτέλεση του έργου *To The Edge Of Dream* του Toru Takemitsu (Ιαπωνία, 1930-1996) με την Ορχήστρα της Φιλαδέλφειας και τη Συμφωνική της Βοστώνης, με μαέστρο τον Seiji Ozawa (Ιαπωνία, 1935-). Επιπλέον εμφανίζεται τακτικά με τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βαλτιμόρης και με την San Francisco Performances.

Οι παγκόσμιες περιοδείες του τον ταξίδεψαν στα σημαντικότερα μουσικά κέντρα του κόσμου. Μερικά από αυτά στα οποία εμφανίστηκε, είναι τα εξής: Royal Albert Hall του Λονδίνου, Musikverein της Βιέννης, Concertgebouw του Άμστερνταμ, Philharmonie του Βερολίνου, στο Teatro Real της Μαδρίτης και Palau de la Musica της Βαρκελώνης.

Ολοκλήρωσε περίπου 12 περιοδείες στην Ιαπωνία και εμφανίστηκε επανειλημμένα στην Κορέα, την Ταϊβάν, τη Σιγκαπούρη και το Χονγκ-Κονγκ. Οι περιοδείες του στη Λατινική Αμερική περιλάμβαναν εμφανίσεις στο Μεξικό, τη Βραζιλία, την Κολομβία, την Κόστα Ρίκα και το Πουέρτο Ρίκο. Τέλος, ορχήστρες όπως η Russian State Symphony, η Helsinki Philharmonic, η Royal Philharmonic, η NHK Symphony, η New Japan Philharmonic,, η Auckland Symphony στη Νέα Ζηλανδία, και οι ραδιοφωνικές ορχήστρες του Μονάχου και της Φρανκφούρτης τον προσκάλεσαν πολλές φορές ως σολίστα για να παίξει μαζί τους.

Έχει ηχογραφήσει περισσότερους από 12 δίσκους για λογαριασμό της EMI. Η ηχογράφησή του *Concierto de Aranjuez* με το μαέστρο και τενόρο Plácido Domingo (Ισπανία, 1941-) και τη Philharmonia Orchestra χαρακτηρίστηκε ως η καλύτερη ηχογράφιση του συγκεκριμένου κομματιού από το Classic CD Magazine και ο δίσκος “¡Cuba!”, “μουσικό επίτευγμα άνευ προηγουμένου” από την εφημερίδα San Francisco Chronicle.

Στο δίσκο του *Nylon & Steel*, μέσα από συνεργασίες με κιθαριστικούς μύθους όπως τους Al Di Meola (Η.Π.Α., 1954-), Steve Morse (Η.Π.Α., 1954-) - κιθαρίστα του συγκροτήματος Deep Purple- και Andy Summers (Αγγλία, 1942-) - κιθαρίστα του συγκροτήματος Police -, αποδεικνύει την προσαρμοστικότητά του στα διαφορετικά στυλ.

Η τελευταία του κυκλοφορία, “Concierto Barroco” με την Orquesta Sinfónica de Galicia και μαέστρο τον Víctor Pablo Pérez, κέρδισε μια υποψηφιότητα για "Latin Grammy" στην κατηγορία Καλύτερη Ηχογράφιση Κλασικής Μουσικής. Το cd περιλαμβάνει πρώτες ηχογραφήσεις έργων για κιθάρα και ορχήστρα του Roberto Sierra (Πουέρτο Ρίκο, 1953-) και του Arvo Pärt (Εσθονία, 1935-) και δυο κονσέρτα για κιθάρα του Antonio Vivaldi (Ιταλία, 1678-1741). Άλλες του ηχογραφήσεις περιλαμβάνουν έργα ισπανών και λατινοαμερικάνων συνθετών, όπως και έργα των Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1685-1750), Wolfgang Amadeus Mozart (Αυστρία, 1756-1791), Keith Jarrett (Η.Π.Α., 1945-), Chick Corea (Η.Π.Α., 1941-) και άλλων.

Επίσης συνεργάστηκε με τη σοπράνο Barbara Hendricks (Η.Π.Α., 1948-) και το φλαουτίστα Emmanuel Pahud (Ελβετία, 1970-) για το δίσκο “Cantos y Danzas”, με το φωνητικό σύνολο “King’s Singers” σε ένα άλμπουμ με έργα Richard Strauss (Γερμανία, 1864-1949) και με τη Συμφωνική του Λονδίνου στο δίσκο “Manuel Barrueco plays Lennon & McCartney”. Οι πρώιμες ηχογραφήσεις του, διαθέσιμες από τη VOX, θεωρούνται πλέον κλασικές ανάμεσα στις κιθαριστικές ηχογραφήσεις.

Η αφοσίωση του στη σύγχρονη μουσική και στη διεύρυνση του ρεπερτορίου της κιθάρας τον οδήγησαν σε συνεργασίες με διάφορους διακεκριμένους συνθέτες, όπως τους Steven Stucky (Η.Π.Α., 1949-), Michael Daugherty (Η.Π.Α., 1954-), Roberto Sierra, Arvo Pärt και Toru Takemitsu, του οποίου η τελευταία ορχηστρική δουλειά ήταν ένα διπλό κονσέρτο ειδικά γραμμένο για τον Manuel Barrueco και το βιολιστή Frank Peter Zimmerman (Γερμανία, 1965-), με τίτλο *Spectral Canticle*.

Έχει εμφανιστεί σε πολλά διαφορετικά προγράμματα της αμερικανικής τηλεόρασης όπως τα “CBS Sunday Morning” (του δικτύου CBS), “Breakfast with the Arts” (του A&E) και “Mister Rogers' Neighborhood” (του PBS).

Επίσης, ο Michael Lawrence γύρισε το βιογραφικό ντοκυμανταίρ “*Manuel Barrueco : A Gift and a Life*” που προβλήθηκε από σταθμούς του PBS παντού στις Η.Π.Α.

Οι εμφανίσεις του έχουν μεταδοθεί κατά καιρούς από τηλεοπτικούς σταθμούς όπως το NHK της Ιαπωνίας, το Bayerische Rundfunk της Γερμανίας και το RTVE της Ισπανίας.

Τα τελευταία χρόνια περιοδεύει με διάφορες ορχήστρες σε πολλά μέρη του κόσμου, κάνει πρώτες εκτελέσεις νέων έργων για κιθάρα και ηχογραφεί Astor Piazzolla (Αργεντινή, 1921-1992) για την ειδική συλλογή “Manuel BARRUECO” στο label της εταιρίας Tonar. Η Tonar είναι ένα label ειδικά αφιερωμένο στο να κυκλοφορεί τις ηχογραφήσεις του μεγάλου αυτού κιθαρίστα.

* * *

DAVID RUSSELL (1953-)

Στη διάρκεια των σπουδών του στη Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου, ο David Russell (Σκωτία, 1953-) κέρδισε δυο φορές το βραβείο “Julian Bream”. Αργότερα κέρδισε πολυάριθμους διεθνείς διαγωνισμούς όπως το “Διαγωνισμό Andrés Segovia”, το “Διαγωνισμό José Ramírez” και τον φημισμένο ισπανικό “Διαγωνισμό Francisco Tárrega”.

Από το 1995 ηχογραφεί αποκλειστικά για τη διεθνή δισκογραφική εταιρία Telarc. Μέχρι σήμερα έχουν ηχογραφηθεί και έχουν κυκλοφορήσει 12 δίσκοι του με την Telarc.

Καταξιωμένος στους κιθαριστικούς κύκλους για την υποδειγματική του μουσικότητα και τις εμπνευσμένες ερμηνείες του έχοντας εντυπωσιάσει κοινό και κριτικούς, η Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου τον χρίζει Επίτιμο Μέλος της το 1997 σε αναγνώριση του εξαιρετικού του ταλέντου και της διεθνούς του καριέρας.

Το Μάιο 2003 του δίνεται στην πόλη που μεγάλωσε, Μινόρκα, ο τίτλος του “Αγαπητού Υιού” και λίγο αργότερα ονομάζεται ένας δρόμος εκεί προς τιμήν του “Avinguda David Russell”. Το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς του δίνεται το Μετάλλιο Τιμής του Κονσερβατόριου στις Βαlearίδες Νήσους.

Το 2005 κερδίζει βραβείο "Grammy" για το cd του “Aire Latino” στην κατηγορία του καλύτερου σολίστα ορχηστρικής κλασικής μουσικής.

Παρέλαβε το Ασημένιο Μετάλλιο της πόλης Νιγκράν στην Ισπανία, όπου κατοικεί, σε μια συγκινητική τελετή. Το Μάιο της ίδιας χρονιάς, το Κονσερβατόριο του Βίγκο τον τιμά σε μια τελετή κατά τη διάρκεια της οποίας γίνονται τα εγκαίνια ενός νέου συναυλιακού χώρου με το όνομα “Auditorio David Russell”.

Περνά το χρόνο του περιοδεύοντας στον κόσμο και εμφανίζεται τακτικά στις μεγαλύτερες συναυλιακές αίθουσες: Νέα Υόρκη, Λονδίνο, Τόκιο, Λος Άντζελες, Μαδρίτη, Τορόντο ή Ρώμη. Το εκάστοτε συναυλιακό κοινό θαυμάζει τη μουσική του ιδιοφυία και εμπνέεται από τη συναρπαστική του σκηνική παρουσία. Η αγάπη του για την κιθαριστική τέχνη αντανακλάται από τη λεπτομέρεια και τον εντυπωσιακό του λυρισμό, φανερώνοντας τη βαθιά του κατανόηση στο ύφος και το νόημα διαφορετικών συνθετών.

Οι “Times” της Νέας Υόρκης έχουν εκθειάσει τις εμφανίσεις του, γράφοντας: “Ο κύριος Russell για άλλη μια φορά ανέδειξε την αριστοτεχνία του και δεν παρέκλινε από τη συνηθισμένη του προσέγγιση, ευνοώντας τις μουσικές αξίες και όχι την απλή επίδειξη. Ήταν φανερό σε όλη τη διάρκεια του ρεσιτάλ, ότι ο κύριος Russell έχει ένα ταλέντο μεγάλων διαστάσεων”.

Ακούγοντας τον να παίζει στο Λονδίνο, ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) έγραψε: “Τα συγχαρητήριά μου για τη μουσικότητα και την κιθαριστική τεχνική σου”.

* * *

THE ROMEROS

Τη δεκαετία του 1960 και έπειτα, το κουαρτέτο Los Romeros, γνωστό και ως “Η Βασιλική Οικογένεια” της κιθάρας - ο Celedonio Romero (Ισπανία, 1913-1996) και οι γιοι του, Célín (Ισπανία, 1936-), Pepe (Ισπανία, 1944-), και Angel (Ισπανία, 1946-) - απέκτησε μεγάλη φήμη για τη δεξιοτεχνία, τη μουσική συνεργασία και τη γενικότερη χαρισματικότητά του, είτε ως σύνολο είτε ατομικά ο καθένας τους.

Οι Romeros, με βάση τις Η.Π.Α. στάθηκαν ικανοί να απασχολήσουν το κοινό ενδιαφέρον για τέσσερις δεκαετίες μέσω συναυλιών, τηλεοπτικών εμφανίσεων και πληθώρας ηχογραφήσεων, διατηρώντας τα υψηλά πρότυπα των παραδόσεων της κλασικής κιθάρας. Το κουαρτέτο αποτέλεσε μια σταθερή αξία στον κόσμο της κλασικής κιθάρας, εξέπληξε αμέτρητα ακροατήρια και κέρδισε δάφνες από κριτικούς όλου του κόσμου.

Ο Celedonio Romero, ιδρυτής και πατριάρχης της κιθαριστικής δυναστείας των Romeros απεβίωσε στις 8 Μαΐου του 1996 στο Σαν Ντιέγκο της Καλιφόρνια. Όπως δηλώνει η οικογένειά του, *“το πνεύμα του κουαρτέτου ήταν αυτός - όλες οι συναυλίες μας τώρα θα είναι απλά φόρος τιμής σ’αυτόν”*. Οι γιοι και τα εγγόνια του Celedonio συνεχίζουν τη μουσική κληρονομιά του.

Μερικοί μουσικοί καταφέρνουν να γίνουν οι καλύτεροι σε μια μουσική φόρμα. Κάποιοι άλλοι δημιουργούν μια δική τους πρωτότυπη. Οι Romeros πέτυχαν και τα δυο. Οι New York Times σε ένα εκτεταμένο τους αφιέρωμα έγραψαν: *“οι Romeros είναι το μόνο υψηλού επιπέδου κιθαριστικό κουαρτέτο. Για την ακρίβεια εφήραν το είδος”*.

Ο θρυλικός Celedonio Romero με τους γιους του Célin, Pepe και Angel ίδρυσε το διεθνώς αναγνωρισμένο και γνωστό σε εκατομμύρια κόσμου σύνολο "The Royal Family of the Guitar". Με την εισαγωγή στο κουαρτέτο του γιου του Célin, Celino το 1990 και του γιου του Angel, Lito, σε duo εμφανίσεις με τον πατέρα του, οι Romeros κάλυψαν 3 γενιές συναυλιακών κιθαριστών. Να υπάρχουν τόσοι πολλοί βιρτουόζοι του ίδιου οργάνου στην ίδια οικογένεια είναι μοναδικό φαινόμενο στη μουσική κοινότητα, και εντελώς άνευ προηγουμένου για τους κιθαριστικούς κύκλους.

Οι New Work Times έγραψαν στο ίδιο αφιέρωμα: *”Πώς καταφέρνει το μουσικό ταλέντο να μεταβιβάζεται και να ρέει ανεμπόδιστα από γονιό σε παιδί; Πώς γίνεται η δεξιοτεχνία των 4 Romeros να είναι όμοιο χαρακτηριστικό τους, σα να προέρχεται από την ίδια φλέβα χρυσού; Είναι ένα άλυτο και αξιοθαύμαστο μυστήριο για τους θαυμαστές των Romeros”*.

Ο Celedonio Romero ήταν αναγνωρισμένος σολίστας στην Ισπανία του Franco. Κάθε που ένας γιος του έφτανε στην ηλικία των 2 ή των 3 χρονών, άρχιζε να του διδάσκει κιθάρα. Μέχρι τα 7 τους χρόνια, όλοι οι γιοι είχαν κάνει το συναυλιακό τους ντεμπούτο. Το

1957 η οικογένεια μετανάστευσε στις Η.Π.Α. και εκεί οι Romeros ανέβηκαν στη σκηνή ως το πρώτο Κουαρτέτο Κιθάρας, όσο τα νεαρά αγόρια ήταν ακόμη στην εφηβεία. Από τότε, δόθηκαν εκατοντάδες συναυλίες σε όλο τον κόσμο. Το κιθαριστικό κοινό τους ανήκε. Η δραστηριότητά τους δε σταματά μέχρι και σήμερα.

Η φήμη τους επιβεβαιωνόταν με τις τακτικές τους εμφανίσεις σχεδόν με όλες τις μεγάλες ορχήστρες των Η.Π.Α.: Βοστώνης, Κλήβελαντ, Σικάγο, Φιλαδέλφια, Σαν Φρανσίσκο, Πίτσμπουργκ, Ντιτρόιτ και άλλες. Προσκαλέστηκαν 2 φορές στο Λευκό Οίκο, μια φορά από τον Πάπα Ιωάννη Παύλο Β' στο Βατικανό το 1983 και μια φορά από τον Πρίγκηπα Κάρολο της Αγγλίας το 1986. Εμφανίστηκαν τακτικά και σε διάφορα μουσικά φεστιβάλ: Hollywood Bowl, Blossom, Wolf Trap, Saratoga, Flagstaff και Garden State.

Μετά από μια τους συναυλία στο περίφημο Gewandhaus στη Λειψία της Γερμανίας το Νοέμβρη του 1996, ο Volkszeitung της Λειψίας δήλωσε για αυτούς: *“Romeros - Οι φύλακες του Άγιου Δισκοπότηρου της Κλασικής Κιθάρας. Ό,τι είναι οι Τρείς Τενόροι για τον κόσμο της όπερας, είναι και οι Romeros για τον κόσμο της κιθάρας”*. Χρίζονται πρωταθλητές στο κιθαριστικά μουσικά δρώμενα είτε παίζουν ως κουαρτέτο, είτε ως ντουέτο είτε ως σολίστες, είτε μαζί με ορχήστρα.

Τα τελευταία χρόνια δίνουν ρεσιτάλ σε κάθε γωνιά των Η.Π.Α., συμπράττουν με διάφορες ορχήστρες, πρωταγωνιστούν σε τηλεοπτικό αφιέρωμα για αυτούς και κάνουν την πρώτη εκτέλεση κονσέρτου για 4 κιθάρες του Lorenzo Palomo (Ισπανία, 1938-) με το μαέστρο Rafael Frühbeck de Burgos (Ισπανία, 1933-) να διευθύνει τη Real Orquesta Sinfonica.

Την 11η Φεβρουαρίου του 2000, ο Juan Carlos Α' της Ισπανίας έχρισε ιππότες του τάγματος *“Isabel la Catolica”* τους Pepe, Célin και Angel. Η ύψιστη τιμή της Ισπανίας τους δόθηκε σε επίσημη τελετή στο Πανεπιστήμιο Southern California και περιλάμβανε μια εμφάνιση τους στο γκαλά που ακολούθησε.

Είναι εξαιρετικά δημοφιλείς και με τα νεανικά ακροατήρια. Κάνουν τακτικές εμφανίσεις σε πανεπιστήμια των Η.Π.Α. και σε ακαδημίες τέχνης του εξωτερικού. Στη Νέα Υόρκη έχουν εμφανιστεί στα Carnegie Hall, Alice Tully Hall της πλατείας Lincoln, Metropolitan Museum of Art' s Grace Rainey Rogers Auditorium και στη σκηνή

διακεκριμένων καλλιτεχνών του πανεπιστημίου Rockefeller. Περιοδεύουν συχνά στην Ευρώπη και στην Άπω Ανατολή παίζοντας στις μεγαλύτερες πόλεις. Η τελευταία τους περιοδεία σε Ευρώπη και Ανατολή περιλάμβανε περισσότερες από 40 συναυλίες, όπου σχεδόν όλες ήταν sold-out ενώ τη μια τους συναυλία στο Ταϊπέι παρακολούθησαν ζωντανά πάνω από 10.000 άτομα.

Για τουλάχιστον 40 χρόνια, οι 3 γενιές των Romeros ενέπνευσαν συνθέτες να εμπλουτίσουν το ρεπερτόριο της κιθάρας. Ανάμεσά τους και οι Joaquín Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999), Federico Moreno Torroba (Ισπανία, 1891-1982), Morton Gould (Η.Π.Α., 1913-1996), Francisco de Madina (Ισπανία, 1907-1972), Lorenzo Palomo και άλλοι.

Οι θαυμαστές των Romeros τους έχουν δει αρκετές φορές και μέσω τηλεόρασης στην εκπομπή “Tonight and Today, σε αφιερώματα του PBS αλλά και σε μια μετάδοση του PBS από το “Evening at the Boston Pops” να παίζουν ζωντανά έργα του Antonio Vivaldi (Ιταλία, 1678-1741) και του J. Rodrigo. Ο τελευταίος δήλωσε για αυτούς: “Οι Romeros ανέπτυξαν την τεχνική της κιθάρας κάνοντας το δύσκολο απλό. Είναι αναμφισβήτητα οι grand masters της κιθάρας”.

* * *

SERGIO & ODAIR ASSAD

Οι βραζιλιάνικης καταγωγής αδερφοί Sérgio (1952-) και Odair (1956-) Assad θεωρούνται ευρέως ως το πιο διάσημο και το πιο δεξιοτεχνικό ντουέτο κιθάρας στον κόσμο. Η εξαιρετική τους καλλιτεχνία και η άψογη μουσική τους συνύπαρξη οφείλεται στην πλούσια βραζιλιάνικη οικογενειακή μουσική παράδοση που μεγάλωσαν αλλά και στις σπουδές τους με τους καλύτερους κιθαρίστες της Νοτίου Αμερικής.

Εκτός του ότι έθεσαν νέα δεδομένα στην ερμηνεία της κιθάρας, ευθύνονται και για την επέκταση του υπάρχοντος ρεπερτορίου για δυο κιθάρες με διασκευές αλλά και νέες μουσικές. Η δεξιοτεχνία τους ενέπνευσε μια μεγάλη γκάμα συνθετών να γράψουν για αυτούς. Οι Astor Piazzolla (Αργεντινή, 1921-1992), Terry Riley (Η.Π.Α., 1935-), Radamés

Gnatalli (Βραζιλία, 1906-1988), Marlos Nobre (Βραζιλία, 1939-), Nikita Koshkin (Ρωσία, 1956-), Roland Dyens (Τυνησία, 1955-), Jorge Morel (Αργεντινή, 1931-), Edino Krieger (Βραζιλία, 1928-) και Francisco Mignone (Βραζιλία, 1897-1986) είναι μερικοί από αυτούς.

Αυτό τον καιρό, ο ίδιος ο Sérgio Assad συμπληρώνει το ρεπερτόριό τους γράφοντας έργα για το κιθαριστικό τους duo αποκλειστικά ή για σύμπραξη με συμφωνική ορχήστρα.

Έχουν κάνει εκτεταμένες συνεργασίες με διάφορους καταξιωμένους καλλιτέχνες: Yo-Yo Ma (Γαλλία, 1955-), Nadja Salerno-Sonnenberg (Ιταλία, 1961-), Fernando Suarez Paz (Αργεντινή, 1941-), Paquito D’Rivera (Κούβα, 1948), Gidon Kremer (Λετονία, 1947-) και Dawn Upshaw (Η.Π.Α., 1960-).

Ξεκίνησαν να παίζουν κιθάρα μαζί σε νεαρή ηλικία και συνέχισαν τις σπουδές τους για 7 χρόνια με τον κιθαρίστα/λαουτίστα Monina Távora, μαθητή του Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987). Η διεθνής τους καριέρα ξεκίνησε με ένα σημαντικό βραβείο στο διαγωνισμό νέων μουσικών στη Μπρατισλάβα (1979).

Το ρεπερτόριο τους περιλαμβάνει πρωτότυπη μουσική του Sérgio Assad και μεταγραφές τους σε διάφορα είδη μουσικής, από παραδοσιακή και τζαζ μέχρι λάτιν. Το συνηθισμένο κλασικό τους ρεπερτόριο περιλαμβάνει μεταγραφές από τη μεγάλη παράδοση του Μπαρόκ για πληκτροφόρα όργανα των Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1685-1750), Jean-Philippe Rameau (Γαλλία, 1683-1764) και Domenico Scarlatti (Ιταλία, 1685-1757, αλλά και διασκευές έργων διάφορων καλλιτεχνών, όπως των George Gershwin (Η.Π.Α., 1898-1937), Alberto Ginastera (Αργεντινή, 1916-1983) και Claude Debussy (Γαλλία, 1862-1918). Τα προγράμματά τους έχουν πάντα ένα εντυπωσιακό μίγμα πολιτισμών, εποχών και στυλ.

Οι Assad είναι επίσης διάσημοι για τις ηχογραφήσεις τους, κυρίως για τις εταιρίες Nonesuch και GHA. Το 2001 η εταιρία Nonesuch κυκλοφόρησε το δίσκο “Sérgio and Odair Assad Play Piazzolla” ο οποίος κέρδισε “Latin Grammy” το Σεπτέμβριο του 2002. Άλλοι δίσκοι του ντουέτου περιλαμβάνουν ένα άλμπουμ με έργα Μπαρόκ και το άλμπουμ “Saga dos Migrantes” για την ίδια εταιρία.

Έχουν ηχογραφήσει με τον Gidon Kremer έργα A. Piazzolla (για τη Nonesuch) και με τον Yo-Yo Ma (για τη Sony Classical). Το τελευταίο κέρδισε επίσης Grammy το 1998.

Το 2000 συνεργάστηκαν με τη βιολίστρια Nadja Salerno-Sonnenberg για να ηχογραφήσουν μια συλλογή κομματιών βασισμένα σε παραδοσιακές μελωδίες αλλά και σε μελωδίες τσιγγάνικων τραγουδιών απ' όλο τον κόσμο, για λογαριασμό της Nonesuch. Μετά από αυτή την ηχογράφιση, οι Assad και η N. Salerno-Sonnenberg έκαναν τρεις εξαιρετικά επιτυχημένες περιοδείες στις Η.Π.Α., επιδεικνύοντας μοναδική χημεία, χιούμορ και εκπληκτική δεξιοτεχνία.

Το 2003, ο Sérgio Assad έγραψε ένα τριπλό κονσέρτο για αυτό το τρίο, το οποίο και ερμήνευσαν με τις ορχήστρες του São Paulo, του Seattle και την Saint Paul Chamber Orchestra. Άλλοι σταθμοί του 2002-2003 για το ντουέτο ήταν η περιοδεία του σε 18 πόλεις παίζοντας το “Concerto Duplo” του Marlos Nobre με την Ορχήστρα του São Paulo. Το συγκεκριμένο κονσέρτο κυκλοφόρησε το 2006 από την GHA.

Συνεργάστηκαν ξανά με τον Yo-Yo Ma στην ηχογράφιση του δημοφιλούς του δίσκου, “Obrigado Brazil”. Αυτό το μουσικό οδοιπορικό της Βραζιλίας περιλάμβανε επίσης συνεργασίες με καλλιτέχνες όπως οι Rosa Passos (Βραζιλία), Egberto Gismonti (Βραζιλία, 1947-), Paquito D’Rivera και Cyro Baptista (Βραζιλία, 1950-). Ο Sérgio έκανε τις περισσότερες ενορχηστρώσεις για το - βραβευμένο με “Grammy” το 2004 — δίσκο. Μετά την κυκλοφορία του δίσκου, οι Assad περιόδευσαν με το Yo-Yo Ma σε διάφορα θερινά φεστιβάλ στις Η.Π.Α., και δώσαν συναυλίες στην Ευρώπη και την Ιαπωνία. Το Σεπτέμβρη του 2003 δώσανε συναυλίες στα εγκαίνια της αίθουσας Zanke του Carnegie Hall, και η Sony κυκλοφόρησε ένα δίσκο με ζωντανές εκτελέσεις από αυτές τις συναυλίες.

Το καλοκαίρι του 2004 οργάνωσαν μια πολύ ιδιαίτερη περιοδεία που περιλάμβανε τρεις γενιές μουσικών της οικογένειας Assad. Ο πατέρας Jorge στο μαντολίνο, η μητέρα Angelina τραγουδώντας, η αδερφή τους Badi στην κιθάρα και τα ιδιαίτερα φωνητικά της και τα παιδιά των αδερφών Assad, η Clarice, η Carolina και ο Rodrigo βάζαν τις τελευταίες πινελιές με πιάνο, κιθάρα και φωνητικά, σε ένα ειδικό πρόγραμμα με Βραζιλιάνικες μελωδίες. Η GHA κυκλοφόρησε μια ζωντανή ηχογράφιση αυτού του προγράμματος, και ένα DVD με το ίδιο πρόγραμμα, αλλά από τη συναυλία στο Palais des Beaux Arts των Βρυξελλών. Το πολιτιστικό κανάλι του Βελγίου, το RTBF La Deux, γύρισε ένα αφιέρωμα

για την οικογένεια μουσικών Assad με αποσπάσματα από τη συγκεκριμένη συναυλία.

Πιο πρόσφατα, το 2005, οι Assad ξεκίνησαν να συνεργάζονται με τον Κουβανό κλαρινετίστα Raquito D’Rivera με περιοδείες στις Η.Π.Α. και την Ευρώπη, συνεργασία που επισφραγίστηκε και με την κυκλοφορία κοινής τους ηχογράφησης μέσα στο 2006.

Ο Odair μένει στις Βρυξέλλες όπου διδάσκει στην Ecole Supérieure des Arts ενώ ο Sérgio κατοικεί στο Σικάγο και διδάσκει στο College of Performing Arts, ίδρυμα του Πανεπιστημίου Roosevelt του Σικάγο. Τον περισσότερο χρόνο τους όμως τον περνάνε περιοδεύοντας στην Αμερική, την Ευρώπη και την Άπω Ανατολή.

* * *

ROLAND DYENS (1955-)

Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα

Ο ερμηνευτής, συνθέτης, ενορχηστρωτής και αυτοσχεδιαστής Roland Dyens (Τυνησία, 1955) ξεκίνησε τις σπουδές του στην κιθάρα όταν ήταν 9 χρονών. Τέσσερα χρόνια αργότερα, άλλαξε δάσκαλο, συνέχισε τη μαθητεία του δίπλα στον ισπανό βιρτουόζο Alberto Ponce (Ισπανία, 1935-) και το 1976 του απονεμήθηκε το Licence de Concert από την L’Ecole Normale de Musique του Παρισιού.

Παράλληλα με τη μελέτη του οργάνου, σπούδασε σύνθεση με τον καταξιωμένο καθηγητή, συνθέτη και διευθυντή ορχήστρας Désiré Dondeyne (Γαλλία, 1921-) υπό την καθοδήγηση του οποίου κέρδισε Πρώτο Βραβείο στην Αρμονία, στην Αντίστοιξη και στη Μουσική Ανάλυση. Ανάμεσα στις σημαντικότερες διακρίσεις που απέσπασε τα πρώτα χρόνια της καριέρας του είναι και το Ειδικό Βραβείο του Διεθνούς Διαγωνισμού Città di Alessandria (στην Ιταλία), το Grand Prix Disque της Ακαδημίας Charles-Cros, και τα δυο προς τιμήν του μέγιστου Βραζιλιάνου συνθέτη Heitor Villa-Lobos (Βραζιλία, 1887-1959). Στην ηλικία των 25 τιμήθηκε από το ίδρυμα Yehudi Menuhin και στην ηλικία των 33

ανακηρύχθηκε ως ένας από τους “100 Καλύτερους Κιθαρίστες εν ζώή” ανεξαρτήτων μουσικού είδους από το γαλλικό περιοδικό “Guitarist”.

Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2006 του απονεμήθηκε το βραβείο "Chitarra d'Oro" (Χρυσή Κιθάρα 2006) για τη συνολική προσφορά του στη σύνθεση από το Προεδρείο του Διεθνούς Διαγωνισμού Κιθάρας "Città di Alessandria" (Ιταλία).

Τον επόμενο χρόνο τιμήθηκε από το Guitar Foundation of America (GFA), το οποίο τον επέλεξε να συνθέσει το υποχρεωτικό έργο για τον περίφημο ετήσιο διαγωνισμό του, που έχει έδρα το Λος Άντζελες. Περισσότεροι από 50 κιθαρίστες παρουσίασαν το κομμάτι “Anyway” και τον κεντρικό του αυτοσχεδιασμό.

Στη διάρκεια της φθινοπωρινής του περιοδείας στη Βόρειο Αμερική, την ίδια χρονιά, το ρεσιτάλ του στις 6 του Οκτώβρη στο Γουίνιπεγκ απέσπασε πέντε αστέρια από το Free Press του Γουίνιπεγκ. Ήταν μόλις η δεύτερη φορά στην ιστορία 134 ετών της ημερήσιας εφημερίδας του Γουίνιπεγκ που έδινε τέτοια διθυραμβική κριτική για καλλιτεχνικό γεγονός της πόλης.

Τα τελευταία χρόνια διδάσκει στο δημοφιλές Conservatoire National Supérieur de Musique του Παρισιού.

* * *

Το έργο του

Ο Roland εκφράζει το μουσικό του ταλέντο ερμηνεύοντας, συνθέτοντας και διδάσκοντας σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η πολυδιάστατη προσφορά θέτει τη βάση της επιτυχίας του και της συνεχόμενης εξέλιξής του. Προσεγγίζει την κιθάρα με ένα τρόπο μοναδικό και ανοιχτό σε νέες απόψεις και διαφορετικά μουσικά είδη, κάτι που είναι εμφανές σε όλα τα προγράμματα συναυλιών του. Η σκηνική του παρουσία, οι αυτοσχέδιες εισαγωγές του και η άμεση σχέση του με το κοινό τον τοποθετούν αδιαμφισβήτητα στην πρώτη γραμμή των σημερινών συναυλιακών κιθαριστών.

Για πολλές δεκαετίες η μουσική του αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ρεπερτορίου του οργάνου, και ο ίδιος είναι η καρδιά ενός μικρού προνομιούχου συνόλου σύγχρονων κιθαριστών/συνθετών. Οι συνθέσεις και οι ενορχηστρώσεις του ακούγονται ευρέως και καταξιώνονται στα πέρατα του κόσμου. Δίνουν συνεχώς νέα πνοή στην κιθάρα, μιας και ο ίδιος δε σταματά να εξερευνά τα όρια των δυνατοτήτων του οργάνου.

Η συνολική του παρουσία έχει ως αποτέλεσμα τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό συμμετοχόντων και ακροατών στα πλούσια σε νεωτερισμούς Master Classes του. Η δύναμη του πνεύματος, η αίσθηση της ποιότητας αλλά και η φυσική του ικανότητα να επικοινωνεί με κιθαριστές νεότερων γενεών, μετατρέπουν την επισημότητα ενός Master Class σε μια ευχάριστη εμπειρία.

Ακολουθεί κατάλογος των έργων του:

- *Aria* (για κουιντέτο κιθάρας)
- *Brésils* (για 4 κιθάρες ή σύνολο)
- *Chansons françaises Vol.1* (για σόλο κιθάρα)
- *Chansons françaises Vol.2* (για σόλο κιθάρα)
- *Citrons doux et le Quatuor Accorde* (για σόλο κιθάρα)
- *Concertino de Nürtingen* (για σόλο κιθάρα & σύνολο κιθάρας)
- *Concerto en si* (για σόλο κιθάρα & σύνολο κιθάρας)
- *Concerto métis* (κιθάρα και πιάνο)
- *Concerto métis* (για σόλο κιθάρα & ορχήστρα εγχόρδων)
- *Concertomaggio* (για 2 κιθάρες & ορχήστρα εγχόρδων)
- *Côté Nord* (για 2 κιθάρες)
- *Côté Sud* (για οκτέτο ή κουαρτέτο κιθάρας)
- *Eloge de Léo Brouwer* (για σόλο κιθάρα)
- *French Pot-Pourri* (για κουαρτέτο κιθάρας ή σύνολο)
- *Hamsa* (για 4 κιθάρες ή σύνολο κιθάρας)
- *Hommage à Franck Zappa* (για σόλο κιθάρα)
- *Hommage à Villa-Lobos* (για σόλο κιθάρα)
- *L.B. Story* (για σόλο κιθάρα)
- *Lettres - 20* (για σόλο κιθάρα)
- *Libra Sonatine* (για σόλο κιθάρα)

- *Lulla by Melissa* (για σόλο κιθάρα)
- *Mambo des Nuances et Lille Song* (για σόλο κιθάρα)
- *Mes arrangements à l'amiable* (για σόλο κιθάρα)
- *Muguet et L'Allusive* (για σόλο κιθάρα)
- *Rossiniana n°1 d'après Mauro Giuliani*
(για σόλο κιθάρα & κουαρτέτο εγχόρδων)
- *Rythmaginaires* (για οκτέτο κιθάρων)
- *Santo Tirso* (για σόλο κιθάρα)
- *Songe Capricorne* (για σόλο κιθάρα)
- *Suite Polymorphe* (για 4 κιθάρων ή σύνολο κιθάρων)
- *Tango en Skaï* (για σόλο κιθάρα & κουαρτέτο εγχόρδων)
- *Tango en Skaï* (για σόλο κιθάρα)
- *Triaela* (για σόλο κιθάρα)
- *Trois pièces polyglottes - Valse des loges, Flying Wigs & Sols d'Ièze*
(για σόλο κιθάρα)
- *Valse des anges - Angel's waltz* (για σόλο κιθάρα)
- *Valse en skaï* (για σόλο κιθάρα)
- *Variations sur un thème de la "Flûte Enchantée" Mozart/ Sor*
(για 4 κιθάρων ή σύνολο κιθάρων)
- *Ville d'Avril* (για 4 κιθάρων ή σύνολο κιθάρων)
- *Ville d'Avril* (για σόλο κιθάρα)

* * *

ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΙΘΑΡΙΣΤΕΣ

- David Starobin (Η.Π.Α., 1951-)
- Roberto Aussel (Αργεντινή, 1954-)
- Göran Söllscher (Σουηδία, 1955-)
- David Tanenbaum (Η.Π.Α., 1956-)
- Sharon Isbin (Η.Π.Α., 1956-)

- Eliot Fisk (Η.Π.Α., 1958-)
- Κώστας Κοτσιώλης (Ελλάδα, 1957-)
- Ιάκωβος Κολανιάν (Ελλάδα, 1960-)
- Αλεξάνδρα Χριστοδήμου, Γιάννης Πετρίδης (Ελλάδα)
- Adam Holzman (Η.Π.Α., 1960-)
- Pavel Steidl (Τσεχοσλοβακία, 1961-)
- Frédéric Zigante (Γαλλία, 1961-)
- Tilman Hoppstock (Γερμανία, 1961-)
- Kazuhito Yamashita (Ιαπωνία, 1961-)
- Scott Tennant (Η.Π.Α., 1962-)
- Kaare Norge (Δανία, 1963-)
- Cristina Azuma (Βραζιλία, 1964-)
- Rémi Boucher (Καναδάς, 1964-)
- Carlo Marchione (Ιταλία, 1964-)
- Paul Galbraith (Σκωτία, 1964-)
- Fábio Zanon (Βραζιλία, 1966-)
- Έλενα Παπανδρέου (Ελλάδα, 1966-)
- Simon Dinnigan (Αγγλία, 1968-)
- Αντιγόνη Γκόνη (Ελλάδα, 1969-)
- Nicola Hall (Αγγλία, 1969-)
- Zoran Dukic (Κροατία, 1969-)
- Aniello Desiderio (Ιταλία, 1971-)
- Ricardo Gallen (Ισπανία, 1972-)
- Denis Azabagic (Βοσνία, 1972-)
- Franco Platino (Ιταλία, 1973-)
- Μιχάλης Κονταξάκης (Ελλάδα)
- Duo Melis:
Susanna Prieto (Ισπανία, 1975-), Αλέξης Μουζουράκης (Ελλάδα, 1976-)
- Marcin Dylla (Πολωνία, 1976-)
- Xuefei Yang (Κίνα, 1977-)
- Ana Vidovic (Κροατία, 1980-)

ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ – ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Εδώ γίνεται μια χρονολογική ανασκόπηση του κιθαριστικού ρεπερτορίου και των εκδόσεων σχετικά με τη κλασική κιθάρα του 20ού αιώνα (από το 1909 μέχρι σήμερα). Χωρίζεται σε μικρές χρονικές ενότητες, στις οποίες μελετούνται οι εξελίξεις και τα αποτελέσματα από τις συνεργασίες ερμηνευτών συνθετών, η διεύρυνση του ρεπερτορίου και των εκδόσεων στα σημαντικότερα έργα και μελέτες.

Διακρίνεται η σχολαστική έρευνα, η ακαδημαϊκή κατάρτιση όλων όσων ασχολούνται με την μουσική και η έκδοση περιοδικών για την κιθάρα βοηθά την επικοινωνία και την αναθεώρηση ιδεών γύρω από το όργανο, την ιστορία του δηλαδή και το ρεπερτόριο.

ΤΑ ΡΕΣΙΤΑΛ ΚΙΘΑΡΑΣ (1909-1919) ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΤΑΡΡΕΓΑ

Μετά το θάνατο του Fransisco Tárrega (Ισπανία, 1852-1909), οι σολίστ ακολούθησαν τα πρότυπα του ισπανού δασκάλου. Τα έργα που επέλεξαν να παίζουν ήταν κυρίως μεταγραφές από έργα μεγάλων κλασικών συνθετών, όπως οι Johann Sebastian Bach (Γερμανία, 1685-1750), Joseph Haydn (Αυστρία, 1732-1809), Ludwig van Beethoven (Γερμανία, 1770-1827), Franz Schubert (Αυστρία, 1797-1828), Frédéric Chopin (Πολωνία, 1810-1849) και άλλοι, καθώς και έργα συνθετών που έγραψαν για κιθάρα, όπως οι Fernando Sor (Ισπανία, 1778-1839), Napoléon Coste (Γαλλία, 1805-1883 και φυσικά F. Tárrega.

Η σειρά των έργων που ακούγονταν σε ένα ρεσιτάλ δεν ήταν αυστηρά χρονολογική, όπως καθιερώθηκε αργότερα. Αν εξαιρέσουμε την ενιαία ερμηνευτική άποψη, δεν ήταν προφανής η λογική εξέλιξης του προγράμματος ενός ρεσιτάλ. Οι στυλιστικές διαφορές των ιστορικών περιόδων δεν αποτελούσαν ζητούμενο. Κατά συνέπεια, όλα τα έργα παρουσίαζαν ηχητική ομοιογένεια - οι ακροατές δεν ενοχλούνταν ούτε όταν ακολουθούσε η *Sevilla* του Isaac Albiniz (Ισπανία, 1860-1909) ένα Μπαρόκ χορό, ούτε αν άκουγε διάφορα κομμάτια

του ιδίου συνθέτη σε διαφορετική σειρά. Ο ίδιος ο εκτελεστής συνήθιζε να περιλαμβάνει συνθέσεις του στο φινάλε του προγράμματός.

Η ουσία (αν όχι το στυλ) των ρεσιτάλ κιθάρας σύντομα θα αποτελούσε θέμα ριζικών διευθετήσεων και εξελίξεων. Την επόμενη δεκαετία επανεκτιμήθηκαν η δομή και το περιεχόμενο ενός ρεσιτάλ.

* * *

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟΥ – ΕΚΔΟΣΕΩΝ (1920-1930)

Τη δεκαετία του '20 διευρύνθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό το κιθαριστικό ρεπερτόριο. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτό ήταν η παραγγελίες των σολίστ σε αγαπημένους τους συνθέτες να τους γράψουν κάποιο έργο. Ο Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987) κινήθηκε σε αυτή τη κατεύθυνση, ζητώντας από μεγάλους σύγχρονους συνθέτες να γράψουν για κιθάρα. Αυτοί ήταν οι παρακάτω:

- Maurice Ravel (Γαλλία, 1875-1937)
- Gabriel Grovlez (Γαλλία, 1879-1944)
- Joaquin Turina (Ισπανία, 1882-1949)
- Federico Moreno Torroba (Ισπανία, 1891-1982)
- Manuel de Falla (Ισπανία, 1876-1946)
- Albert Roussel (Γαλλία, 1869-1937)
- Alexandre Tansman (Πολωνία, 1897-1986)
- Gustave Samazeuilh (Γαλλία, 1877-1967)
- Cyril Scott (Αγγλία, 1879-1970)

Η έκδοση *Johann Sebastian Bach, Kompositionen für die Laute* (1921), υπό την επιμέλεια του Hans Dagobert Brugger, ενέπνευσε τον A. Segovia να ακολουθήσει το δρόμο του F. Tárrega στη μεταγραφή έργων του J. S. Bach για κιθάρα. Ταυτόχρονα ξεκίνησε να

επιμελείται νέα κομμάτια από σύγχρονους συνθέτες και μεταγραφές κλασικών, επιτυγχάνοντας ένα αξιοθαύμαστο σύνολο έργων από το 1924 ως το 1930:

1924: *Sonatina in A* (Edición Musical Daniel, Madrid), F. Moreno Torroba.

1925: *Segovia, Op. 29* (A. Durand et Fils, Paris), A. Roussel.

1926 : Scott Guitare Archive Nos : 102, *Fandaguillo*, J. Turina : 103, *Nocturne*, 104, *Suite Castellana*, F. Moreno Torroba: *Sérénade* (Durand, Paris), G. Samazeuilh.

1927 : *Sevillana* (Sociedad Musical Daniel, Madrid), J. Turina.

1928: G.A.106, *Prelude – Allemande – Minuetto I & II*, 107, *Courante – Gavotte*, 108, *Andante – Bourrée – Double*, J. S. Bach.

1928 : G.A.109, *Thème varié et Finale*, 110, *Sonata III*, 111, *Tres canciones populares mexicanas*, 112, *Preludio*, M. Ponce : 113, *Burgalesa*, 114, *Preludio*, 115, *Serenata Burlesca*, F. Moreno Torroba : 116, *Mazurka*, Tasman : 117, *Menuet*, W. A. Mozart : 118, *Four Short Pieces*, C. Franck : 119, I. *Lamento*, 120, II. *Página romántica*, 121, III. *Guitarreo*, F. Pedrell.

1929 : G.A.122, *Sonata clásica*, 123, *Sonata romántica*, M. Ponce

1930: G.A.124, *Preludes I*, Nos 1-6, 125, *Preludes II*, Nos 7-12, M. Ponce : 128, *Ráfaga*, J. Turina : 129, *Fantasia-Sonata, Op. A-22*, J. Manén.

Το 1929 γράφτηκαν επίσης οι *Douze Etudes* του Heitor Villa-Lobos (Βραζιλία, 1887-1959), αφιερωμένες στον Α. Segovia αλλά δεν εκδόθηκαν μέχρι τη δεκαετία του '50.

Η διεύρυνση του ρεπερτορίου υποστηρίχθηκε από ανάλογη έρευνα στην ιστορία της κιθάρας. Ο συνθέτης και μουσικολόγος Felipe Pedrell (Ισπανία, 1841-1922) στο *Cancionero musical popular español* (1918-1922), δίνει έμφαση στη σημασία της vihuela στην Ισπανία του 16ου αιώνα. Λίγο αργότερα εκδόθηκαν τα σημαντικά βιβλία του J.B. Trend, *Luis Milán and the Vihuelistas* (1925) και *The Music of Spanish History to 1600*

(1926). Ο Emilio Pujol (Ισπανία, 1886-1980) το ίδιο διάστημα επέκτεινε την έρευνα του σχετικά με την Αναγεννησιακή και Μπαρόκ κιθάρα. Από το 1926 και ύστερα, ο Παριζιάνος εκδότης Max Eschig εξέδωσε μεταγραφές του E. Pujol από ταμπλατούρα για έργα διαφόρων συνθετών, με σημαντικότερους τους :

- Luis de Milán (Ισπανία, 1500-1561 περίπου)
- Luis de Narváez (Ισπανία, 1500-1560 περίπου)
- Alonso Mudarra (Ισπανία, 1510-1580)
- Diego Pisador (Ισπανία, 1509/10-μετά το 1557)
- Miguel de Fuenllana (Ισπανία, 1500-1579)
- Enríquez de Valderrábano (Ισπανία, 1500-1557 περίπου)
- Jean-Baptiste Besard (Γαλλία, 1567-μετά το 1617)
- Gaspar Sanz (Ισπανία, 1640-1710)
- Robert de Viseé (1650-1725)
- Francesco Corbetta (Ιταλία, 1615-1681)
- Ludovico Roncalli (Ιταλία, 1654-1713)
- Santiago de Murcia (Ισπανία, πέθανε μετά το 1732)
- Johann Sebastian Bach

Στην έκδοση αυτή περιλαμβάνονταν και έργα σύγχρονων συνθετών για κιθάρα: Joaquín Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999), Alfonso Broqua (Ουρουγουάη, 1876-1946), Alberto Grau (Βενεζουέλα, 1937-) καθώς και ο E. Pujol.

Το 1930 ο Pujol δημοσίευσε το *El Dilema del Sonido en la Guitarra*, στο οποίο ισχυρίζεται ότι ο πιο εκφραστικός ήχος στη κιθάρα επιτυγχάνεται μέσω των γυμνών ακροδαχτύλων, και όχι μέσω της χρήσης νυχιών. Κιθαρίστες και λαουτίστες από την πρωτοεμφάνιση των οργάνων τους, διαφωνούσαν σχετικά με το θέμα νυχιών ή ακροδαχτύλων. Όσον αφορά τη κιθάρα, ο A. Segovia τελικά κέρδισε αποφασιστικά στη συγκεκριμένη αυτή διαφωνία, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τη μεγάλη του επιρροή στη τεχνική σε επόμενες γενεές σολίστ.

* * *

ΣΥΝΕΧΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (1930-1935)

Η πρόοδος της κιθάρας, με την προώθηση από ηγετικές φυσιογνωμίες και στυλοβάτη ένα διευρυμένο ρεπερτόριο, ηχογραφήσεις και πολυάριθμα ρεσιτάλ, οδήγησε στην εδραίωσή της στις αρχές του 1930. Ο Α. Segovia, περισσότερο απ' όλους, ανέπτυξε τις δισκογραφικές του, εστιάζοντας αυτή τη φορά σε έργα του Μ. Ponce.

Το 1931, ο Ε. Pujol επιμελείται των έργων *Pavanas* του L. de Milán και, δύο χρόνια αργότερα, επεμβαίνει κάνοντας τις τελευταίες διορθώσεις στους πρώτους τόμους του *Escuela Razonada de la Guitarra*. Για το παιδαγωγικό του αυτό έργο επιδοκιμάστηκε έντονα από το Μ. de Falla.

Το Σεπτέμβριο του 1932, ο Α. Segovia ταξίδεψε με το Μ. de Falla στη Βενετία. Εκεί γνώρισε το συνθέτη Mario Castelnuovo-Tedesco (Ιταλία, 1895-1968), τον οποίο θα ενέπνεε να γράψει έναν αριθμό αξιόλογων έργων για κιθάρα, συμπεριλαμβανομένων κονσέρτων, μουσικής δωματίου, καθώς και πολλά σόλο έργα.

Οι θέσεις διδασκαλίας κιθάρας αυξάνονταν βαθμιαία, δίνοντας στη σπουδή του νέου αυτού οργάνου την ίδια βαρύτητα με αυτή των παραδοσιακά διδασκόμενων οργάνων σε μεγάλα κονσερβατόρια. Το 1933, ο κιθαρίστας Karl Scheit (Αυστρία, 1909-1993) διορίζεται ως Καθηγητής της Κιθάρας στην Ακαδημία της Βιέννης. Αναγνωρίζεται όχι μόνο ως δάσκαλος αλλά και ως ένας από τους πιο γνωστούς επιμελητές μουσικής για κιθάρα του αιώνα. Το 1940 ξεκινά να εκδίδεται το ευρύ του έργο. Οι εκδόσεις του περιλάμβαναν το έργο *Quatre Pièces Brèves* (1933) του συνθέτη Frank Martin (Ελβετία, 1890-1974), ενός συνθέτη που ήταν μπροστά από την εποχή του όσον αφορά τη σύνθεση μουσικής για κιθάρα.

Το έργο γράφτηκε αρχικά για τον Α. Segovia. Η αποστροφή του τελευταίου όμως για οτιδήποτε απέκλινε από τη παραδοσιακή τονική μουσική είχε ως αποτέλεσμα να μη το συμπεριλάβει στο ρεπερτόριό του. Έτσι, το έργο έμεινε στην αφάνεια για πολλά χρόνια, έως ότου αναγνωρίστηκε τη δεκαετία του '50 μέσω των συναυλιακών προγραμμάτων του Julian Bream (Αγγλία, 1933-) και της ηχογράφησης που ακολούθησε από τον ίδιο.

Στις 3 Απριλίου του 1934, στη Φλωρεντία, ο Α. Segovia εκτελεί για πρώτη φορά τα έργα *Variaciones Atraverso i Secoli* (Mario Castelnuovo-Tedesco) και *Sonatina Meridional* (Manuel Ponce, γράφτηκε το 1932). Μετά το ρεσιτάλ αυτό, η αίτηση του προς τον Μ. Castelnuovo-Tedesco για τη σύνθεση ενός έργου τεσσάρων μερών ανταποδόθηκε από αυτόν με τη σύνθεση *Sonata (Omaggio a Boccherini)*, Op. 77, η οποία έκανε τη πρεμιέρα της στο Παρίσι (1935).

Τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς, ο Romero y Fernández εκδίδει στο Μπουένος Άιρες το εγκυκλοπαιδικό *Diccionario de Guitarristas* του Domingo Prat (Ισπανία, 1886-1944) σε περιορισμένη έκδοση 1605 αντιτύπων (το καθένα υπογεγραμμένο από τον ίδιο το συγγραφέα).

Στο πανηγυρικό ρεσιτάλ της 4ης Ιουνίου του 1935 στο Παρίσι, ο Α. Segovia εκτελεί τη μεταγραφή του πάνω στη *Chaconne* του J. S. Bach (από τη *Partita σε Ρε μινόρε*, BWV 1004). Ο ίδιος ισχυριζόταν ότι δούλεψε μανιωδώς πάνω στη *Chaconne* από το 1927. Η είσοδος ενός τέτοιου έργου στο κιθαριστικό ρεπερτόριο οδήγησε σε μια σημαντική πρόοδο, χαράζοντας μια καθοριστική γραμμή για όσους είχαν προσδοκίες καριέρας και ήθελαν να αποδείξουν τη δεξιοτεχνία τους.

Όπως κατά τη δεκαετία του '20 άλλαξε το εύρος των εκδόσεων για κιθάρα, έτσι και η σταθερή συσσώρευση των εκδόσεων του Α. Segovia συνέχισε στην ίδια κατεύθυνση στη δεκαετία του '30.

Δημοσιευμένες εκδόσεις του Segovia κατά τη χρονική περίοδο 1930-1935:

1930: J. S. Bach:	<i>Siciliana</i> (από τη <i>Sonata in G minor</i> , BWV 1001), <i>Sarabande</i> (από την <i>Partita in B minor</i> , BWV 1002).
F. Schubert:	<i>Three Little Waltzes</i> .
L. V. Beethoven:	<i>Minuetto</i> , (all publ. Union Musical Española, Madrid).
M. Ponce:	<i>Preludes 1-6</i> , Schott, G.A. No.124, <i>Preludes 7-12</i> , G.A. No. 125.

- J. Turina: *Ráfaga*, G.A. No.128
- J. Manén: *Fantasia-Sonata*, G.A. No.129.
- 1931: F. Sor: *Variations on a Theme of Mozart, Op. 9*,
G.A. No. 130.
- M. Ponce: *Estudio*, G.A. No.131,
Variations on "Folia de España » and Fugue,
G.A. No.135.
- F. M. Torroba: *Pièces caractéristiques*, Vol. I, G.A. No.133
Pièces caractéristiques, Vol. II, G.A. No.134.
- F. Mendelssohn: *Romanza sin Palabras, Op. 31, No.3*, Ricordi,
Buenos Aires.
- 1932: J. Turina: *Sonatina*, G.A. No.132.
- M. Castelnuovo-Tedesco: *Variations à travers les siècles*, G.A. No.137.
- 1933: G. F. Handel: *Air (Suite X)*.
- R. Schumann: *Canción silvestre, Mayo, buen Mayo*.
- E. Grieg: *Canto del Campesino*.
- J. Haydn: *Minuetto*.
- F. Mendelssohn: *Romanza sin Palabras, Op. 19, No. 4*,
(all UMP).
- 1934: J. S. Bach: *Chaconne*, G.A. No.141.
- 1935: J. Haydn: *Minuet from G minor Quartet (Hoboken III:75)*,
G.A. No.139.
- M. Castelnuovo-Tedesco: *Sonata (Ommagio a Boccherini), op. 77*,
G.A. No.149.
- F. Chopin: *Mazurka, Op. 63, No. 3*, G.A. No.142.
- J. S. Bach: *Pieces from the Notebook of Anna Magdalena*
Bach, G.A. No.142.
- J. Kuhnau: *4 Petits Morceaux*, G.A. No.143.
- D. Scarlatti: *Sonata in A minore*, G.A. No.144.

J. S. Bach:	<i>Prelude and Fugue</i> , (BWV 998), G.A. No.145.
C. P. E. Bach:	<i>La Xénophone, La Sibille</i> , G.A. No.146.
C. P. E. Bach:	<i>Siciliana</i> , G.A. No.147.
G. F. Handel:	<i>8 Aylesford Pieces</i> , G.A. No.148.

* * *

ΤΑ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (1936-1938)

Τα δύο χρόνια που προηγήθηκαν του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, με τις έντονες αναταραχές και τα προαισθήματα μεγάλης καταστροφής, αποτέλεσαν πηγή αξιοθαύμαστης δημιουργικότητας για συνθέτες κιθαριστικής μουσικής. Πολλά από τα έργα που γράφτηκαν εκείνους τους δύσκολους μήνες αποδείχθηκαν έργα διαχρονικής αξίας.

Το 1938 ο Joaquín Rodrigo (Ισπανία, 1901-1999) συνέθεσε το δεύτερο κομμάτι του για σόλο κιθάρα, *En los Trigales*, (πρώτο ήταν το *Zarabanda lejana*, το 1926), που αφιέρωσε χρόνια αργότερα στο Narciso Yepes (Ισπανία, 1927-1997).

Την ίδια χρονιά, με αφορμή μια συνάντηση στο Παρίσι, ο Regino Sáinz de la Maza (Ισπανία, 1896-1981) προτείνει στο J. Rodrigo να γράψει ένα κονσέρτο για κιθάρα. Η ιδέα τον ενθουσιάζει και αποδέχεται. Πρόκειται για το περίφημο *Concerto de Aranjuez* (1939) που έμελλε να αποτελέσει το γνωστότερο έργο για κιθάρα και ορχήστρα παγκοσμίως το οποίο και του αφιερώθηκε.

* * *

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1939-1945)

Το 1939 ο οίκος Schott δημοσιεύει διάφορες νέες εκδόσεις του A. Segovia:

- G.A. 151: M. Ponce: *Sonatina meridional*
- G.A. 152: I. Albéniz: *Tango*
- G.A. 153: G. Benda: *2 Sonatinas*
- G.A. 154: L. Couperin: *Passacaglia*
- G.A. 157: G. Frescobaldi: *Aria con Variazioni detta 'La Frescobalda'*
- G.A. 158: G. Frescobaldi: *5 Pieces*
- G.A. 159: A. Mudarra: *Romanesca*
- G.A. 160: J.-P. Rameau: *2 Minuetti*
- G.A. 161: C. F. Schale: *2 Minuetti* (with J.F. Wenkel), *Musette*
- G.A. 162: J. B. Vanhall: *Cantabile*
- G.A. 163: J. B. Vanhall: *Minuetto*

Το καλοκαίρι του 1939 ο M. Castelnuovo-Tedesco ολοκληρώνει το νέο του Κονσέρτο για Κιθάρα, το οποίο πρωτοπαρουσιάζεται από τον A. Segovia στο Μοντεβιδέο της Ουρουγουάης στις 28 Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς.

Το 1940 ο H. Villa-Lobos επισκέπτεται τον A. Segovia με "έξι Πρελούδια για κιθάρα" (πέντε συνολικά, το ένα χάθηκε), τα οποία θα αναγνωρίζονταν σύντομα σαν μερικά από τα καλύτερα έργα για κιθάρα που γράφτηκαν ποτέ. Τα *Preludes Nos 3 & 4* παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά από τον κιθαρίστα Abel Carlevaro (Ουρουγουάη, 1916-2001) στις 11 Δεκεμβρίου του 1943.

Στις 9 Νοεμβρίου του 1940, το *Concierto de Aranjuez* του J. Rodrigo έκανε τη πρεμιέρα του στη Βαρκελώνη (με ακόλουθες εκτελέσεις στο Μπιλμπάο και τη Μαδρίτη) από το R. Sáinz de la Maza, στον οποίο ο συνθέτης το είχε αφιερώσει. Η σύνθεση του J. Rodrigo αξιοποίησε τα μέσα της κιθάρας με πρωτοφανή δυναμική και πολυπλοκότητα μέσα σε ορχηστρικό πλαίσιο. Σε εκτελεστικό επίπεδο, το Κονσέρτο ανέβασε τον πήχη, λόγω τόσο των τεχνικών όσο και των εκλεπτυσμένων ερμηνευτικών απαιτήσεων του.

Εν τω μεταξύ, ο Α. Segovia εκτελεί για πρώτη φορά το *Concierto del Sur* του Μ. Ponce στο Μοντεβιδέο (Οκτώβριος, 1941) υπό τη διεύθυνση του ίδιου του συνθέτη.

* * *

ΤΑ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (1945-1949)

Η μνημειώδης μεταγραφή που έκανε ο Ε. Pujol σε ολόκληρο το *Los seys libros del Delphin* του L. de Narváez, εκδόθηκε το 1945. Ακολούθησαν παρόμοιες εκδόσεις με μουσική των Α. Mudarra (1949) και Ε. de Valderrábano (1965). Οι εκδόσεις αυτές έκαναν γνωστή την ιστορία της vihuela και αποτέλεσαν ορόσημο για την ακαδημαϊκή σπουδή της κιθάρας.

Το 1945, ο Α. Segovia δημοσιεύει τις *Είκοσι Σπουδές για Κιθάρα* του F. Sor. Οι σημαντικές αυτές σπουδές, μεγάλης αξίας από μουσικής και τεχνικής πλευράς, επιχειρούν να πετύχουν "τη χρυσή τομή μεταξύ μεθόδου εκμάθησης και μουσικής ομορφιάς". Η συγκεκριμένη έκδοση έμελλε να επηρεάσει γεννεές σολίστ και σπουδαστών.

Σημαντικό γεγονός στην ιστορία της κιθάρας αποτέλεσε η ίδρυση του περιοδικού, *The Guitar Review* (1946), από λάτρεις του οργάνου στη Νέα Υόρκη, με πρόθεση "να βγει η κλασική κιθάρα από την αφάνεια και να επανακτίσει τη θέση που της αρμόζει στο κόσμο της μουσικής". Η κιθάρα είχε πια τη δική της περιοδική έκδοση μέσω της οποίας εξέφραζε τον παλμό και τις φιλοδοξίες των εκτελεστών της. Το *Guitar Review* παρέμεινε στενά συνδεδεμένο με την προώθηση της οπτικής του Α. Segovia για τη μουσική.

Για να ενισχυθεί αυτό ακόμα περισσότερο ιδρύθηκε αργότερα την ίδια χρονιά ένας "Σύλλογος Segovia" στη Washington D.C., υπό την διεύθυνση του Sophocles Papas. Ο Σύλλογος αυτός είχε ως στόχο "τη διεύρυνση του κύκλου αυτών που εκτιμούσαν τη κιθάρα ως σοβαρό μουσικό όργανο και ως μέσο εκτέλεσης εκλεπτυσμένης μουσικής". Για τον ίδιο σκοπό δημοσιευόταν ένα τριμηνιαίο δελτίο που ασχολούταν με θέματα συναυλιών, ηχογραφήσεων και εκδόσεων.

Το 1947, αποσπάσματα της αυτοβιογραφίας του Segovia, *La Guitarra y Yo*, δημοσιεύτηκαν στα Ισπανικά και στα Αγγλικά στο τέταρτο τεύχος του *Guitar Review*. Τα εισαγωγικά κεφάλαια (μερικώς διαφορετικά από αυτά της αυτοβιογραφίας που εκδόθηκε σε βιβλίο το 1976) επικεντρώνονταν κυρίως στη μουσική του σπουδή και το πρώιμο ρεπερτόριο του.

* * *

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (1950-1956)

Το 1950 ο M. Castelnuovo-Tedesco συνθέτει τα έργα *Quintetto, Op. 143*, για κιθάρα και κουαρτέτο εγχόρδων, και *Fantasia, Op. 145*, για κιθάρα και πιάνο. Αυτά τα έργα ήρθαν να καλύψουν ένα κενό που υπήρχε μέχρι τότε στη σύγχρονη μουσική δωματίου για κιθάρα και έγχορδα και διεύρυναν τις κατεστημένες αντιλήψεις για τις δυνατότητες της κιθάρας.

Το 1952 το περιοδικό *The Guitar Review* μπορούσε πλέον να διαφημίσει LP 33 στροφών με ηχογραφήσεις κιθάρας που περιλάμβαναν "τη καλύτερη μουσική που ηχογραφήθηκε ποτέ από παγκόσμιας φήμης κιθαρίστες", με άλμπουμ των José Rey de la Torre (Κούβα, 1917-1995), Felix Argüelles, Carlos Montoya (Ισπανία, 1903-1993), Vicente Gómez (Ισπανία, 1911-2002), Julio Martínez Oyanguren (Ουρουγουάη, 1901-1973) και πέντε LP του A. Segovia.

Την ίδια χρονιά, ο A. Segovia γράφει ένα πρόλογο για την έκδοση των *Douze Études* του H. Villa-Lobos, οι οποίες παρ' ότι γράφτηκαν το 1929 εκδόθηκαν το 1950. Τις περιγράφει ως "εκπληκτικά αποτελεσματικές μεθόδους για ανάπτυξη της τεχνικής του κάθε χεριού, οι οποίες ταυτόχρονα εκφράζουν μια μουσική ομορφιά".

Ο H. Villa-Lobos ολοκληρώνει το *Concerto for Guitar* το 1951, αλλά το έργο για διάφορους λόγους κάνει τη πρεμιέρα του το 1956.

Το 1954 ο J. Rodrigo γράφει τη *Fantasia para un Gentleman* (*Fantasia for a Gentleman*). Αυτό το πλήρες έργο για κιθάρα και ορχήστρα, αφιερωμένο στον A. Segovia, βασίζεται σε θέματα του G. Sanz. Η πρεμιέρα του κονσέρτου συνέπεσε με την 30ή επέτειο από το ντεμπούτο του A. Segovia στις Ηνωμένες Πολιτείες (8 Ιανουαρίου του 1928).

* * *

ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ (1956-1959)

Το 1956 ο συνθέτης Reginald Smith Brindle (Αγγλία, 1917-2003) έγραψε το *El Polifemo de Oro*, ένα τετραμερές έργο εμπνευσμένο από αντίστοιχες "ποιητικές αναφορές του Federico García Lorca (Ισπανία, 1898-1936) στη κιθάρα". Παρά την ισπανική του έμπνευση, το έργο κατάφερε να αποδεσμευτεί από το ύφος, τη δομή και τη τεχνική της παραδοσιακής ιβηρικής μουσικής για κιθάρα. Πρωτοπαρουσιάστηκε από τον J. Bream τον Απρίλιο του 1958 και σύντομα απέκτησε το κύρος κλασικού έργου.

Εξέχοντες συνθέτες ήδη εξερευνούσαν τις ηχητικές δυνατότητες της κιθάρας από τη δική τους σκοπιά. Ο συνθέτης Darius Milhaud (Γαλλία, 1829-1974) ολοκλήρωσε στις 26 Νοεμβρίου του 1957 τη *Segoviana*, *op. 366*.

Την ίδια χρονιά, ο συνθέτης Ernst Krenek (Αυστρία, 1900-1991), υποστηρικτής των σειριακών τεχνικών του Arnold Schoenberg (Αυστρία, 1874-1951), συνέθεσε το ένα και μοναδικό του έργο για κιθάρα, τη *Suite*, *Op. 164*. Η σουίτα δεν έγινε ποτέ διάσημη μεταξύ των κιθαριστών αλλά ο τρόπος χρήσης των ηχοχρωμάτων της κιθάρας πέρασε σε διάφορα ορχηστρικά έργα.

Ο Maurice Ohana (Γαλλία, 1914-1992) συνέθεσε το 1955 το *Tiento*, ένα έργο ισπανικού ύφους αλλά με μοντέρνα γλώσσα. Ξεκινά με μια αναφορά στο θέμα του *La Folia* που οδηγεί σε ρυθμό habanera, ενώ η μελωδική γραμμή νοσταλγικά θυμίζει το *Homenaje, Pour le Tombeau de Debussy* του M. de Falla. Το τρίτο μέρος ανατρέχει σε ένα θέμα από το *Harpsichord Concerto* του τελευταίου. Ο συνθέτης συνδυάζει με μαεστρία αυτές τις

ιδέες και το έργο ολοκληρώνεται με ένα έντονο σημείο στο οποίο υπάρχει ισοκράτημα και συνεχής ρυθμική υπόκρουση.

Δύο χρόνια αργότερα, ο M. Ohana ολοκλήρωσε το έργο του *Tres Gráficos* για κιθάρα και ορχήστρα. Έγραψε επίσης την επταμερή σουίτα *Si le jour paraît...* (1963) για δεκάχορδη κιθάρα, ένα έργο για αρκετό καιρό παραμελημένο λόγω της έλλειψης εκτελεστών αυτού του οργάνου.

Το 1959, ο διαπρεπής συνθέτης Goffredo Petrassi (Ιταλία, 1904-2003) έγραψε το έργο *Suoni Notturni*. Ο Ernesto Bitetti (Αργεντινή) που ηχογράφησε το έργο τη δεκαετία του '70, περιγράφει το κομμάτι ως "μια αλληλουχία τονικών και ατμοσφαιρικών ευρημάτων που του δίνει πετυχημένα ένα μυστηριακό ύφος". Ωστόσο, όταν εκδόθηκε το 1961, η σύνθεση έκανε μικρή εντύπωση στους σολίστ παρά τις τονικές της δυνατότητες. Ήταν, όσον αφορά τη κιθάρα πάντα, μπροστά από την εποχή της, με τεχνάσματα και ατμόσφαιρα που προετοίμασαν τον ερχομό για το *Nocturnal after John Dowland, Op. 70* του Benjamin Britten (Αγγλία, 1913-1976).

* * *

ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ (1961-1964)

Το 1961 ο J. Rodrigo αφιέρωσε στον Alirio Diaz (Βενεζουέλα, 1923-) το έργο του *Invocation et Danse (Hommage à Manuel de Falla)*, το οποίο έλαβε το πρώτο βραβείο στο Coupe Internationale de Guitare το 1961, υπό την αιγίδα του Radio Télévision Française. Το ιδιαίτερα απαιτητικό αυτό έργο, αν και ηχογραφήθηκε από τον A. Diaz (1964), σπάνια επιλεγόταν από εκτελεστές μέχρις ότου ο J. Bream το πρόσθεσε στο ρεπερτόριο του 1983. Από τότε παίζεται πολύ συχνά.

Το 1962 ο Άγγλος συνθέτης J. W. Duarte (Αγγλία, 1919-2004) αφιέρωσε το έργο του *English Suite, Op. 31* "στον Andrés Segovia και τη γυναίκα του με την ευκαιρία του γάμου τους".

Το 1963 δημοσιεύτηκε η έκδοση του A. Segovia για το έργο του J. Rodrigo, *Tres piezas españolas*. Το έργο του A. Segovia για την διεύρυνση του ρεπερτορίου της κιθάρας έφτανε σχεδόν στο τέλος του. Η *Fantasia para un Gentilhombre* θα αποτελούσε την τελευταία από τις εκδόσεις του (1964).

Στις 12 Ιουνίου του 1964, ο J. Bream πρωτοπαρουσίασε το έργο του Benjamin Britten, *Nocturnal after John Dowland, Op. 70*, στο Σάφοκ της Αγγλίας. Το συγκεκριμένο κομμάτι, μαζί με άλλα κομμάτια σύγχρονης εποχής που προσεκτικά συγκέντρωσε ο ίδιος, επρόκειτο να φέρουν επαναστατικές αλλαγές στο καθιερωμένο κιθαριστικό ρεπερτόριο. Η πρεμιέρα του *Nocturnal* θα σηματοδοτούσε το ξεκίνημα μια νέας εποχής στην εξέλιξη της κιθάρας. Εκδόθηκε το 1965 και έθεσε νέες τεχνικές και ερμηνευτικές προκλήσεις, επιβάλλοντας στους κιθαρίστες να αναθεωρήσουν τη μέχρι τώρα μουσική τους αντίληψη. Η ιστορική σημασία της σύνθεσης του B. Britten δεν άργησε να φανερωθεί στον κιθαριστικό κόσμο.

Την ίδια στιγμή, ο υπόλοιπος σύγχρονος κόσμος βρισκόταν στον απόηχο μιας άλλης επανάστασης. Οι αρχές της δεκαετίας του '60 έφεραν την άνοδο της δόξας των Beatles και την κυριαρχία της pop μουσικής στα media και στην κοινή γνώμη. Το φαινόμενο της Beatlemania ξεκινά εκείνη την εποχή. Το single *Love Me Do*, έφτασε στο Top 20 το Δεκέμβριο του 1962, και το *Please Please Me* ήταν στη κορυφή των charts στις αρχές του 1963. Τα τραγούδια *I Want To Hold Your Hand* και *She Loves You* έγιναν επίσης επιτυχίες του 1963. Ένα νέο πολιτισμικό κύμα έκανε αισθητή τη παρουσία του. Προς μεγάλη έκπληξη κριτικών της δεκαετίας του '60, με το πέρασμα των χρόνων οι pop αστέρες της δεκαετίας απέκτησαν απρόσβλητο κύρος ως είδωλα της εποχής.

Το 1963, πολλοί κλασικοί και τζαζ μουσικοί δεν είχαν συνειδητοποιήσει ακόμα τον αντίκτυπο της pop μουσικής, και αντιμετώπιζαν τους Beatles ως ένα είδος εφήμερης μόδας. Οι εκφάνσεις της pop κουλτούρας και η αποδοχή τους από τους νέους που αναζητούσαν κατάλληλα πρότυπα, θεωρήθηκε ότι είχαν να κάνουν περισσότερο με την εικόνα, τις καινοτομίες, τα είδωλα και τις προσωπικότητες παρά με τη μουσική.

Καθώς η pop μουσική το 1964 εδραίωνε την επιρροή της σε χιλιάδες ανθρώπους παγκοσμίως, η νέα γενιά κιθαριστών διαμόρφωνε την καλλιτεχνική της ταυτότητα και τις

μελλοντικές της φιλοδοξίες. Παρά το γεγονός ότι η pop κουλτούρα κέρδιζε εντυπωσιακά έδαφος, η κιθάρα δε θα σταματούσε την εντυπωσιακή πορεία της. Καλλιτέχνες και κοινό θα υποδέχονταν έναν αριθμό εξαιρετικών σύγχρονων συνθέσεων που θα εξασφάλιζαν την πρόοδο της κλασικής κιθάρας.

* * *

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ (1965-1976)

Οι εξελίξεις συνεχίστηκαν με την εμφάνιση του *Faber Guitar Series* (1967), υπό την επιμέλεια του J. Bream, ένα project συγκρίσιμο με το *Segovia's Guitar Archive Series* στις αρχές της δεκαετίας του '20. Την ίδια στιγμή, η ιστορική έρευνα συνεχιζόταν και το σύγχρονο ρεπερτόριο επεκτεινόταν. Μερικά από τα έργα που γράφτηκαν για τον J. Bream, από το 1968 ως το 1976, είναι τα εξής:

- 1968: *Five Impromptus*, R. R. Bennett
- 1969: *Soliloquy*, T. Wilson
- 1970: *Paseo*, P. R. Fricker
Fantasy, M. Arnold
Concerto for Guitar and Chamber Ensemble, R. R. Bennett
Theme and Variations, L. Berkeley
- 1971: *Five Bagatelles for Guitar*, W. Walton
Elegy, A. Rawsthorne
- 1974: *Guitar Concerto, Op. 88*, L. Berkeley
Five, Op. 61, H. Searle
- 1976: *Royal Winter Music*, H. W. Henze

Το Νοέμβριο του 1971, ο John Williams (Αυστραλία, 1941-) παρουσίασε για πρώτη φορά το *Guitar Concerto* του André Previn (Γερμανία, 1929-), που συμβολίζει τη διαμάχη του ήχου της κλασικής κιθάρας ενάντια στη δυναμική ενός τζαζ συνόλου.

Από το 1970 κι έπειτα, ο κιθαρίστας και λόγιος Angelo Gilardino (Ιταλία, 1941-) επιμελήθηκε πολλές εκδόσεις σύγχρονης μουσικής. Σύντομα θα έκαναν την εμφάνισή τους πάνω από ογδόντα συνθέτες διάφορων εθνικοτήτων. Μεταξύ των πρώτων του εκδόσεων υπήρχαν κομμάτια του J. W. Duarte, του οποίου οι συνθετικές δραστηριότητες για κιθάρα ξεκίνησαν το 1945 και συνεχίστηκαν εκτενώς.

Καθώς όλη η μουσική του J. W. Duarte ήταν γραμμένη για κιθάρα, - είτε σόλο είτε ορχηστρική, για βιρτουόζους ή αρχάριους - το μέγεθός της ξεπερνά το αντίστοιχο των περισσότερων άλλων συνθετών για το όργανο, και δημοσιεύτηκε με τα χρόνια από πολλούς διαφορετικούς εκδότες. Ταυτόχρονα, μέσω σχολαστικής έρευνας, έντονης δημοσιογραφικής παρουσίας και τακτικών σχολιασμών, ο J. W. Duarte εργάστηκε γύρω από την κριτική ανάλυση της κιθάρας, μερικές φορές με αμφιλεγόμενα αποτελέσματα. Η προσφορά του όμως δεν έμεινε εκεί. Παρουσίαζε νέες εκδόσεις μεταγραφών για κιθάρα, βιβλίων και διδακτικών εγχειριδίων, διοργάνωνε θερινά προγράμματα διδασκαλίας και συνέχισε το προσωπικό του διδακτικό έργο μέχρι το τέλος της ζωής του. Πάνω από πενήντα κομμάτια του έχουν ηχογραφηθεί από διάφορους καλλιτέχνες.

Το 1971, ο G. Petrassi συνέθεσε το έργο *Nunc*, κάνοντας πολύπλοκη χρήση των διαφορετικών ηχοχρωμάτων της κιθάρας.

Τη δεκαετία του '70, ο Leo Brouwer (Κούβα, 1939-) άρχισε να έλκει την προσοχή και το θαυμασμό του κοινού. Είχε ήδη γράψει αρκετή μουσική για κιθάρα, αλλά τότε άρχισε να εκδίδεται. Όταν η μουσική του ξεπέρασε τα σύνορα της Κούβας του Fidel Castro, οι ευρηματικές και δημιουργικές του ικανότητες γρήγορα εκτιμήθηκαν.

Η συχνότητα με την οποία έγραφε και εξέδιδε έργα του σύντομα θα αυξανόταν. Αλλά μέχρι τη δεκαετία του '70 είχε ήδη γράψει αρκετή και σπουδαία μουσική για κιθάρα ώστε να τύχει μεγάλης αποδοχής όταν το έργο του έγινε ξαφνικά διαθέσιμο μέσα σε διάστημα λίγων χρόνων.

Στις 27 Νοεμβρίου του 1976 στη Γουάσινγκτον, ο Carlos Barbosa-Lima (Βραζιλία, 1944-) πρωτοπαρουσίασε τη *Sonata Op. 47* του συνθέτη Alberto Ginastera (Αργεντινή, 1916-1983). Το έργο αυτό σύντομα έγινε αποδεκτό ως ένα εξαιρετικά απαιτητικό αριστούργημα, προς μεγάλην ευχαρίστηση του συνθέτη.

Τον Ιούλιο του 1974, εμφανίστηκε ένα άρθρο του Peter Sensier σχετικό με τον Agustín Barrios Mangoré (Παραγουάη, 1885-1944). Όλα αυτά τα χρόνια η μουσική του ήταν άγνωστη στο ευρύ κοινό, παρ' όλο που οι Laurindo Almeida (Βραζιλία, 1917-1995) και A. Diaz είχαν ηχογραφήσει μερικά έργα του. Αυτό σύντομα θα άλλαζε.

* * *

ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '70, ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΑ ΠΕΥΜΑΤΑ

Τη δεκαετία του '70 συνέβησαν ριζικές αλλαγές στο κόσμο της μουσικής. Από το ενδιαφέρον για σχολαστική έρευνα της μουσικής για τη περίοδο του Μεσαίωνα και έπειτα, προέκυψε μια νέα περιοδική έκδοση, με τίτλο *Early Music*, που πρωτοεμφανίστηκε τον Ιανουάριο του 1973.

Οι αλλαγές που προήλθαν από αυτό το ενδιαφέρον έφεραν μια νέα εποχή, προσφέροντας στους μουσικούς εκτελεστές ακαδημαϊκή κατάρτιση. Ετερόκλητοι μελετητές εστίασαν σε προβλήματα σχετικά με την ανάπτυξη των οργάνων, την ιστορία, το ρεπερτόριο και τη σύγχρονη κατάσταση της κιθάρας.

Ενδιαφέρουσες αλλαγές σημειώθηκαν και σε άλλους τομείς. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι πρωταγωνιστές της κλασικής κιθάρας κρατούσαν κάποια απόσταση από το κόσμο της λαϊκής διασκέδασης και της τζαζ. Εξαίρεση σε αυτό αποτελούσε ο L. Almeida, ο οποίος συνδύασε τη καριέρα στη κλασική κιθάρα με τη τζαζ, αλλά η περίπτωσή του ήταν πολύ σπάνια.

Το 1972 ιδρύθηκε το Βρετανικό περιοδικό *Guitar*, με κύριο στόχο να φέρει κοντά καθαρίστες διαφορετικών στυλ. Στο πρώτο τεύχος του περιοδικού, ο J. Williams φαίνεται να υποστηρίζει αυτό το σκοπό. Άλλωστε ο ίδιος έμπρακτα προσπαθούσε να προσελκύσει ευρύτερο κοινό αναπτύσσοντας άλλες όψεις στο παίξιμό του, με σκοπό να κάνει πιο δημοφιλή τη κλασική κιθάρα. Έτσι, δημιούργησε το γκρουπ Sky που αποτέλεσε βάση για τις αναζητήσεις αυτές. Δίνοντας μια συνέντευξη τον Αύγουστο του 1973, δήλωσε ότι αισθάνεται "πολύ διαφορετικά για τη μουσική απ' ότι ο A. Segovia".

Η μουσική άποψη του Segovia είναι πολύ κάθετη: της λείπει η ένταση και η πρωτοπορεία. Αρκείται στους όμορφους ήχους. Πάντα ήταν και παραμένει ένα όμορφο στυλ. Αντίθετα, η αίσθησή μου είναι πιο άμεση και πάντα είχα αυτή την εσωτερική ένταση ακόμα και στα πιο ήρεμα κομμάτια.

Έτσι, δημιουργήθηκε ένα ιδεολογικό χάσμα γενεών μεταξύ των κιθαριστών που δε μπόρεσε ποτέ να λυθεί. Περιοδικά που δε μπόρεσαν να προσαρμοστούν στις συνεχείς αλλαγές των μουσικών αντιλήψεων έχασαν έδαφος. Το 1973, το *Guitar News* (έτος ίδρυσης, 1951) δημοσίευσε το τελευταίο του τεύχος, ενώ το *BMG (Banjo, Mandolin, Guitar)*, έτος ίδρυσης, 1903) αντιμετώπισε οικονομικές δυσκολίες οι οποίες οδήγησαν στον τερματισμό του, τον Απρίλιο του 1976.

Το 1974, ο Harvey Turnbull δημοσίευσε το βιβλίο *The Guitar from the Renaissance to the Present Day*, το οποίο περιέχει μια εμπειρισταωμένη μελέτη του (όπως και το *Early Music*). Η ακαδημαϊκή ενασχόληση με την ιστορία της κιθάρας από την Αναγέννηση και έπειτα ήταν ο μόνος δρόμος για την ανακάλυψη του ρεπερτορίου της κάθε εποχής και την συνειδητοποίηση ότι η τετράχορδη κιθάρα, η vihuela, η Μπαρόκ κιθάρα, η κιθάρα του πρώιμου 19ου αιώνα, και ούτω καθεξής, αποτελούσαν ξεχωριστούς και συγκεκριμένους τύπους οργάνων. Έτσι, η μετά-Torres κλασική κιθάρα έπαψε να θεωρείται το καταλληλότερο μέσο εκτέλεσης μουσικής για κιθάρα όλων των περιόδων.

Το ξεκίνημα της περιοδικής έκδοσης *The Soundboard*, του Αμερικάνικου Ιδρύματος Κιθάρας (Guitar Foundation of America - GFA) έδωσε περαιτέρω ώθηση στην ανάλυση της ιστορίας της κιθάρας. Το πρώτο τεύχος (το Φεβρουάριο του 1974) περιείχε το άρθρο *Research in Progress* (Έρευνα σε Εξέλιξη) καλύπτοντας ευρύ φάσμα εργασιών. Το Νοέμβριο του 1984, το *Soundboard* ανακοίνωσε την ίδρυση του *Il Fronimo*, μιας νέας

περιοδικής έκδοσης για κιθάρα, υπό την επιμέλεια του Ιταλού ακαδημαϊκού Ruggero Chiesa. Άλλα περιοδικά αφιερωμένα στην κλασική κιθάρα που εμφανίστηκαν αργότερα, ήταν τα εξής: *Gitarre und Laute* (Γερμανία, 1979), *Les Cahiers de la Guitare* (Γαλλία, 1982) και *Classical Guitar* (Αγγλία, 1982).

Η ενδεδειγμένη αυτή ακαδημαϊκή δραστηριότητα είχε ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο αριθμό προσεκτικά επιμελημένων εκδόσεων, με έργα διάφορων συνθετών από το 16ο ως τις αρχές του 19ου αιώνα. Επίσης κυκλοφόρησαν νέες μεταγραφές έργων του J. S. Bach.

Συνέχεια για το βλέμμα των κριτικών είχαν οι γνωστοί στο κοινό Ισπανοί συνθέτες. Η προσαρμογή του Manuel Barrueco (Κούβα, 1952-) στη *Suite Española, Op. 47* του I. Albéniz έφερε διαχρονικά κομμάτια συναυλιών, όπως τα *Granada, Sevilla*, πολύ πιο κοντά στην αυθεντική σύνθεση απ' ό,τι οι παραδοσιακές μεταγραφές των F. Tárrega και A. Segovia. Έτσι, ξεκίνησε ένας προσεκτικός επαναπροσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο αυτή η μουσική θα μπορούσε να ακουστεί στη κιθάρα. Οι ερμηνείες του M. Barrueco σε έργα των I. Albéniz και E. Granados αποτέλεσαν πρότυπο για μεταγενέστερους κιθαρίστες.

Ο J. Williams που είδε τις ερμηνείες του M. Barrueco σε αυτά τα έργα, να "επισκιάζουν τις κλασικές ηχογραφήσεις του A. Segovia με τις οποίες μεγάλωσε", αποφάσισε να αφιερώσει ένα δίσκο εξ ολοκλήρου στη μουσική του I. Albeniz (1981). Η διαδικασία αναθεώρησης και βελτίωσης αυτού του ρεπερτορίου συνεχίστηκε με την ηχογράφιση του J. Bream των δικών του μεταγραφών στα ίδια έργα.

* * *

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ANTONIO LAURO (1970-1986)

Ο Antonio Lauro (Βενεζουέλα, 1917-1986), σπούδασε σύνθεση με το Vicente Emilio Sojo (Βενεζουέλα, 1887-1974) και κιθάρα με το Raúl Borges (Βενεζουέλα, 1882-1967), δάσκαλο του A. Diaz. Παρότι αρχικά πιανίστας, προτίμησε να γράψει για την κιθάρα.

Προκάλεσε για πρώτη φορά το ενδιαφέρον σε διεθνές επίπεδο με την παρουσία του *Vals Venezolano No. 3* στο δισκογραφικό ντεμπούτο του J. Williams, το 1958. Ακολούθησε η δημοσίευση των έργων *Quatro Valses Venezolanos, Suite Venezolana* (1963), *El Marabino, Carora, Angostura, María Luisa* (1968) και *Variations on a Venezolean Children's Song* (1969) (έκδ. Diaz, Broekmans & van Poppel, Amsterdam), τα οποία ώθησαν τη δημοσιότητα του Lauro σε νέα ύψη. Σε αυτό συνετέλεσαν οι αποδόσεις του Alirio Diaz. Άλλα γνωστά κομμάτια ήταν η *Sonata* (εκδ. 1975) και το βιρτουόζικο *Seis por Derecho* (1977).

Το 1980 κυκλοφόρησε ο δίσκος *David Russel plays Antonio Lauro* (GMR 1001), που ήταν η πρώτη ηχογράφηση με μουσική αποκλειστικά του A. Lauro. Από τότε, πολλές εκτελέσεις και ηχογραφήσεις ακολούθησαν.

Παρότι πλέον οι συνθέσεις του δεν εκπλήσσουν μουσικά, αντιπροσωπεύουν (όπως στη περίπτωση των F. Tárrega, A. Barrios Mangoré και H. Villa-Lobos) τη διαχρονική κιθαριστική παράδοση και παραμένουν ευφάνταστες.

* * *

ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980

Οι τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα αποδείχτηκαν παραγωγικές για τη σύνθεση κιθάρας. Πολλά από τα νέα έργα που προήλθαν από νεαρούς συνθέτες και κιθαρίστες συνδύαζαν δεξιοτεχνία με ιμπρεσιονισμό και ασυνήθιστα εφέ.

Το έργο *A l' Aube du Dernier Jour* του κιθαρίστα Francis Kleynjans (Γαλλία, 1951-) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ιμπρεσιονιστικής γραφής. Η σύνθεση κέρδισε το βραβείο της 22ης διοργάνωσης του Radio France το 1980. Αποδίδονται συμβολικά οι τελευταίες ώρες ενός καταδικασμένου άνδρα - οι ήχοι ενός ρολογιού, ο βηματισμός προς το

μέρος της εκτέλεσης, οι χτύποι καρδιάς και ο ήχος από τη πτώση της λεπίδας από τη γκιλοτίνα.

Στις 24 Οκτωβρίου του 1980, η σουίτα του συνθέτη Nikita Koshkin (Ρωσία, 1956-) *The Prince's Toys*, έκανε τη πρεμιέρα της στο Παρίσι. Εδώ απεικονίζεται ένας νεαρός πρίγκηπας του οποίου τα παιχνίδια ζωντανεύουν, προτού εξαφανιστούν (μαζί με το πρίγκηπα) εξαιτίας μιας μυστηριώδους νεράιδας. Ο συνθέτης χρησιμοποιεί ιδιοφυσείς κρουστούς ήχους, *pizzicato* εφέ και αντισυμβατικές τεχνικές για να αναπαραστήσει το *Κουρδιστό Μαϊμουδάκι*, τα *Στρατιωτάκια*, κλπ.

Επίσης δημοφιλές είναι το έργο του, *Usher Waltz*, εμπνευσμένο από το έργο του συγγραφέα-ποιητή Edgar Allan Poe (Η.Π.Α., 1809-1849), *The Fall of the House of Usher*. Ο J. Williams θεωρεί αυτό το έργο πιθανότατα ως το δραματικότερο του κιθαριστικού ρεπερτορίου. Ο ίδιος σχολιάζει ότι "κατά κάποιο τρόπο φέρνει στη μνήμη τον Chopin και το Shostakovich", επειδή συνδυάζει "μουσική δομή και δυναμική κιθαριστική γραφή για να πετύχει εντυπωσιακό αποτέλεσμα".

Εν τω μεταξύ, η φήμη του Leo Brouwer εκτοξεύτηκε σε μεγαλύτερα ύψη τη δεκαετία του '80 με μια πλούσια παραγωγή συνθέσεων. Παρακάτω αναφέρονται μερικές από αυτές:

- *El Decameron Negro* (1981), (Editions Musicales Transatlantiques, Paris, 1983)
- *Preludios epigramáticos* (1981), (Editions Musicales Transatlantiques, Paris, 1984)
- *Danza del Altiplano*, (Max Eschig, Paris, 1984)
- *Variations sur un thème de Django Reinhardt* (1984), (Editions Musicales Transatlantiques, Paris, 1985)
- *Paisaje Cubano con rumba*, για τέσσερις κιθάρες (1985), (Ricordi, Milan, 1986)
- *Retrats Catalans*, για κιθάρα και μικρή ορχήστρα (1983), (Eschig, 1987)
- *Paisaje Cubano con campanas* (1986), (Ricordi, Milan, 1988)
- *Concierto Elegiaco (Concerto No. 3)* για κιθάρα και ορχήστρα (1985-86), (Eschig, 1989)

- *Concerto No. 4 (de Toronto)* (1987), (Doberman-Yppan, Quebec, 1990)
- *Sonata* (1990) (Opera Tres, Ediciones Musicales, Madrid, 1991)

Από τα παραπάνω, το *El Decameron Negro*, αφιερωμένο στη Sharon Isbin (Η.Π.Α., 1956-), εξελίχθηκε σε ένα από τα πιο πολυπαιγμένα κομμάτια. Τα τρία του μέρη (*The Warrior's Harp*, *The Flight of the Lovers through the Valley of Echoes*, *The Ballad of the Maiden in Love*) βασίστηκαν σε αφρικανικές ιστορίες που συνέλεξε ο ανθρωπολόγος και συγγραφέας Leon Frobenius και ανύψωσαν τον κιθαριστικό ιμπρεσιονισμό σε νέα επίπεδα.

Ο J. Bream πρωτοπαρουσίασε στις 27 Ιανουαρίου του 1991 την ιδιαίτερα απαιτητική και αφιερωμένη σε αυτόν *Sonata* του L. Brouwer, στο Wigmore Hall του Λονδίνου.

Κατά τη δεκαετία του '90, η ροή της συνθετικής παραγωγής του L. Brouwer συνεχίστηκε με διάφορα κονσέρτα. Αυτά ήταν τα *Concierto de Helsinki*, *Concierto de Volos* (και τα δύο γραμμένα το 1996) και το *Concierto de Havana* (1998).

Κάποια σολιστικά κομμάτια του για κιθάρα εκδόθηκαν τη δεκαετία αυτή. Μεταξύ αυτών ήταν και τα *Rito de los Orishas* (εκδ. 1993), *HIKA*, *In Memoriam Toru Takemitsu* (1996) και *Paisaje cubano con tristeza* (1999).

Το 1981, ο Άγγλος συνθέτης Peter Maxwell Davies (Αγγλία, 1934-) έγραψε και αφιέρωσε στο J. Bream το *Hill Runes*. Ήταν το πρώτο έργο για σόλο κιθάρα μετά το *Lullaby for Ilian Rainbow* (1972). Ακολούθησε ένα άλλο επίδοξο έργο για σόλο κιθάρα, η *Sonata* (1984), που πρωτοπαρουσιάστηκε από τον Timothy Walker (Ντουρμπάν, 1943-) στο Όρκνεϊ το 1987. Για άλλη μια φορά ο συνθέτης θέλησε να αποφύγει το ισπανικό ύφος.

Η εμφάνιση του έργου *Sienco Piezas* του συνθέτη Astor Piazzolla (Αργεντινή, 1921-1992) το 1981 θα γινόταν το νέο λατινο-Αμερικάνικο συστατικό των προγραμμάτων ρεσιτάλ και θα ερχόταν σε αντίθεση με το λιτό βορειο-Ευρωπαϊκό υφός του P. M. Davies.

Ο A. Piazzolla, πριν αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο γράφονταν τα σύγχρονα αργεντίνικα Τάνγκο, σπούδασε με τη Nadia Boulanger (Γαλλία, 1887-1979) στο Παρίσι.

Ο συμπατριώτης του, Roberto Aussel (Αργεντινή, 1954-), σύντομα θα έκανε γνωστό το κομμάτι μέσω μιας ηχογράφησης του. Αν δεν τον άκουγε ο Α. Piazzolla να ερμηνεύει το έργο *Five Bagatelles* του W. Walton, ο κόσμος της κλασικής κιθάρας θα υπολείπταν της *Tango Suite* για ντουέτο κιθάρας (1984), της *Histoire du Tango* για φλάουτο και κιθάρα (1986) και άλλων έργων που έγραψε εμπνευσμένος από αυτή τη συναυλία. Επιπλέον, διάφοροι σολίστ, με πιο αξιοσημείωτους τους Baltazar Benítez (Ουρουγουάη, 1944-) και Α. Carlevaro, έκαναν διασκευές για κιθάρα σε μερικά από τα καλύτερα κομμάτια του, όπως τα *Verano Porteño*, *Milonga del Angel*, *La Muerte del Angel* και *Adios Nonino*.

Το 1981, ο συνθέτης, κιθαρίστας, επιμελητής και δάσκαλος Α. Gilardino έγραψε τις *Dodici Studi*, έργο που χαρακτηρίστηκε ως “υπερβατικά δεξιοτεχνικό”. Κάθε σπουδή ήταν φόρος τιμής σε ένα συνθέτη, ποιητή ή ζωγράφο, από τον οποίο είχε επηρεαστεί. Ακολούθησαν τέσσερις νέες δωδεκάδες σπουδών (1983, 1984/5, 1986/7, 1988) που προσέφεραν παρόμοιες τεχνικές και εκφραστικές προκλήσεις. Επίσης εξέδωσε δύο βιβλία, *La Tecnica della Chitarra* (1980) και *Manuale di Storia della Chitarra* (τόμος Β), *La Chitarra moderna e contemporanea* (1988), όπως επίσης και τις παρακάτω συνθέσεις:

1985: *Sonata No. 1*

1986: *Sonata No. 2, “Hivern Florit”*

1989: *Variazioni sulla Follia*

1991: *Musica per l’angelo della Melancholia*

1991: *Variazioni sulla Fortuna (studi da John Dowland)*

1992: *Concerto d’ estate*, κιθάρα και κουαρτέτο εγχόρδων

1993: *Concierto de Córdoba*, σόλο κιθάρα και κουαρτέτο κιθάρας

1994 : *Poema d’inverno*, σόλο κιθάρα και ντουέτο κιθάρας

1995: *Concerto d’autunno*, σόλο κιθάρα και μικρή ορχήστρα κιθάρας

1996: *Leçons de Ténèbres*, Κονσέρτο για κιθάρα και ορχήστρα

1997: *Pregchiere per gli innocenti*, φωνή και κιθάρα; *Fiori di novembre*, Κονσέρτο για μαντολίνο, κιθάρα και ορχήστρα

1998: *Concerto Italiano*, τέσσερις κιθάρες και ορχήστρα

1999: *Forgotten Songs*, Επτά μελωδίες πάνω σε μία διάσημη Ρώσο-Ισπανική Romanza, ντουέτο για κιθάρα και διαφορετικά όργανα; *Sonatina-Lied*, φαγκότο και κιθάρα; *La casa delle ombre*, Κονσέρτο για φλάουτο, κιθάρα και έγχορδα.

Το 1982, ο βιρτουόζος σολίστ/συνθέτης Roland Dyens (Τυνησία, 1955-), έγραψε το έργο *Libra Sonatine*. Η ασυνήθιστη ιστορία πίσω από το κομμάτι ήταν η εξής:

"Η *Libra Sonatina* ("Libra" όπως το ζώδιο, ο Ζυγός) γράφτηκε αρχικά για κιθάρα, κοντραμπάσο και κρουστά. Περίοπτη θέση ανάμεσα στα κομμάτια του η *Libra Sonatina* κατάφερε να πάρει μόνο μετά από τη διασκευή της για σόλο κιθάρα.

Τα τρία μέρη της (*India*, *Largo* και *Fuoco*) διηγούνται την ιστορία μιας καρδιακής επέμβασης που ήταν υποχρεωμένος να υποστεί ο συνθέτης. Το *India*, με τις συνεχείς μετρικές αλλαγές του και τα διαφορετικά στυλ, απεικονίζει τους ασύχαστους κτύπους μιας άρρωστης καρδιάς, το *Largo* το στάδιο της νάρκωσης κατά την εγχείρηση και το *Fuoco* τη δύναμη μιας νέας καρδιάς που ξεσπά σαν έκρηξη".

Παρότι δημιουργικότετος συνθέτης, έγινε περισσότερο γνωστός για το έργο του *Tango en Skai*, που ξεκίνησε ως αυτοσχεδιασμός το 1978 και δε δημοσιεύθηκε πριν το 1985. Σύντομα θα έπαιρνε το συναυλιακό ρόλο που κάποτε είχαν στα ρεσιτάλ τα έργα *Choros No. 1* του H. Villa-Lobos και *Venezuelan Waltz No. 3* του A. Lauro - ένα ευχάριστο και πνευματώδες μιτζ.

Το 1983, ο διαπρεπής συνθέτης Elliott Carter (Η.Π.Α., 1908-) δελεάστηκε από τις ηχοχρωματικές δυνατότητες της κιθάρας και έγραψε το έργο *Changes* για σόλο κιθάρα.

Την ίδια χρονιά ο J. Bream πρωτοπαρουσίασε το έργο *The Blue Guitar* του Sir Michael Tippett (Αγγλία, 1905-1998), μια σονάτα για σόλο κιθάρα, στο Ambassador Auditorium της Καλιφόρνια. Έμπνευση για αυτό το έργο στάθηκε ένα ποίημα του Wallace Stevens (Η.Π.Α., 1879-1955), που ήταν στοχασμός στο πίνακα του Pablo Picasso (Ισπανία, 1881-1973), *The Man with the Blue Guitar*. Τα τρία μέρη εκφράζουν θέματα μετάλλαξης, ονειροπόλησης και μαγείας, και εξετάζουν το πώς οι αντιλήψεις της πραγματικότητας αλλάζουν υπό το πρίσμα της τέχνης.

Στη Νέα Υόρκη, μεταξύ της 23ης Νοεμβρίου και της 10ης Δεκεμβρίου του 1983, ο R. R. Bennett συνέθεσε τη *Sonata* για σόλο κιθάρα, την οποία και αφιέρωσε στο J. Bream. Ο δεύτερος την πρωτοπαρουσίασε στις 17 Ιουλίου του 1985, στο Townhall του Τσέλτεναμ. Τα τέσσερα μέρη της σονάτας δε χρησιμοποιούν εξ' ολοκλήρου ιμπρεσιονιστική γλώσσα αλλά εν μέρει είναι επηρεασμένα από την ισπανική μουσική, όπως υποστηρίζει σε μια συνέντευξή του ο ίδιος ο συνθέτης.

Το καλοκαίρι του 1984, ο Štěpán Rak (Τσεχοσλοβακία, 1945-) ξεκίνησε την καριέρα του στην Αγγλία. Γρήγορα αποδείχθηκε ιδιαίτερα χαρισματικός στο διπλό ρόλο του εκτελεστή/συνθέτη. Το μοναδικό του παίξιμο συνδύαζε εξαιρετική ιμπρεσιονιστική εκφραστικότητα και ευφάνταστη δεξιοτεχνία, ενώ το πολύπλευρο συνθετικό ταλέντο του εκτεινόταν σε διαφορετικές μουσικές αντιλήψεις.

Όπως και στη περίπτωση του L. Brouwer, οι μουσικές συνθέσεις του S. Rak ήταν πολυάριθμες πρωτού γίνει διάσημος και, ομοίως, πολλά από τα καλύτερα έργα του εκδόθηκαν μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Δε φοβήθηκε να χρησιμοποιήσει τη κιθάρα αντί για τη δυναμική μιας ολόκληρης ορχήστρας (όπως θα περίμενε κανείς) για την μουσική απεικόνιση βαρυσήμαντων θεμάτων (όπως το επικό έργο του για σόλο κιθάρα, *Hiroshima*). Στη διάρκεια των επόμενων χρόνων, η ιδιαίτερη φύση των συνθέσεών του συνεπήρε το κιθαριστικό κοινό.

Η ανάμειξη του συνθέτη Toru Takemitsu (Ιαπωνία, 1930-1996) με τη κιθάρα, αναδείχθηκε τη δεκαετία του '80. Διάφορες συνθέσεις του από τις αρχές της δεκαετίας του '60, περιείχαν κρουστικούς ήχους κιθάρας. Το 1974 όμως παρουσίασε το πρώτο του έργο για σόλο κιθάρα, *Folios*, το οποίο και αφιέρωσε στον Kiyoshi Shomura. Το επόμενο του έργο για κιθάρα είχε τίτλο *12 Songs for Guitar* (1977). Περιείχε διασκευές τραγουδιών,

όπως το *Summertime* του George Gershwin (Η.Π.Α., 1838-1937) και διάφορα κομμάτια των John Lennon (Αγγλία, 1940-1980) και Paul McCartney (Αγγλία, 1942-).

Η φήμη του ως συνθέτη μουσικής για κιθάρα επεκτάθηκε τη δεκαετία του '80, καθώς οι σολίστ αιχμαλωτίστηκαν από τη μουσική του. Πρεμιέρες και ηχογραφήσεις της μουσικής του εντάθηκαν Κάποιες από αυτές ήταν οι εξής: *Toward the Sea*, (Φεβρουάριος, 1981, Robert Aitken και Leo Brouwer), *To the Edge of Dream*, (Μάρτιος, 1983, Ichiro Suzuki), και *Vers, l'arc-en-ciel, Palma* (2 Οκτωβρίου, 1984, John Williams).

Το έργο του, *All in Twilight, Four Pieces for Guitar* παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στη Νέα Υόρκη (1988) από το J. Bream. Τα κομμάτια δεν έχουν τίτλους, μονάχα ενδείξεις μετρονόμου, παρότι το Νο. II χαρακτηρίζεται ως “Σκοτεινό” και το Νο. IV ως “Ελαφρώς Γρήγορο”. Ο συνθέτης εξηγεί ότι “Η εντύπωση από τον ομότιτλο πίνακα του Paul Klee (Ελβετία, 1879-1940) εκφράζεται μέσω τεσσάρων διαφορετικών μελωδικών γραμμών στη μουσική.”

Το έργο *In the Woods, Three Pieces for Guitar*, που έγραψε κοντά στο τέλος της ζωής του θεωρείται, για το λόγο αυτό, οξείας σημασίας.

Το 1985 ο κιθαρίστας/συνθέτης Carlo Domeniconi (Ιταλία, 1947-) έγραψε τη *Koyunbaba, Suite for Guitar, Op. 19*, μια βιρτουόζικη τετραμερή σύνθεση. “Koyunbaba” σημαίνει «βοσκός» αλλά επίσης αναφέρεται σε έναν Άγιο του 13ου αιώνα, από τον οποίο πήρε το όνομά της μια περιοχή της νοτιοδυτικής Τουρκίας. Ο ίδιος δίδαξε στο Conservatoire της Κωνσταντινούπολης από το 1977 μέχρι το 1980, κατά το οποίο διάστημα αποκόμισε πολλές επιρροές από τη τούρκικη μουσική. Καθ’ όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, η *Koyunbaba* έγινε υπερβολικά δημοφιλής μεταξύ των σολίστ και ηχογραφήθηκε από πολλούς.

Αργότερα, ένα άλλο φιλόδοξο έργο του έκανε την εμφάνισή του, *Sindbad, A Tale for Guitar* (1991). Το έργο διάρκει περίπου ενενήντα λεπτών και διηγείται σε τρεις κύκλους και εικοσιένα μέρη την ατμόσφαιρα γύρω από τις περιπέτειες του ναυτικού Σίνμπαντ.

Το 1986, ο Sérgio Assad (Βραζιλία, 1952-), γνωστός σε διεθνές επίπεδο από το εκπληκτικό ντουέτο με το νεώτερο αδερφό του Odair Assad (Βραζιλία, 1956-), έγραψε το

έργο *Aquarelle*, αφιερωμένο στο κιθαρίστα David Russell (Σκωτία, 1953-). Το έργο αυτό πήρε διακεκριμένη θέση σε ρεσιτάλ και σε ηχογραφήσεις.

Το 1987 γράφτηκε το μινιμαλιστικό έργο του Steve Reich, *Electric Counterpoint*. Το σολιστικό μέρος εκτυλίσσεται αντιστικτικά σε σχέση με την προ-ηχογραφημένη πολυκάναλη συνοδεία, που αποτελείται από δώδεκα κιθάρες και δύο μπάσα.

Ορισμένα κιθαριστικά κομμάτια, όπως τα *La Espiral Eterna* και η συλλογή *Cuban Landscape* του L. Brouwer, η *Koyunbaba* του C. Domeniconi και άλλα, είναι ισχυρά επηρεασμένα από το μινιμαλισμό (όρος που αναφέρεται στην επανάληψη μικρών σχημάτων αντί της λιτής χρήσης λίγων νοτών).

Ο Eliot Fisk (Η.Π.Α., 1958-) παρουσίασε το έργο *Sequenza XI* του Luciano Berio (Ιταλία, 1925-2003), στη πόλη Ροβερέτο της Ιταλίας (1988). Το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς, ο κιθαρίστας Ricardo Iznaola (Κούβα, 1949-) ηχογράφησε τη *Sonata* του Antonio José (Ισπανία, 1902-1936), ενός αρκετά υποσχόμενου ισπανού συνθέτη ο οποίος εκτελέστηκε από την Εθνοφρουρά του Francisco Franco (Falangist militia), κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου.

Υπάρχουν δύο διαφορετικές δημοσιευμένες εκδόσεις της σονάτας και το έργο έχει παιχτεί από μεγάλο αριθμό σολίστ, μεταξύ των οποίων και ο J. Bream. Η αναβίωση του έργου συμβολίζει τη συνέχιση της ιστορίας της κιθάρας του 20ού αιώνα.

* * *

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ

Αναφέρονται οι κατασκευαστές που με την πρακτική τους προώθησαν την κιθαριστική τέχνη τον 20ό αιώνα. Χωρίζεται σε υπο-κεφάλαια που αφορούν τη ζωή και το έργο των σημαντικότερων κατασκευαστών. Ένα συμπληρωματικό υπο-κεφάλαιο αφιερώνεται σε άλλους διάσημους κατασκευαστές των οποίων έστω το όνομα αξίζει να γνωρίζουμε.

HERMANN HAUSER I (1882-1952)

Γιος του κατασκευαστή μουσικών οργάνων Josef Hauser (Γερμανία, 1854-1939), ο Hermann Hauser I (Γερμανία, 1882-1952) έφτιαχνε κιθάρες και λαούτα από το 1905 και έπειτα, αλλά κατά τη διάρκεια της περιόδου του Miguel Llobet (Ισπανία, 1878-1938) στη Γερμανία (1913-1914) περιεργάστηκε τη κιθάρα Torres του τελευταίου. Με αυτό τον τρόπο ανακάλυψε τις δυνατότητες που παρείχαν οι παραδοσιακές τεχνικές του Antonio de Torres (Ισπανία, 1817-1892) και μπήκε σε μία διαδικασία ενδελεχούς έρευνας. Μέχρι το 1920 είχε καταλήξει σε διάφορα συμπεράσματα και δημιούργησε ένα νέο, δικό του μοντέλο για βάση κιθάρας.

Το 1924 πήρε την άδεια να εξετάσει τη γνωστή Manuel Ramírez/Santos Hernández κιθάρα του Andrés Segovia (Ισπανία, 1893-1987), δώρο του Ramírez από το 1912. Από εκείνη τη στιγμή δούλεψε για να δημιουργήσει αυτήν που ο A Segovia θα αποκαλούσε "καλύτερη κιθάρα της εποχής του". Μέχρι το 1937 είχε έτοιμο ένα όργανο που δέχτηκε με χαρά ο τελευταίος.

Κατά συνέπεια, με αυτή του την προσέγγιση, ο Hauser ενσωμάτωσε τα καλύτερα στοιχεία σχεδιασμού κιθάρας που αναπτύχθηκαν στην Ισπανία και αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες επιρροές για τις μεταγενέστερες γενεές κατασκευαστών.

* * *

HERMANN HAUSER II (1911-1988)

Ο Hermann Hauser II (Γερμανία, 1911-1988), κατά τη διάρκεια της ζωής του κατασκεύασε πεντακόσιες με εξακόσιες κιθάρες, πολλές από τις οποίες παίχτηκαν από διαπρεπείς σολίστ: A. Segovia, Julian Bream (Αγγλία, 1933-), The Romeros και άλλοι.

Ακολούθησε σχολαστικά τις παραδόσεις του πατέρα του, αρχικά στο εργαστήριο τους στο Μόναχο και αργότερα στο Reisbach an der Vils στη Μπαβάρια. Πειραματίστηκε με διαφορετικά μεγέθη κιθάρας, συμπεριλαμβανομένου και ενός ειδικού μοντέλου Ramírez με μεγαλύτερο σκάφος από αυτό που είχε κατασκευάσει ο Hauser I. Επίσης, προσπάθησε να ανακαλύψει τις ηχητικές επιπτώσεις που προκαλούσαν οι διαφορετικές θέσεις των στηριγμάτων.

Υπέστη τραύματα στο κεφάλι κατά τη διάρκεια του πολέμου, κάτι που τον επηρέασε για το υπόλοιπο της ζωής του, με αποτέλεσμα να υποκύψει σε σοβαρή αρρώστια. Με τα χρόνια όμως μετάδωσε στο γιο του, Hermann Hauser III (Γερμανία, 1958-), τις απαραίτητες γνώσεις της οικογενειακής τέχνης κατασκευής κιθάρας.

Μία από τις καλύτερες του κιθάρες, κατασκευασμένη το 1957, ακούγεται στο δίσκο *The Art of Julian Bream* (RCA RB 16239, 1960). Μια φωτογραφία της κιθάρας αυτής βρίσκεται στο αυθεντικό εξώφυλλο του δίσκου. Ο J. Bream έπαιξε με αυτό το όργανο από το 1959 μέχρι το 1963).

* * *

JOSE RAMIREZ III (1922-1995)

Πολλοί κατασκευαστές κιθάρας επιδίωκαν να αναθέσουν τις κιθάρες τους στα χέρια του A. Segovia για τα ρεσιτάλ του. Ο πιο σημαντικός μεταξύ αυτών ήταν ο κατασκευαστής José Ramírez III (Ισπανία, 1922-1995) της δυναστείας κατασκευαστών Ramírez. Πρόκειται

για τον ανιψιό του Manuel Ramírez (Ισπανία, 1854-1916), που πρόσφερε το 1912 στον A. Segovia τη πρώτη του κιθάρα για ρεσιτάλ.

Μία του φιλοδοξία πραγματοποιήθηκε όταν το 1937 ο A. Segovia έβαλε στην άκρη την Hauser κιθάρα του για να επιλέξει αυτή του Ramírez. Μετά από αυτό, πολλοί σημαντικοί σολίστ χρησιμοποίησαν τις καλύτερες Ramírez κιθάρες. Χαρακτηριστική ιδιομορφία τους το κόκκινο καπάκι από κέδρο.

Λόγω των σύγχρονων μέσων τυποποιημένης παραγωγής και της μαθήτευσης υποσχόμενων νεαρών κατασκευαστών κιθάρας στα πρώτα στάδια της καριέρας τους, όπως οι Paulino Bernabé (Ισπανία, 1932-2007) και Manuel Contreras (Ισπανία, 1928-1994), το εργαστήριο Ramírez θεωρείται με τη πάροδο των χρόνων ότι έχει παράγει περισσότερες από 20,000 κιθάρες.

* * *

ROBERT BOUCHET (1898-1986)

Ο Robert Bouchet (Γαλλία, 1898-1986) ξεκίνησε να παίζει κιθάρα ερασιτεχνικά το 1932, με ένα όργανο του κατασκευαστή Julián Gómez Ramírez (με έδρα το Παρίσι), του οποίου το εργαστήριο επισκεπτόταν συχνά. Χρόνια αργότερα αποφάσισε ο ίδιος να φτιάξει μια κιθάρα για τον εαυτό του.

Το πρώτο του όργανο βασίστηκε σε μια κιθάρα Torres και σε μια φλαμένκο κιθάρα, με σκοπό να αντιγράψει αυτήν του Torres αλλά να είναι φτιαγμένη από κυπαρίσσι. Κατασκεύασε τη πρώτη του κιθάρα το 1946 και λίγα χρόνια αργότερα είχε την ευκαιρία να επισκεύασει δύο πολύ ενδιαφέρουσες κιθάρες Torres, τις οποίες μεταγενέστερα χρησιμοποίησε ως μοντέλα για τις δικές του.

Πολλοί κιθαρίστες επιθυμούσαν να αποκτήσουν μία κιθάρα του και οι ηχογραφήσεις του ντουέτου Presti-Lagoya επιδεικνύουν την άριστη ποιότητα των οργάνων του. Στο δίσκο

Popular Classics for Spanish Guitar (RCA RB 6593, που κυκλοφόρησε το 1964) ο J. Bream χρησιμοποιεί κιθάρες Bouchet (του 1957 και του 1962). Άλλοι που χρησιμοποίησαν κιθάρες Bouchet ήταν οι Emilio Pujol (Ισπανία, 1886-1980), Oscar Ghiglia (Ιταλία, 1938-), Turibio Santos (Βραζιλία, 1943-) και Manuel López Ramos (Αργεντινή, 1929-2006).

* * *

DAVID RUBIO (1934-2000)

Ο κατασκευαστής David Rubio (Αγγλία, 1934-2000), που αρχικά προγραμμάτιζε να κάνει καριέρα στην ιατρική, τελικά σπούδασε φλαμένκο στην Ισπανία. Εκεί παρατήρησε ισπανούς κατασκευαστές κατά την εργασία τους που του κίνησαν το ενδιαφέρον προς αυτή τη κατεύθυνση.

Το 1961 αποφάσισε να ζήσει για ένα χρονικό διάστημα στη Νέα Υόρκη, στήνοντας εκεί το 1963 το πρώτο του εργαστήριο. Ο J. Bream επισκέφτηκε το εργαστήριό του για την επιδιόρθωση μιας κιθάρας Bouchet και του πρότεινε να αντιγράψει το όργανο. Η επιτυχημένη του προσπάθεια του έγινε αφορμή για μια στενή φιλική σχέση.

Μετά από αρκετά χρόνια στη Νέα Υόρκη, ο D. Rubio επέστρεψε στην Αγγλία και έζησε αρχικά στο Γουίλτσάιρ δουλεύοντας σε ένα εργαστήριο στο σπίτι του J. Bream. Σύντομα ο D. Rubio απέκτησε τη φήμη ενός από τους καλύτερους κατασκευαστές κιθάρας, κατασκευάζοντας όργανα κυρίως για το J. Bream.

Το 1969 εγκαταστάθηκε στο Ντιούνς Τιου, κοντά στην Οξφόρδη, όπου ο Paul Fischer (Αγγλία, 1956-2006) έγινε βοηθός του και αργότερα ένας από τους πιο σημαντικούς βρετανούς κατασκευαστές.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 μετέφερε την επαγγελματική του στέγη στο Κέιμπριτζ, όπου και συνέχισε την εκτεταμένη του δραστηριότητα κατασκευής οργάνων.

Τη δεκαετία του '90 σχεδίασε ένα νέο τύπο οκτάχορδης κιθάρας για τον κιθαρίστα Paul Galbraith (Σκωτία, 1964-), βασισμένο στο μοντέλο ενός otharion (έγχορδο Αναγγενησιακό όργανο) του 16ου αιώνα.

* * *

JOSE ROMANILLOS (1932-)

Ο José Romanillos (Ισπανία, 1932-) πήγε να ζήσει στην Αγγλία το 1956. Αρχικά δούλεψε ως επιπλοποιός. Το 1959, κατασκεύασε τη πρώτη του κιθάρα και συνέχισε να φτιάχνει κι άλλες μετά από ενθάρρυνση των φίλων του. Το 1964 επέστρεψε στην Ισπανία για τρία χρόνια. Στο διάστημα αυτό, κατασκεύασε τρεις ή τέσσερις κιθάρες. Κατά την επιστροφή του στην Αγγλία το 1967, σύντομα αναγνωρίστηκε ως ένας από του σημαντικότερους κατασκευαστές παγκοσμίως. Στην ανάδειξή του βοήθησε το γεγονός ότι ο Julian Bream ξεκίνησε να παίζει με κιθάρες Romanillos.

Αργότερα κατασκεύασε μια vihuela, μια τετράχορδη κιθάρα και μία Μπαρόκ κιθάρα. Ο J. Bream τα χρησιμοποίησε όλα αυτά στο ντοκουμαντέρ *Guitarra*, που αφορά με την ιστορία του οργάνου.

Ο J. Romanillos δημοσίευσε επίσης μια σημαντική βιογραφία, *Antonio de Torres, Guitar Maker - His Life and Work*.

* * *

IGNACIO FLETA (1897-1977)

Γιος επιπλοποιού, ασχολήθηκε τόσο με την κατασκευή κιθάρας τη δεκαετία του '30, έχοντας για πρότυπο στις κατασκευές του το αξιόλογο παράδειγμα του Torres, όσο και με τη κατασκευή εγχόρδων με δοξάρι και αντίγραφα οργάνων. Το 1955, ο Ignacio Fleta (Ισπανία, 1897-1977) άκουσε στο ραδιόφωνο τον A. Segovia και αποφάσισε να επικεντρώσει "τις προσπάθειές του στην κατασκευή κιθάρας".

Από το 1957 και μετά, ο A. Segovia θα αποκτούσε σε διαφορετικές χρονικές στιγμές τρεις εξαιρετικές κιθάρες του Fleta. Άλλοι καλλιτέχνες που παίζανε με κιθάρες του Fleta είναι οι John Williams (Αυστραλία, 1941-), Ernesto Bitetti (Αργεντινή), Oscar Caceres (Ουρουγουάη, 1928-), Eduardo Falu (Αργεντινή, 1923-), Alexandre Lagoya (Αίγυπτος, 1929-1999) και Alberto Ponce (Ισπανία, 1935-).

Με το πέρασμα των χρόνων το εργαστήριο του Fleta παρήγαγε περίπου 700 κιθάρες καθώς και 87 βιολιά, 7 βιόλες, 39 τσέλα και 6 vihuelas.

Ο θάνατός του, στις 11 Αυγούστου του 1977, σηματοδότησε το τέλος μιας μοναδικής εποχής στη κατασκευή κιθάρας.

* * *

GREG SMALLMAN (1947-)

Το 1989, ο John Williams ολοκλήρωσε μια δεκαετία καινοτομιών και αλλαγών κάνοντας μια ηχογράφιση, σχετικά νοσταλγικής διάθεσης, με μουσική των A. Barrios, A. Piazzolla, M. Ponce, A. Lauro, L. Brouwer, H. Villa-Lobos, J. G. Crespo και άλλων. Στο δίσκο αυτό χρησιμοποίησε μια κιθάρα του κατασκευαστή Greg Smallman (Αυστραλία, 1947-).

Τα όργανα του Smallman διαφοροποιούνταν ριζικά όχι μόνο από τα πρότυπα του Torres αλλά και από αρκετά άλλα κατασκευαστικά προηγούμενα, ειδικά σε ότι αφορά το καπάκι της κιθάρας. Ο G. Smallman επινόησε ένα περίπλοκο δικτυωτό σύστημα μεμβράνης, αποτελούμενο από ανθρακονήματα, όπως στις κατασκευές αεροπλάνων, για να πετύχει αντοχή και ταυτόχρονα ελαστικότητα. Τα αποτελέσματα ήταν εξαιρετικά. Μέσα σε λίγα χρόνια, οι κιθάρες Smallman, λόγω του J. Williams, έγιναν παγκοσμίως γνωστές και απέκτησαν μεγάλη ζήτηση.

* * *

ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ

- Manuel Contreras II (Ισπανία, 1957-)
- Paulino Bernabé (Ισπανία, 1932-2007)
- Thomas Humphrey (Η.Π.Α., 1948-2008)
- Matthias Dammann (Γερμανία)
- Masaru Kohno (Ιαπωνία, 1926-1998)
- Jim Redgate (Αγγλία, 1963-)
- Daniel Friederich (Γαλλία, 1932-)
- Παύλος Γύπας (Ελλάδα, 1948-)
- Άλκης Ευθυμιάδης (Ελλάδα, 1942-)
- Νίκος Ιωάννου (Ελλάδα)
- Γιάννης Παλαιοδημόπουλος (Ελλάδα)
- Γιώργος Κερτσόπουλος (Ελλάδα)

* * *